

Jari Helminen

Sosiaalialan ammattihenkilöiden foorumi

Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista

KUVAILEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	9.4.2014
Tekijät	Toimeksiantaja
Jari Helminen	Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosiaalialan ammattihenkilöiden foorumi	HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä

Muiston nimi

Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista

Tiivistelmä

■ Selvitys käsittelee ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumisopintoja. Toimeksianton mukaan tuli 1) selvittää ammattikorkeakoulujen järjestämän erikoistumiskoulutuksen nykytila, ja 2) arvioida sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tarve tulevaisuudessa.

Erikoistumiskoulutusten nykytilaa ja tulevaisuudennäkymiä kartoitettiin 21 ammattikorkeakoululle suunnatulla kyselyllä, jolla tiedusteltiin ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ammatillisten erikoistumisopintojen ja korkeakoulujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten toteutumista ja osallistujamääriä vuosina 2010–2013. Lisäksi kysyttiin ammattikorkeakoulujen näkemyksiä tulevaisuudessa tarvittavien sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohdista, sisällöistä ja toteutusjärjestelyistä.

Erikoistumiskoulutusten tulee olla ammatillista osaamista laajentavia ja syventäviä. Koulutusten lähtökohta on osaamisen kehittäminen vastaamaan työelämän uudistamistarpeisiin. Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tulee perustua sosiaalialan työalueisiin a) varhaiskasvatustyö, b) lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, c) lastensuojelutyö, d) aikuistyö, e) mielenterveys- ja päihdetyö, f) seniori- ja vanhustyö, g) vammais- ja erityiskasvatustyö sekä h) moninaisuus- ja monikulttuurinen työ. Jatkoasteena on jäsentää näiden mukaan työmenetelmiä ja työn kehittämistapoja koulutusten sisällöiksi. Työaluekohtaisten erikoistumiskoulutusten ohella tarvitaan työkäytäntöihin pohjaavia ja menetelmälähtöisiä erikoistumiskoulutuksia. Muutokset työelämässä edellyttävät myös johtamisen ja esimiestyön sekä monialaisesti toteutettuja hyvinvointialan yrittäjyyden erikoistumiskoulutuksia. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset tulee määrittellä rajatulle osaamisalueelle, mutta riittävän väljästi, jotta koulutusten perussisältöjen lisäksi jää tilaa näiden variointiin ajankohtaisten yhteiskunnallisten, työelämän ja alueellisten tarpeiden mukaan.

Asiasanat

Ammattikorkeakoulut, erikoistumiskoulutus, erikoistumisopinnot, täydennyskoulutus, sosiaaliala, osaaminen

Sosiaali- ja terveysministeriön
raportteja ja muistioita 2014:8

Muut tiedot
www.stm.fi

ISSN-L 2242-0037
ISSN 2242-0037 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-00-3477-1 (PDF)
URN:ISBN:978-952-00-3477-1
<http://urn.fi/> URN:ISBN:978-952-00-3477-1

Kokonaissivumäärä
110

Kieli
Suomi

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	9.4.2014
Författare	Uppdragsgivare
Jari Helminen	Social- och hälsovårdsministeriet
Forum för yrkesutbildade personer inom det sociala området	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet

Rapportens titel

Kompetens i arbetsmetoder och utvecklingsverksamhet inom det sociala området. Specialiseringsutbildningar inom det sociala området vid yrkeshögskolor förstärker den yrkesmässiga kompetensen

Referat

■ Utredningen behandlar specialiseringsstudier inom det sociala området vid yrkeshögskolor. Uppdraget gick ut på att 1) utreda nuläget i den specialiseringsutbildning som ordnas av yrkeshögskolor och 2) bedöma behovet av specialiseringsutbildningar i framtiden.

Nuläget i specialiseringsutbildningarna och framtidsutsikterna kartlades genom enkäter till 21 yrkeshögskolor, där man frågade om genomförandet av och antalet deltagare i de yrkesmässiga specialiseringsutbildningar inom det sociala området vid yrkeshögskolor och de fortbildningar av läroavtalstyp vid högskolor som ordnades under åren 2010–2013. Därutöver frågade man om yrkeshögskolornas uppfattningar om utgångspunkterna och innehållet i de specialiseringsutbildningar inom det sociala området som behövs i framtiden samt om arrangemangen för att genomföra dessa.

Specialiseringsutbildningarna ska bredda och fördjupa den yrkesmässiga kompetensen. Utgångspunkten för utbildningarna ska vara att utveckla kompetensen att svara mot de föränderliga behoven i arbetslivet. Specialiseringsutbildningen vid yrkeshögskolorna ska basera sig på följande arbetsområden inom det sociala området a) småbarnsfostran, b) barn-, ungdoms- och familjearbete, c) barnskyddsarbete, d) vuxenarbete, e) mentalvårds- och missbruksarbete, f) senior- och äldrearbete, g) handikapparbete och specialpedagogik samt h) arbete för mångfald och mångkulturellt arbete. En fortsatt utmaning är att utgående från dessa planera arbetsmetoderna och sätten att utveckla arbetet så att dessa bildar innehåll i utbildningarna. Vid sidan av specialiseringsutbildningar enligt arbetsområde behövs specialiseringsutbildningar som baserar sig på arbetspraxis samt metodorienterade specialiseringsutbildningar. Förändringarna i arbetslivet kräver också specialiseringsutbildningar i ledarskap och chefsarbete samt specialiseringsutbildningar i företagande inom välbefinnandeområdet som genomförs multidisciplinärt. Yrkeshögskolornas specialiseringsutbildningar inom det sociala området ska definieras att omfatta ett begränsat kompetensområde men utformas tillräckligt allmänt för att det vid sidan av grundinnehållet i utbildningarna lämnas utrymme för att variera dessa med beaktande av aktuella samhälleliga och regionala behov samt arbetslivets behov.

Nyckelord

Fortbildning, kompetens, det sociala området, specialiseringsstudier, specialiseringsutbildning, yrkeshögskolor

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2014:8

ISSN-L 2242-0037
ISSN 2242-0037 (online)
ISBN 978-952-00-3477-1 (PDF)
URN:ISBN:978-952-00-3477-1
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3477-1>

Övriga uppgifter

www.stm.fi/svenska

Sidoantal

110

Språk

Finska

SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

SISÄLLYS

Kuvailulehti	3
Presentationsblad	4
Sisällys	5
1 Johdanto	7
2 Sosionomin (AMK) osaaminen – lyhyt oppimäärä osaamisen tarkasteluun	10
2.1 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelma sosionomi (AMK)	10
2.2 Sosionomin (AMK) osaaminen	11
2.3 Sosionomin (AMK) laaja-alainen ja erikoistuva osaaminen	18
2.4 Sosionomit (AMK) alan työkentillä, sosiaaliohjauksesta työsarja	22
3 Tiedonhankinta ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksista	27
4 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset	29
4.1 Ammattikorkeakoulututkintoa seuraavan erikoisosaamisen luonne	29
4.2 Erikoistumisen mahdollistavien opintojen nykytilanne	30
4.3 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten huomen	34
4.3.1 Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten kokonaisuudelle jäsenyys	34
4.3.2 Sosionomi (AMK) koulutuksesta suuntaviivat erikoistumiskoulutuksiin	40
4.3.3 TKI-toiminta erikoistumiskoulutusten lähtökohtana	42
4.3.4 Ammattikorkeakoulujen ehdotukset sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiksi	44
4.3.5 Erikoistumiskoulutuksiin hakeutuminen ja toteutus	51
4.3.6 Erikoistumiskoulutusten rahoitus ja koordinointi	52
5 Johtopäätökset ja pohdinta	55
Lähteet	63
Liite 1 Sosiaalialan AMK -verkoston ammattikorkeakoulut	69
Liite 2 Aloituspaiikat sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomi AMK ja sosionomi ylempi AMK vuosina 2013 ja 2014 sekä ammattikorkeakoulun arvio erikoistumiskoulutusten aloituspaikkatarpeesta	70
Liite 3 Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, sosionomi (ylempi AMK)	72
Liite 4 Sosionomin (AMK) ydinosaaminen, kuvaus vuodelta 2001	74
Liite 5 Ammattikorkeakoulututkintojen yhteiset kompetenssit, Arenen suositus vuodelta 2010	75
Liite 6 Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit	76
Liite 7 Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi ylempi AMK tutkinnon kompetenssit	77
Liite 8 Sosiaalialan tulevaisuuden osaamistarpeet, sosionomi AMK tutkinto	78
Liite 9 Sosiaalialan ammatilliset erikoistumisopinnot 2005–2013 teemoittain jäsennehtynä ...	80
Liite 10 Vuosina 2010–2013 toteutettujen erikoistumisopinnot laajuus, kesto, aloituspaikat ja valmistuneet	83
Liite 11 Sosiaalialan korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutus-ehdotukset 2010–2013 teemoittain jäsennehtynä	86
Liite 12 Vuosina 2010–2013 toteutuneiden sosiaalialan korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten laajuus, kesto, aloituspaikat ja valmistuneet	89
Liite 13 Ammatillisten täydennyskoulutusten, erikoistumiskoulutusten ja ammattikorkeakoulujen ylempien koulutusohjelmien tuottama osaaminen	90

Liite 14	Erityisosaamista koskevan kyselyn tulokset vuodelta 2009.....	91
Liite 15	Sosionomi (AMK) tutkintoon sisältyvän harjoittelun, opinnäytetyön ja vapaasti valittavien opintojen laajuudet	92
Liite 16	Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman painotusten laajuus, sisältö ja jatkumo erikoistumiskoulutuksiin	93
Liite 17	Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan (TKI) painotukset sosiaalialalla.....	96
Liite 18	Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohdat, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013.....	101
Liite 19	Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisällöt, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013.....	103
Liite 20	Esimerkit sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisältöjen hahmottamisesta.....	104
Liite 21	Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten toteutustavat, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013.....	106
Liite 22	Ammattikorkeakoulujen esitykset sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiksi.....	107

1 JOHDANTO

Sosiaalialan rakenteita ollaan uudistamassa. 1980-luvulla hyväksytyyn sosiaalihuoltolain muutostarpeita jäsentänyt työryhmä antoi esityksensä uudeksi sosiaalihuoltolaiksi syksyllä 2012. Esitystä työstetään eduskunnan käsittelyyn. Ehdotuksessa korostetaan ihmisen, asiakkaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä eri toimijatahojen yhteistyön tärkeyttä (STM 2010; 2012c; Haverinen 2012, 65).

Sosiaalihuoltolain työstämisen ohella on tarkasteltu kansalaisten odotuksia sosiaalialaa kohtaan ja palvelujärjestelmän vastaavuutta ihmisten tuen tarpeisiin (Eronen ym. 2013; Muuri 2008). Poliitikkojen ja päättäjien puheissa on alinomaan vilisseet sanat kestävyysvaje ja huoltosuhte. Kestävyysvajeella viitataan julkisen talouden tulojen riittämättömyyteen suhteessa menoihin, ja huoltosuhteella työllisten ja muun väestön määrälliseen epäsuhtaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia valmisteleva työryhmä on asetettu useaan otteeseen, viimeksi huhtikuussa 2013. Valmistelutyöryhmän asettamispäätöksessä painotetaan väestön terveyden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistämistä sekä yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaamista sosiaali- ja terveyspalveluihin. Näihin tavoitteisiin tähdätään laajentamalla väestöpohjaa, jolle palvelut suunnataan, sekä uudistamalla palvelurakenteita ja toimintatapoja. (STM 2013a.)

Sosiaalialan palvelut syntyvät ihmisen, sosiaalialan ammattilaisen toimesta. Ammattiala tarvitsee tekijänsä. Vuonna 2009 maan kokonaistyövoimasta lähes 16 prosenttia työskenteli sosiaali- ja terveysalalla. Työvoimatarpeen on ennakoitu kasvavan lähivuosina noin 20 prosenttiin. Samanaikaisesti työvoimatarpeen kasvun kanssa sosiaali- ja terveysalojen nykyhenkilöstöstä jää eläkkeelle noin puolet vuoteen 2020 mennessä. (Honkatukia ym. 2010; Koponen ym. 2012; Pentikäinen ym. 2009; Työsäkäyntitilasto 2009.) Alalla on koettu huolta henkilöstön rekrytointimahdollisuuksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmän kesäkuussa 2013 julkaisemassa väliraportissa todetaankin: ”*Taloudellisten kantokykytekijöiden lisäksi olennainen kantokykytekijä on ammattitaitoisen henkilökunnan riittävyys ja riittävä osaaminen*” (STM 2013b, 25).

Kansalaisten sosiaalialaan kohdistamat odotukset ja tuen tarpeet ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Sosiaalialan lainsäädännön, palvelurakenteiden ja toimintatapojen ohella huomio tulee kohdentaa alalla työskentelevien ammatilliseen osaamiseen. Tästä on käyty keskustelua. Aikalaiskeskustelussa tehtävärakenteiden vankempaa jäsentämistä on vaadittu eri koulutuksen omaavien työnkuvien selkiyttämiseksi ja alalla työskentelevien osaamisen hyödyntämismahdollisuuksien parantamiseksi (STM 2010, 22–23; 2012b, 14; 2012d, 31).

Sosiaalialalla toimivien työtehtäviä ja osaamista on kommentoitu myös julkisessa keskustelussa, esimerkiksi sosiaalityöntekijöitä koskien. Syksyllä 2012 Helsingin Sanomien sivuilla ryöpsähtäneen keskustelun otsikoita olivat muun muassa ”*Muodollinen pätevyys ei riitä käytännössä*” ja ”*Sosiaalityöntekijöiden leimaaminen osaamattomiksi ei auta mitään*” ja näille vastineena ”*Sosiaalityössä kohtaavat tie ja arki*” (HS 2012a; 2012b; HS 2012c). Helsingin Sanomien sivuilla käytyyn keskusteluun osallistuivat myös sosiaalityön tutkijat ja kehittäjät. Keskustelu jatkuu edelleen. Otsikko syksyltä 2013 kuuluu ”*Työntekijät: Helsinki haaskaa sosiaalityötä*”. Artikkelin taustalla on 36 nuoriso- ja aikuispalveluissa toimivan sosiaalityöntekijän vetoamus. Artikkelin mukaan he eivät voi hyödyntää osaamistaan parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaan hyväksi, koska toimeentulotukipäätösten tekeminen määrittää yksipuolisesti työn ja osaamisen käyttöä. (HS 2013b.) Viime kuukausina on puhututtanut lisäksi

kouluissa tehtävä sosiaalityö, jolloin on terävöidyttävä puolustamaan vankkaa ja monipuolista sosiaalityön osaamista kouluympäristössä (HS 2013a).

Ammattikorkeakouluista valmistuneet sosionomit (AMK ja ylempi AMK) toimivat alan eri työsektoreilla, jolloin heidän työammateissaan ja tehtävänimikkeissään on vaihtelua. Sosionomien (AMK ja ylempi AMK) tekemään työhön ei tartuta usein esimerkiksi sanomalehdistössä. Tämä johtunee osin siitä, että näkymä sosiaalialan työhön ja tehtävänimikkeisiin on sosiaalityöntekijöiden tilannetta monisyisempi. Ammattilehdissä sen sijaan on kommentoitu viime vuosina muun muassa sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen asemaa varhaiskasvatustyössä sekä sosiaaliohjaustyön ja sosiaalityön välistä suhdetta.

Sosiaalityöntekijöiden tilanteeseen pohjaavat esimerkit kertovat ammattialalla tarvittavan osaamisen mutta myös tehtävärakenteiden ja eri koulutusväyliä alalle hakeutuvien työnjaon sekä yhteistyön tarkastelun välttämättömyydestä. Sosiaalialalla työskentelee tavanomaisesti ammatillisen toisen asteen perustutkinnon lähihoitaja ja yliopistoissa suoritettua sosiaalityön maisteritutkinnon omaavien ohella ammattikorkeakouluissa valmistuneita sosionomeja (AMK ja ylempi AMK). Sosionomi (AMK) tutkintonimikkeeseen johtava sosiaalialan koulutusohjelma toteutuu 21 ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, sosionomi (ylempi AMK) on ollut puolestaan 13 ammattikorkeakoulussa. (Liite 1.) Ammattikorkeakoulukentällä on yksi sosiaalialan ja yksi sosiaalialan ylempi koulutusohjelma.

Sosionomi (AMK) tutkinto tarjoaa laaja-alaisen osaamisen ammattialan tehtäviin. Sosiaalialan AMK -verkosto on jäsentänyt tutkintoon liittyvät kompetenssit (liite 6). Sosionomin (AMK) osaamisalueiden kuvaaminen helpottaa osaamisen kehittämisen tarkastelua tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen erikoistuvan osaamisen tarkasteluun haastaa Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti *Asiantuntijuus edellä, Korkeakoulutettujen uusi erikoistumiskoulutus* (OKM 2013b). Erikoistumiskoulutuksia koskevaan selvitykseen on kirjattu johtopäätöksiä yksilön, työntekijän, korkeakoulujen ja koulutusjärjestelmän osalta. Yksilön näkökulmasta esitetään kymmenen huomiota, joista kuusi, osaamiseen ja sen osoittamiseen linkittyvää kohtaa kuuluvat seuraavasti (mt. 39–40).

- Erikoistumiskoulutukset ovat työelämän tunnistamia ja tunnustamia, arvostettuja koulutuksia.
- Erikoistumiskoulutuksen tavoitteena oleva osaaminen on selkeästi määriteltä, mutta tavoitteet voidaan sovittaa omaan työhön ja työpaikkaan. Koulutus selvästi vahvistaa asiantuntijuutta ja yhteyksiä muihin alan asiantuntijoihin, mikä kehittää organisoituneeseen ja käyttökelpoiseen tietämykseen perustuvaa taitoa ratkaista monimutkaisia ongelmia tehokkaalla ja korkeatasoisella tavalla.
- Ennen koulutuksen alkua aiempi osaaminen suhteessa tavoitteisiin tunnustetaan ja tunnustetaan ja tämän pohjalta laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma.
- Tavoitteena oleva asiantuntijuus pitää osoittaa, mutta myös se henkilökohtaistetaan; asiantuntijuuden voi osoittaa omaan työhön ja sen erityispiirteisiin soveltuvalla tavalla.
- Työnantajalla on insentiivi sitoutua koulutukseen, mikä edistää tavoitteiden saavuttamista ja koulutuksen vaikuttavuutta. Koulutuksen voi kytkeä työhön ja osaamista voi kehittää työpaikan ja alan muiden asiantuntijoiden kanssa. Jos omaa työpaikkaa ei ole, koulutuksen järjestäjällä on yhteistyö-

verkosto, jossa pääsee kehittämään ja koettelemaan tavoitteena olevaa asiantuntijuutta.

- Erikoistumiskoulutus mahdollistaa omaa työyhteisöä laajemman näkökulman ja mahdollisuuden analysoida ja ratkaista ongelmia perustuen korkeakoulujen tuottamaan osaamiseen.

Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat, Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista -raportissa hahmotetaan sosionomi (AMK) tutkinnon omaaville tarjolla olevia erikoistumiskoulutuksia ja tarkastellaan näiden kehittämistä määrällisen tarjonnan ja osaamisen vahvistamisen näkökulmista. Raportti perustuu sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta toteuttavissa oppilaitoksissa työskentelevien näkemyksiin. Raportti vastaa kahteen kysymykseen, jotka muodostavat myös toimeksiannon lähtökohdan:

- selvittää ammattikorkeakoulujen järjestämän erikoistumiskoulutuksen nykytila, ja
- arvioida sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tarve tulevaisuudessa.

Raportissa hyödynnetään aikaisemmin tehtyjä jäsennyksiä sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon sosionomi (AMK) osaamisperustasta, jotka myös tiiviissä muodossa kuvataan. Lisäksi esitetään tehtyjä kannanottoja osaamisen laajentamisesta ja vahvistamisesta ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen. (Luku 2.) Eri ajankohtina on käytetty muun muassa ilmaisia erityis- ja erikoisosaaminen. Nyt käytössä on ilmaisu ”erikois”, kun taustalla on erikoistumiskoulutuksia koskeva muistio (OKM 2013b). Raportissa on hahmotelma sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta sosionomi (AMK) seuraavaksi erikoistumiskoulutusten kokonaisuudeksi (luvut 4 ja 5).

2 SOSIONOMIN (AMK) OSAAMINEN – LYHYT OPPIMÄÄRÄ OSAAMISEN TARKASTELUUN

2.1 AMMATTIKORKEAKOULUJEN SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA SOSIONOMI (AMK)

Sosiaalialan koulutusrakenteet ovat muovautuneet suhteellisen myöhään, viimeisinä vuosikymmeninä (OPM 2007, 18). Sosiaalialan koulutus toteutuu kolmella tasolla eli sosiaalialan toisen asteen ammatillisena koulutuksena (lähihoitaja), ammattikorkeakoulutuksena (sosionomi AMK ja ylempi AMK) sekä yliopistokoulutuksena (sosiaalityö, yhteiskuntatieteen tai valtiotieteen maisteri sekä näiden jatkotutkinnot) (Vuorensyrjä ym. 2006).

Sosionomi (AMK) tutkintoon johtavan ammattikorkeakoulutuksen lähtöviiva voidaan paikantaa vuoteen 1992, jolloin kuusi sosiaalialan kouluttajatahoa aloitti väliaikaisella luvalla koulutuskokeilut. Ensimmäiset sosiaalialan ammattikorkeakoulutetut henkilöt tulivat alan työkentille vuonna 1995. Sosionomi (AMK) tutkintonimike on ollut tosin käytössä vasta vuodesta 1999. (Borgman 2006, 159–160; Murto ym. 2004, 23–25; Niemi 2008; OPM 2007, 22–123.) Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksella ja ammatillisilla on taivalta takanaan noin 20 vuotta. Sosionomi (AMK) tutkintonimikkeeseen johtava sosiaalialan koulutusohjelma on 21 ammattikorkeakoulussa ja aloituspaikkoja koulutusohjelmaan on vuosittain noin 1 800 (liitteet 1 ja 2). Pääosa sosiaalialan korkeakoulutetuista valmistuu ammattikorkeakouluista (Murto ym. 2004, 26, 35; OPM 2007, 9, 23). Sosiaalialan ammattikorkeakouluorganisaatioita on 21, ja sosiaalityön koulutuksesta vastaa kuusi yliopistoyksikköä (Sosnet 2013).

Sosiaalialan koulutusohjelma, joka mahdollistaa sosionomi (AMK) tutkintonimikkeen saavuttamisen, on ammattialan ainokainen koulutusohjelma ammattikorkeakouluissa. Muutamissa ammattikorkeakouluissa on myös sosiaalialan englanninkielinen koulutusohjelma (Degree Programme in Social Services). Näiden toteutus paikantuu pitkälti pääkaupunkiseudulle, kuten Diakonia, Laurea ja Metropolia ammattikorkeakouluihin. (Liite 2.) Osaajia sosiaalialan työkentille tulee myös muista ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmista. Vanhustyön koulutusohjelmassa päämääräksi asetettu geronomi (AMK) tutkinto sekä kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa tavoitettava kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkinto ovat sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkintoja. (OPM 2007, 22; OKM 2013a.)

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) tutkintoon yhteydestä löytyy myös variaatioita. Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa on esimerkiksi suuntautumisvaihtoehdot, joiden kautta tavoitetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tehtäviin kelpoistavat koulutusammatit ja niiden mukaiset tutkintonimikkeet sosionomi (AMK) -diakoni, sosionomi (AMK) -kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja ja sosionomi (AMK) -kirkon nuorisotyönohjaaja. Novia ammattikorkeakoulu tarjoaa vastaavia opiskelumahdollisuuksia. Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan koulutusohjelman tutkintonimike on lisäksi sosionomi (AMK). (OPM 2007, 22; liite 2.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen perustan muodostaa 210 opintopisteen laajuinen sosiaalialan koulutusohjelma ja tämän tarjoama sosionomi (AMK) tutkinto. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat kolme vuotta alan työkokemusta hankittuaan jatkaa osaamisensa vahvistamista ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot käynnistyivät kokeilumuotoisina

vuonna 2002 (Ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokeilusta annettu laki 645/2001) ja ne vakinaistettiin vuonna 2005 (Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 411/2005). Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat 90 opintopisteen laajuisia. Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, joka antaa tutkintonimikkeen sosionomi (ylempi AMK), on ollut 13 ammattikorkeakoulussa ja aloituspaikkoja siihen on vuosittain noin 240 (liitteet 1 ja 3). Kun sosionomi (AMK) tutkintoon johtavan koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä, ja sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon vievän koulutuksen laajuus on puolestaan 90 opintopistettä, on ammattikorkeakouluissa suoritettavissa kaikkiaan 300 opintopisteen laajuiset sosiaalialan opinnot (esim. OPM 2007 22–24; Sosiaalialan AMK -verkosto 2011).

2.2 SOSIONOMIN (AMK) OSAAMINEN

Ammattikorkeakoululakiin viittaamalla voi suorasukaisesti todeta, että ammattikorkeakouluista valmistutaan ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Tämä on ammattikorkeakoulujen koulutustehtävän mukaista.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon otavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa. Tehtävään hoitaessaan ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista. (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 4 §)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen perusteita on jäsennetty koulutusta toteuttavien tahojen edustajista muodostuvassa sosiaalialan AMK -verkostossa. Verkosto on toiminut ammattikorkeakoululaitoksen käynnistymisestä lähtien. Verkostoon osallistuminen pohjaa vapaaehtoisuuteen, mutta sosiaalialan AMK -verkosto on osa ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan kehittämisryhmää. Sosionomi (AMK ja ylempi AMK) tutkintoihin johtavien koulutusten suunnittelua on leimannut verkoston prosessimainen ja yhteiskehittämiseen pohjaava työskentely. Prosessimaisuus tarkoittaa tässä kohdassa esimerkiksi koulutustoiminnan verkostomaista suunnittelua, toteutusta ja arviointia sekä jatkuvan seurannan perusteella kehittämistoimiin päätymistä. Yhteiskehittäminen merkitsee puolestaan asian tarkastelua ja työstämistä yhdessä sekä kokemusten ja koeteltujen hyvien käytäntöjen jakamista. (Aaltonen ym. 2008, 48–50; Borgman 2006, 161–162; Murto ym. 2004, 51; OPM 2007, 26–27.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen toteutuminen yhden koulutusohjelman ja sosionomi (AMK) tutkintonimikkeen puitteissa poikkeaa esimerkiksi terveysalan tilanteesta, jolla tutkintonimikkeitä on 16 (OKM 2013a). Ammattikorkeakoulutoimintaa edeltäneellä sosiaalialan opistoasteella oli koulutusammattajeja vielä kolme eli kehitysvammaisten ohjaaja, sosiaalikasvattaja ja sosiaaliohjaaja (esim. Borgman 2006). Loikkaa yhteen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmaan voidaan pitää melkoisena saavutuksena.

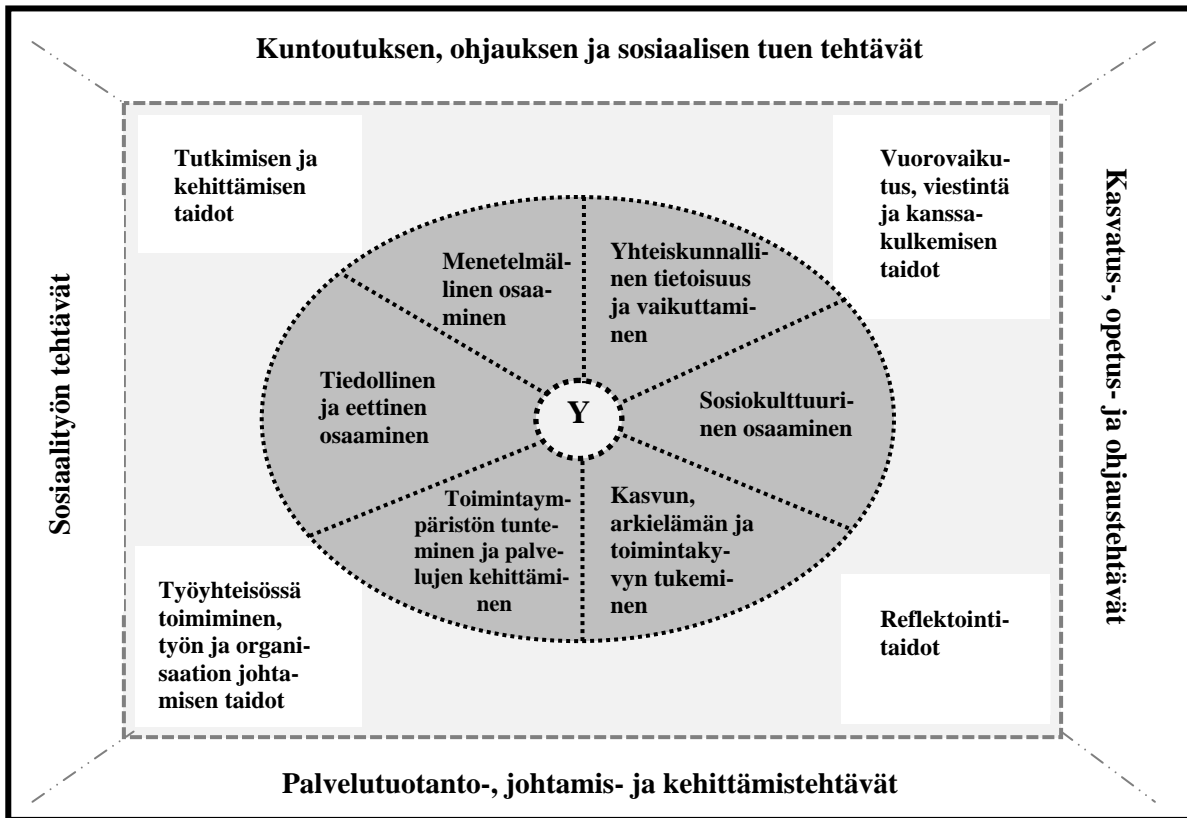
Sosiaalialan AMK -verkosto on kahdesti laatinut sosionomi (AMK) tutkinnosta kertovan kuvauksen. Sosionomien (AMK) osaamista kuvattiin tiivistetysti ensimmäi-

sen kerran julkaisussa *Sosionomin (AMK) ydinosaaminen* (Borgman ym. 2001) ja viimeksi esityksessä *Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetensseista* (Sosiaalialan AMK -verkosto 2010.) Sosionomi (AMK) tutkinto tarjoaa oppijalle mahdollisuuden laajalajaisen osaamisen omaksumiseen. Sosionomi (AMK) tutkinnon kuvauksiin on sisällytetty, läpi koulutuksen noin 20 vuotta kestäneen historian, eri ilmaisin yhteiskunnalliseen lukutaitoon, asiakastyöhön, johtamiseen ja työyhteisöihin sekä työn tutkimiseen ja kehittämiseen liittyvä osaaminen. (Liitteet 4 ja 6.)

Sosiaalialan AMK -verkosto asetti lähtökohdaksi jo sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen alkumetreillä, että sosionomit (AMK) vastaavat osaamisellaan ja työllään kansalaisten elämänvaiheissaan ja -tilanteissaan kohtaamiin tuen tarpeisiin muun muassa arjen mielekkyyteen sekä hyvinvointiin, sosiaaliseen turvallisuuteen ja toimintakykyisyyteen liittyen (Borgman ym. 2001, 7; OPM 2007, 22). Sosionomeja (AMK) on luonnehdittu vuorovaikutuksen ja arjessa tukemisen ammattilaisiksi, joiden osaamiseen kuuluvat niin yksilö-, ryhmä- ja yhteistyö kuin työn kehittämistaidot sekä reflektiivisyys. Sosionomit (AMK) työskentelevät ammattialan eri työympäristöissä ja vaihtelevissa asiakastyön tilanteissa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sekä alati työtään uudistaen. (Rantanen ym. 2008, 95–96; Rouhiainen-Valo ym. 2010.)

Sosiaalialan AMK -verkoston ensimmäinen julkilausuma sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen tuottamasta osaamisesta on nimeltään *Sosionomin (AMK) ydinosaaminen* (Borgman ym. 2001). Ydinosaamisalue merkitsee ammatissa suoriutumisen kannalta välttämättömiä tietoja ja taitoja, jolloin sen voidaan ajatella rajaavan erityistä tehtäväkokonaisuutta, mikä oikeuttaa ammatin olemassaolon (Haltia ym. 1995, 7; Helakorpi ym. 1997, 85). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen omaavien sosionomien (AMK) osaamisessa keskeisenä on pidetty tiedollisia, taidollisia ja eettisiä tekijöitä (Murto ym. 2004, 27). Ammatillisessa työssä osaaminen merkitsee alalla työskentelevän sisäistämiä ammatillisia tietoja ja taitoja sekä suorituspotentiaalia (Jyrkämä 2007, 206; Ruohotie 2005, 5). Osaamisen yhteydessä käytetään tiedon sijasta myös ilmaisua tietäminen. Tietäminen korostaa tiedon sisältöä ja sen soveltamista sekä aktiivisuutta ja dynaamisuutta tiedon muodostuksessa. (Hanhinen 2010, 48.) Sosiaalialan tehtävissä tämä korostuu, kun teorian ja käytännön sekä tiedon ja taidon vuoropuhelulla on keskeinen rooli alan ammatillisessa osaamisessa. Ammatillinen tietopohja muodostaa työn taustaviitoituksen. Työtä ohjaava ammatillinen ymmärrys muokkautuu työssä opitun ja tämän reflektion kautta. (Helminen 2013, 113–116.)

Sosiaalialan AMK -verkoston yli kymmenen vuoden takaa olevassa esityksessä jäsennetään sosionomin (AMK) työelämäasemaa ydinosaamisen, ydintaitojen ja ammatillisten tehtäväalueiden mukaan (kuvio 1 ja liite 4). Sosionomien (AMK) ydinosaaminen on monipuolista ja moniulotteista. Esityksessä todetaan, että sosionomin (AMK) ydinosaamisen kuvaamiseen vaikuttaa niin sosiaalialan tehtävä yhteiskunnassa kuin työn toteutusympäristöt, sisältö ja menetelmät. (Borgman ym. 2001, 10–24.) Sosionomin (AMK) ydinosaamisen kuvauksesta ja sen kirjauksista löytyvät esimerkiksi ilmaisut ”*sosiaaliset oikeudet*”, ”*sosiaalinen toimintakyky*” ja ”*sosiaalinen osallisuus*” (liite 4). Reilut kymmenen vuotta sitten tehdyssä sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamiskuvauksessa sosiaalinen on voimissaan, mutta myöhemmin sosiaalialan AMK -verkostossakin on peräänkuulutettu sosiaalisen puolustamista (Viinamäki 2010b).

Kuvio 1. Sosionomin (AMK) ydinosaaaminen, ydintaidot ja ammatilliset tehtäväalueet (Borgman ym. 2001, 10; liite 4).

Sosionomit (AMK) hallitsevat käytännön työn edellyttämät laaja-alaiset tiedot ja taidot sekä näiden teoreettiset perusteet ja ammattieettiset suuntaviivat (OPM 2007, 22). Sosiaalialalla kasvun ja kehityksen päämääräksi asettuu ammatillinen ymmärrys, joka mahdollistaa tietojen ja taitojen soveltavan käytön. Työkokemusta omaavat alan ammattilaiset pitävät tähdellisenä tietoa ihmisestä, ihmisen kasvusta ja kehityksestä sekä kulttuurien heijastumisesta muun muassa arvoihin, asenteisiin ja käyttäytymistapoihin; tietoa hyvinvoinnista; tietoa yhteiskunnasta, sosiaalihuollosta kokonaisuutena, sosiaalialan työn perusteista ja käytännöstä; tietoa vuorovaikutuksesta, yhteistyöstä ja verkostoista; mutta myös tietoa työyhteisöstä ja työhyvinvoinnista sekä työn ja ammattitaidon kehittamisestä. Ammatilliset taidot luovat sosiaalialan asiakastyön muuttuviin tilanteisiin toimintavalmiutta ja -varmuutta. Tietojen tapaan alalla toimivan taitovaranto rakentuu laajaksi. Ammatialalla jo pidempään työskennelleet alleviivaavat asiakastyön taitoja sekä työhyvinvoinnin ylläpidon ja edistämisen taitoja. Asiakastyössä olennaista on sekä vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen että työskentelyprosessin suunnittelu ja tavoitteellinen eteenpäin kuljettaminen. (Helminen 2013, 151–154.)

Kymmenen vuotta sitten tehdyssä ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen arvioinnissa sosionomit (AMK) saivat kiitoksen työelämäedustajilta muun muassa kansalaisten elämänkulun ja arkielämän tuntemuksesta, asiakastyön taidoistaan ja arvo-osaamisestaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyökyvykkyydestään. Arviointiraporttiin on kirjattu muutoin käytössä olleita lähteitä toistava kuvaus sosionomien (AMK) osaamisesta. (Murto ym. 2004, 27, 49–50.)

Ydinosaamisen sisällöistä yhteiskunnallinen tietoisuus ja vaikuttaminen sekä sosiokulttuurinen osaaminen ilmentävät sosiaalialan osaamisen käsitteellistä ainesta, jota tarvitaan sosiaalialan perusluonteen ymmärtämiseksi. Kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen ja toimintajärjestelmien tunteminen ja palvelujen kehittäminen kertovat sosionomin työn sisällöstä ja puitteista. Tiedollinen ja eettinen sekä menetelmällinen osaaminen sisältävät työn tekemisen välineitä. (Murto ym. 2004, 27.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen antaman osaamisen on todettu vastaavan työelämän tarpeisiin (Murto ym. 2004, 44–45, 49–50). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arvioinnissa tosin edellytettiin sosionomien (AMK) ammatillisen osaamisen entistä näkyvämmäksi tekemistä (Aaltonen ym. 2008, 43). Välineitä sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisen tarkasteluun löytyy. Vuosina 2007–2009 toteutui Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun koordinoimana mutta sosiaalialan AMK -verkoston yhteistoteutuksena *Sosiaalialan AMK -osaaminen alan työkentillä* -hanke. Hankkeessa tehtiin neljä artikkelikokoelmaa, jotka vastasivat huutoon sosionomien (AMK ja ylempi AMK) osaamisen tunnettavuuden lisäämisestä. Teosten nimet kertovat niiden sisällöstä.

Viinamäki, Leena 2008 (Toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.

Viinamäki, Leena 2009 (Toim.) Sosionomeilta eivät hommat loput. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnossa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.

Viinamäki, Leena 2010a (Toim.) Sosionomi (AMK & ylempi AMK) kansainvälistyillä koulutus- ja työmarkkinoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.

Viinamäki, Leena 2010b (Toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.

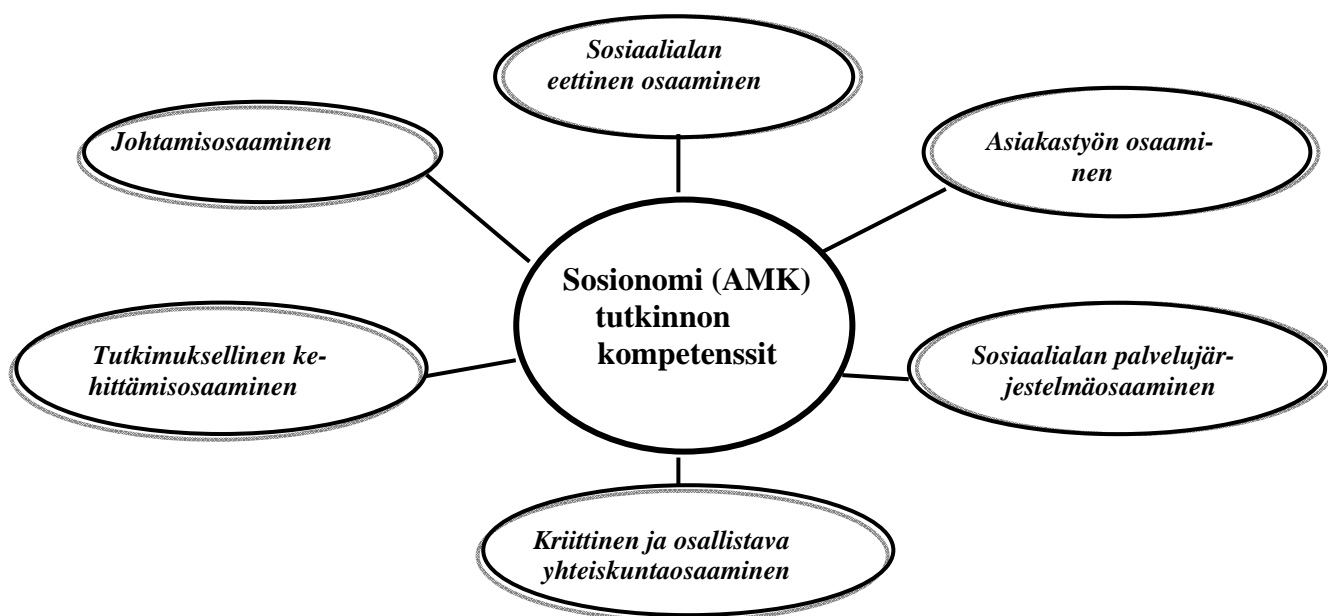
Ensimmäisessä teoksessa kuvataan sosionomien (AMK) osaamista ja tämän hyödyntämistä alan työkentillä. Toinen artikkelikokoelma käsittelee kehittämistoiminnan huomioimista ja lähtökohtia sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa ja työn eri toteutusympäristöissä. Kolmannessa kirjassa hahmotetaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta kansanvälisissä yhteyksissä ja edelleen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta. Neljäs eli sarjan viimeinen julkaisu sisältää kuvauksen sosionomien (AMK ja ylempi AMK) osaamisesta kompetensseina ja tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen jäsennyksiä. Näissä neljässä teoksessa sosionomien (AMK ja ylempi AMK) osaaminen on laajasti esillä.

Ammattitaito, kompetenssi ja kvalifikaatio ovat saman sanaperheen lapsia. Taina Hanhinen (2010) toteaa, että ammattitaito tulee esiin työsuorituksessa kompetenssien

mahdollistamana ja kvalifikaatioiden edellyttämänä valmiutena. Kompetenssit merkitsevät työntekijän tieto- ja taito- sekä tunne- ja tahtotekijöihin perustuvaa potentiaalia suoriutua työstä. Kvalifikaatiot ovat taas työelämän suunnasta asetettuja vaatimuksia siitä, mitä työntekijän tulee hallita. (Mt., 89, 90–91, 96–97.) Viime vuosina kompetenssinäkökulma on ollut kvalifikaatioiden tarkastelua vahvemmin esillä ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden jäsennyksissä.

Sosiaalialan AMK -osaaminen alan työkentillä -hankkeessa viimeisteltiin laaditut kuvaukset sosionomin (AMK ja ylempi AMK) kompetensseista. Nämä kuvaukset korvasivat sosiaalialan AMK -verkoston vuonna 2001 laatiman esityksen. (Liitteet 4 ja 6.) Uudistus pohjaa kehityskulkuun, jossa korkeakoulututkinnot paikantuvat eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) ja tästä johdetun kansallisen viitekehyksen (NQF) mukaan (OPM 2009). Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene antoi suosituksen tutkintojen kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakoulussa (Arene 2010). Ammattikorkeakoulututkintojen yhteiset kompetenssit muodostuvat viiden osaamisalueen kautta: 1) oppimisen taidot, 2) eettinen osaaminen, 3) työyhteisöosaaminen, 4) innovaatio-osaaminen ja 5) kansainvälistymisosaaminen (liite 5).

Sosiaalialan AMK -verkosto jäsensi sosionomin (AMK) osaamisen kuuteen kompetenssialueeseen (kuvio 2 ja liite 6). Sosionomien (AMK) osaaminen kohdentuu niin asiakastyön suunnitteluun ja toteutukseen kuin työn arviointiin ja kehittämiseen sekä johtamistehtäviin (OPM 2007, 22; Sosiaalialan AMK -verkosto 2010).

Kuvio 2. Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit (Sosiaalialan AMK -verkosto 2010; liite 6).

Eettinen osaaminen on sosionomin (AMK) ammatillisessa toiminnassa läpäisevä tekijä. Se merkitsee sitoutumista ammattialan arvoihin ja ammattieettisiin periaatteisiin. Asiakastyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Siinä huomioidaan tilannekohtaisuus niin yksilöiden, ryhmien kuin yhteisöjenkin kanssa toimittaessa. Palvelujärjestelmäosaaminen mahdollistaa palveluohjauksen tehtävissä työskentelyyn. Kriittinen ja

osallistava yhteiskuntaosaaminen merkitsevät valmiutta hahmottaa epätasa-arvoon ja huono-osaisuuteen johtavia kehityskulkuja ja purkaa niitä. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen luo valmiuksia muutosten keskellä toimimiseen ja ratkaisujen rakentamiseen. Johtamisosaaminen merkitsee lähiesimiestyöhön, kuten henkilöstö- ja taloushallinnon sekä ammatillisen osaamisen kehittämisen kysymyksiin perehtymistä. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 16–22; liite 6.)

Sosiaalialan ammattilaisuudessa keskeisinä tekijöinä pidetään niin alan lähtökohtiin ja arvoperustaan kuin ammatillisiin tietoihin ja taitoihin perehtymistä sekä valmiutta tarkastella oman työroolin ja työtoiminnan vaikutuksia asiakastyön eri tilanteissa. Sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa on ammattitaidon ulottuvuuksiksi eroteltu: 1) taito kohdata asiakas, 2) taito tunnistaa, mistä asiakkaan elämäntilanteessa on kysymys, 3) taito toimia, johon sisältyy niin menetelmätaito kuin työn tuomien kokemusten tutkimisen taito, sekä 4) arvioinnin ja kehittämisen taito (Sipilä 2011, 39). Vastaavia ammatillisen osaamisen ulottuvuuksia on tarkasteltu jäsenettäessä sosionomin (AMK) kompetensseja (liite 6).

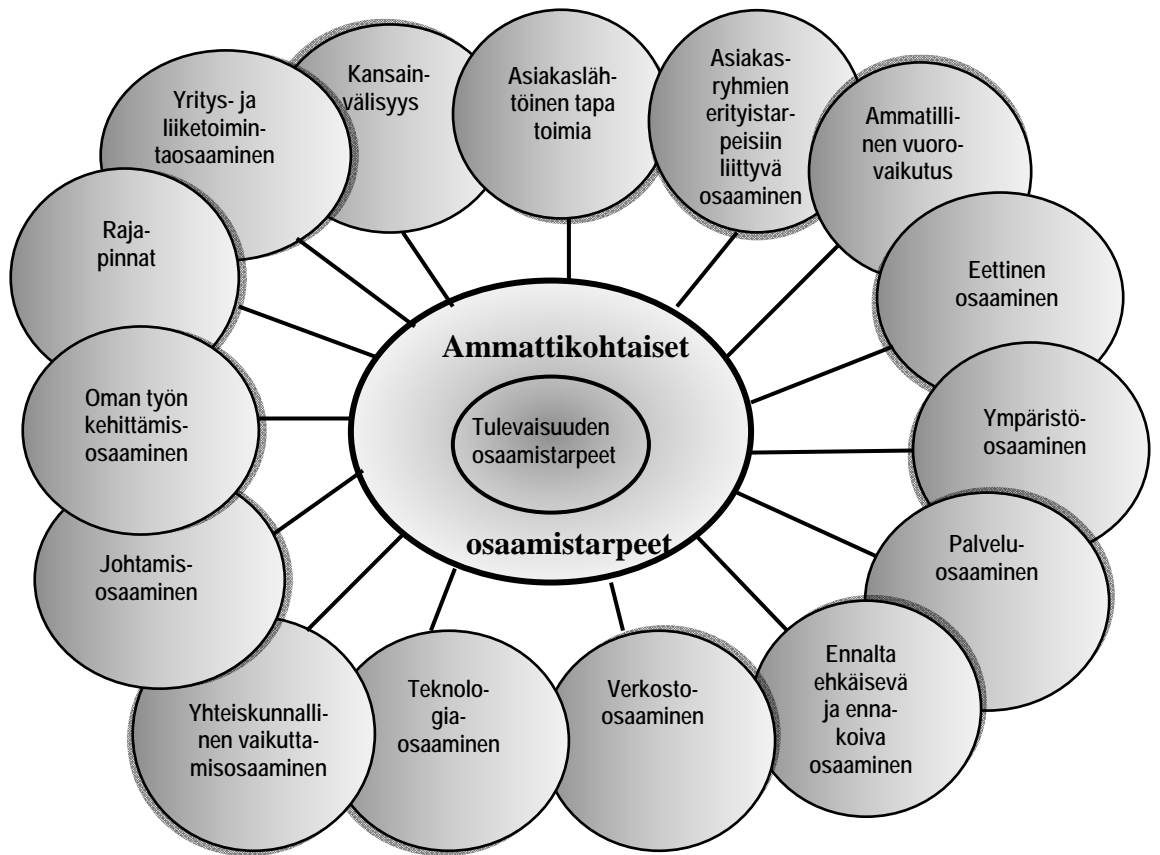
Kokeneet sosiaalialan ammattilaiset korostavat asiakastyön valmiuksien merkitystä. Heidän näkemyksissään työn perusta on ihmisen, asiakkaan kanssa ja hänen parhaakseen työskentelyssä. Työ pohjaa asiakkaan elämäntilanteeseen ja tuen tarpeisiin. Asiakastyössä korostuvat valmiudet kohdata toinen ihminen, yhteistyösuhteen luominen niin asiakkaan, hänen omaistensa ja läheistensä kuin muidenkin toimijatahojen kanssa sekä työprosessin suunnittelu, tavoitteellinen toteutus ja arviointi. (Helminen 2013, 76–80, 129–140.)

Taina Hanhinen (2010) toteaa, että työelämästä kohdentuu odotuksia niin yleistietojen ja -taitojen lisäämiseen ammatillisessa osaamisessa kuin asiakastyön, palveluiden ja tuotteiden tarjoamisen, hallinnon ja talouden, työyhteisöissä toimimisen sekä tutkimuksen ja kehittämisen valmiuksien lujittamiseen mutta myös työntekijäkohtaisiin ominaisuuksiin ja asennetekijöihin liittyen (mt. 159). Ovatko nämä ammatillisen osaamisen kehittämistarpeet esillä myös sosiaalialalla toimivien ammattitaitotekijöitä ennakoitaessa? Sosiaali-, terveys- sekä kuntoutus- ja liikunta-alaa koskeneessa selvityksessä löytyi viisitoista tulevaisuuden osaamisaluetta. Osaamistarpeiden ennakoitiselvitys perustui aikaisemmin tehtyjen esitysten analysointiin. Jäsennyksessä tulevaisuuden osaamistarpeet yhdistyivät asiakastyöhön ja asiakaslähtöisyyteen, ammatilliseen vuorovaikutukseen, eettiseen ja ympäristöosaamiseen, palvelujärjestelmään ja työkäytäntöihin liittyvään osaamiseen, viestintään ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, johtamiseen, yrittäjyyteen ja oman työn kehittämiseen sekä kansainvälistymiseen. (Hakala ym. 2012.) (Kuvio 3 ja liite 8.)

Sosiaalialan toimintaedellytyksiin vaikuttavat niin taloustilanne, palvelujen tuottamisen monimuotoistuminen ja kansalaisten kohtaamien sosiaalisten haasteiden vaikeutuminen kuin eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten tarpeiden huomiointi (STM 2011, 5; STM 2012c, 72–76). Kun sosiaalialalla työskentelevät tarkastelevat ammatilliansa tulevaisuutta, kohdentuvat heidän huomionsa vastaaviin seikkoihin. Taloudellisten voimavarojen oheneminen, sosiaalialan palvelujen järjestäminen aikaisempaa useamman tahon toimesta ja ihmisten elämässään kohtaamat haasteet ja niiden monimutkaistuminen mietityttävät alalla työskenteleviä. Lisäksi he pohtivat kysymyksiä henkilöstön saatavuudesta ja riittävydestä. Näistä pohdinnoista piittaamatta, kokeneiden ammattilaisten näkemyksissä sosiaalialalla työskennellään tulevaisuudessa entistä asiakaslähtöisemmin ja yhä useammin ihmisten, sosiaalialan asiakkaiden elin- ja asuinyhteisössä. Työssä hyödynnetään myös teknologisia sovellutuksia. Keskeisiä tekijöitä sosiaalialan työssä ovat lisäksi asiakkaan tarvitsemien palvelujen organisoin-

ti ja koordinaatio. (Helminen 2013, 206–211; ks. Nummela 2011; Sipilä 2011; Vaininen 2011.)

Kuvio 3. Sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alan tulevaisuuden osaamistarpeet (Hakala ym. 2012; liite 8).

Sosiaalialan aikalaiskeskustelussa on ollut asiakkaan osallisuuden vahvistamisella keskeinen asema. Ennakoivien ja ennalta ehkäisevien, varhaiseen puuttumiseen ja tukeen perustuvien sekä oikea-aikaisten, ongelmien pitkittymistä estävien ja eri tahojen yhteistyöhön pohjaavien työkäytäntöjen kehittämistä on pidetty merkityksellisenä. Lisäksi on esitetty lähipalvelujen ja niin sanottujen matalan kynnyksen toimintojen lisäämistä. Myös viestintäteknologian ja sähköisten palvelujen hyödyntämiseen kohdentuu odotuksia. (STM 2010, 43–50; 2012a, 14, 17–18; 2012c, 88–94; 2012d, 18, 27.) Sosiaalialan AMK -verkosto on pyrkinyt ennakoimaan tulevaisuuden kehityskulkuja tarkastellessaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen sisällöllisiä kehittämissaasteita. Valokeilaan on nostettu muun muassa köyhyyden ja syrjäytymisen riskien vähentäminen, lapsiperheiden aseman parantaminen, mielenterveys- ja päihdeongelmien ennaltaehkäisy, ikääntyvän väestön monipuolisten palvelujen turvaaminen ja monikulttuurisuuden hahmottaminen inhimillisenä rikkautena sekä teknologian hyödyntäminen (Sosiaalialan AMK -verkosto 2008; Rinne 2010; Rusi 2010; Saari ym. 2010).

Sosionomin (AMK) ammatillisen osaamisen tarkasteluun löytyy välineitä selonteosta ja tutkimuksista. Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa sosiaalialan työhön, jolloin myös sosiaalialan tehtäviä ja ammatillisen osaamisen kehittämistarpeita tulee tarkas-

tella ja arvioida uudelleen. Tämä tekee ymmärrettäväksi vastikään sosiaalialan AMK-verkossa esitetyn kysymyksen: ”*Mikä on sitä kovinta sosionomi (AMK) -koulutuksen ydintä*”? Kysymys on pohdinnan keskiössä esimerkiksi silloin, kun käsitellään sosionomi (AMK) -koulutuksessa saavutettavaa ydinosaamista ja täydentävää, syventävää tai erikoistavaa osaamista. (Rinne 2013.) Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen ammatillisen osaamisen tulee vastata kansalaisten tuen tarpeisiin sekä yhteiskunnan ja työelämän tilanteeseen muutoksia ennakoiden.

2.3 SOSIONOMIN (AMK) LAAJA-ALAINEN JA ERIKOISTUVA OSAAMINEN

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) tutkintoa luonnehtii laaja-alaisuus. Laaja-alaisuus viittaa tutkinnon tuottamaan osaamisen monipuolisuuteen ja joustavuuteen kansalaisten muuttuviin tuentarpeisiin vastattaessa. Laaja-alaisuus kertoo myös osaamisen työelämäsidonnaisuudesta. Osaaminen suuntautuu niin sosiaalialan eri toimintakentille kuin moniammatillisen työn toteutukseen ja kehittämiseen. (Borgman 2006, 163; Murto ym. 2004, 27; OPM 2007, 9, 22, 39; Sosiaalialan AMK -verkosto 2009, 1.)

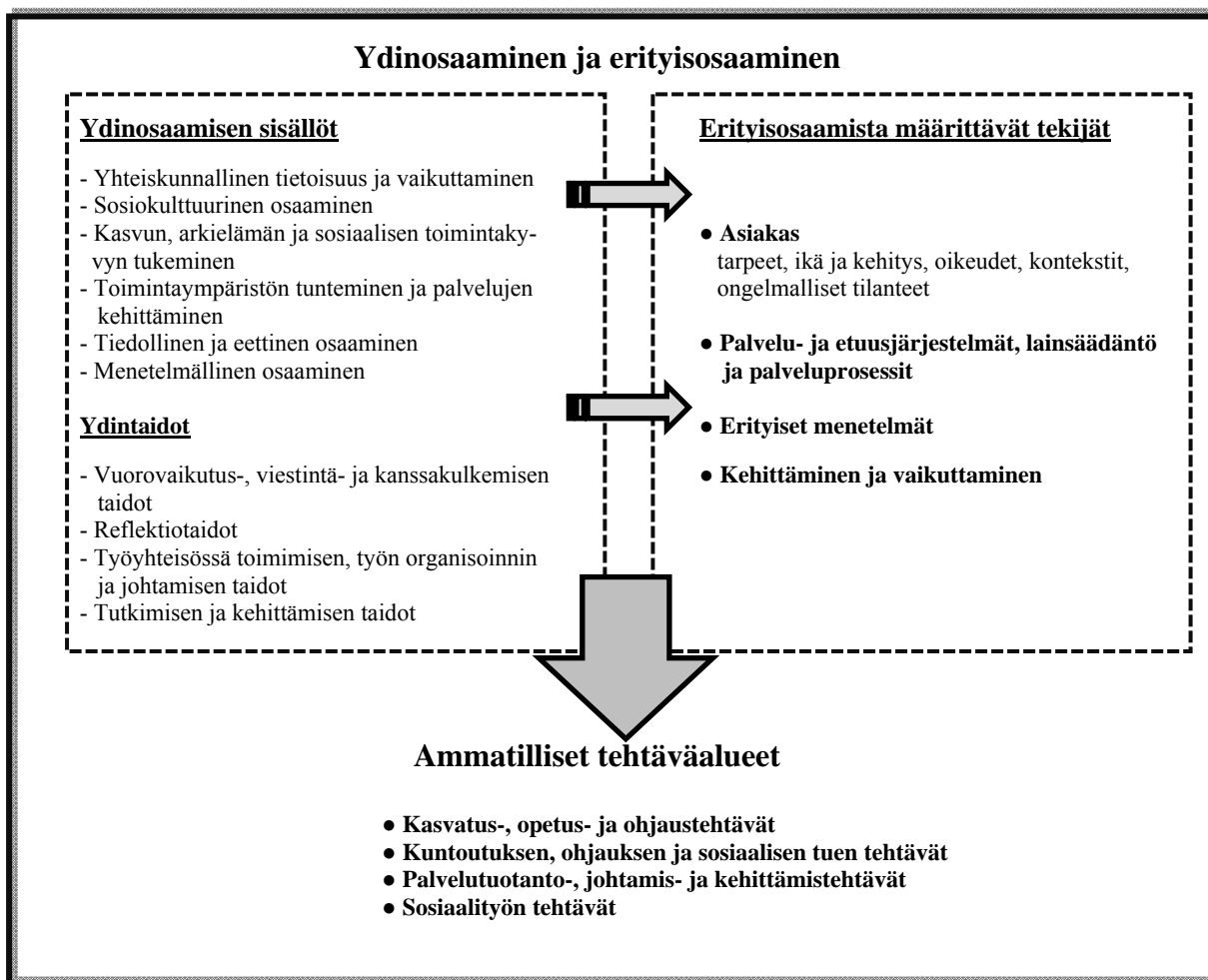
Sosionomi (AMK) tutkinnon tuottaman osaamisen kulmakiviä ovat ammattietiikka, tieto ja taito. Työn perusta on asiakastyössä. (Murto ym. 2004, 27; Rouhiainen-Valo ym. 2010, 15; Sosiaalialan AMK -verkosto 2009, 2.) Tutkinto antaa valmiudet ammattikorkeakoululain kirjauksen mukaisesti ammatillisiin asiantuntijatehtäviin (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 4 §). Asiantuntijuus merkitsee ammattialakohtaista perehtyneisyyttä, kykyä hyödyntää asiantuntemusta käytännön ongelmien ratkaisussa sekä valmiutta analysoida asioita kriittisesti, käyttää tietoa luovasti sekä ennakoida kehityskulkuja ja tulevaisuutta (Ruohotie 2006, 109). Asiantuntijuus on oppimista ja uuden tiedon luomista (Jalava 2001, 61–69; Kivinen ym. 2000; Ruohotie 2006, 106–107; Tynjälä 2004). Sitä on tarkasteltu yksilöllisten tekijöiden lisäksi yhteisöllisestä näkökulmasta (esim. Helakorpi 1999, 44). Tällöin siihen yhdistyy tiedonhankinnan ja -prosessoinnin ohella aktiivinen osallistuminen esimerkiksi työyhteisön toimintaan (Isoherranen 2005, 77–78).

Sosiaalialalla on käyty keskustelua toisaalta laajasta pätevyyskäsitteestä, reflektiivisestä ammatillisuudesta sekä ammatin ja työn kehittymisestä, mutta toisaalta tehtäväkeskeisestä, erillistietoja ja -taitoja sekä ominaisuuksia vaativista ammatillisista kompetensseista (Karvinen 1993, 19; 1996, 37, 42). Alan asiantuntijuutta voidaan hahmottaa laaja-alaisena eli kokonaisvaltaisempana alan ja sen työalueiden tuntemuksena, kapea-alaisempana eli alan tietyn työalueen, sen palvelujen ja toimintakäytäntöjen hallintana mutta myös syvällisenä perehtyneisyytenä esimerkiksi alan tiettyyn työmenetelmään (Helminen 2013, 181–183).

Sosiaalialan työn ja sosionomi (AMK) tutkinnon erityisyyden perustana on pidetty ”sosiaalista”. Sosiaalialan työn keinoin tuetaan kansalaisten, ihmisten liittymistä yhteiskuntaan, vahvistetaan heidän voimavarojaan ja osallisuuttaan. Lisäksi sosiaalialan työ kohdentuu ihmisten välisiin suhteisiin, jolloin heitä tuetaan vuorovaikutukseen, sosiaaliseen liittymiseen ja yhteisöllisyyteen. Vuodelta 2001 olevassa raportissa *Sosionomin (AMK) ydinosaaminen* heidän todetaan olevan sosiaalisen asiantuntijoita ja sijoittuvan sosiaalista asiantuntemusta edellyttäviin tehtäviin julkiselle sektorille, kolmannelle sektorille sekä sosiaalialan palveluyrityksiin. (Borgman ym. 2001, 8–9, 27.)

Sosionomin (AMK) asiantuntijuus tarkoittaa kykyä tarkastella yksittäisen asiakkaan tai asiakasryhmän arkielämän jatkuvuuteen, sosiaaliseen osallisuuteen ja toimintakykyyn liittyviä tarpeita jäsentäen niitä sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. 'Sosiaalisen' asiantuntijuus merkitsee taitoa nähdä yksityisessä yleisempää rakennetta, tunnistaa asioiden välisiä yhteyksiä ja tämän tunnistamisen kautta tarjota asiakkaan käyttöön elämäntilannetta jäsentävää tukea ja ohjausta tai elämää helpottavia palveluja (Borgman ym. 2001, 9).

Ammatillista osaamista koskevissa tarkasteluissa on käytetty ajan saatossa ilmaisia erityis- ja erikoisosaaminen. Noin kymmenen vuoden takaisissa kannanotoissa todetaan, että ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelma tuottaa ammattialalla tarvittavan ydinosaamisen ohella erityisosaamista. Sosionomin (AMK) omaksuma erityisosaaminen voi vaihdella esimerkiksi hänen työssään kohtaamien ihmisten, heidän elämäntilanteensa ja -vaiheensa sekä kulttuurisen taustan mukaan. Erityisosaamiseen tuo vaateita myös olosuhteet, kuten työ kaupunki- tai harvaan asutulla alueella sekä työn toteutusympäristö ja työyhteisön hyödyntämät työkäytännöt ja -menetelmät. Erityisosaamisella on yhteys asiakkaiden ominaispiirteisiin ja tuen tarpeisiin sekä palveluprosessiin, työkäytäntöihin ja -menetelmiin ja näiden kehittämiseen. (Borgman ym. 2001, 25–26; Murto ym. 2004, 27.) (Kuvio 4.)

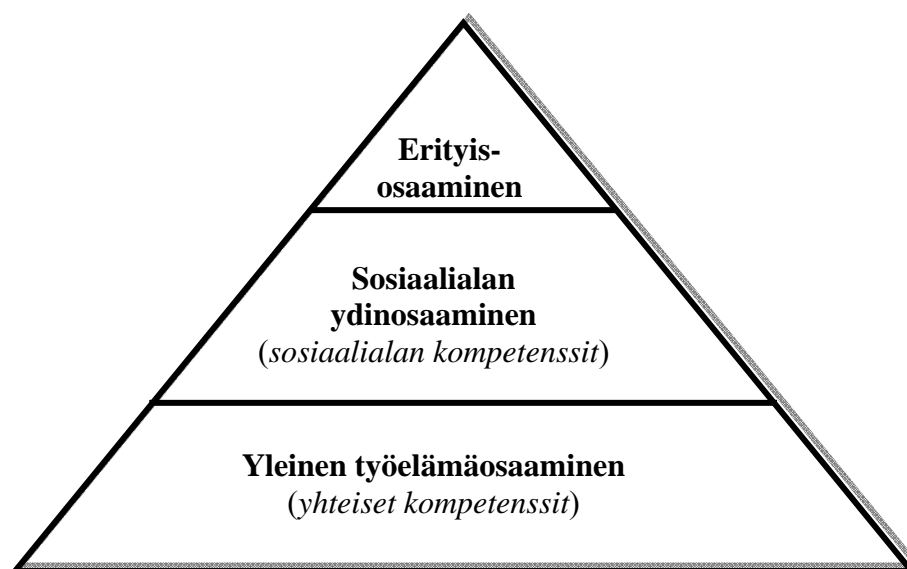

Kuvio 4. Sosionomien (AMK) ydinosaamisen ja erityisosaamisen suhde (Borgman ym. 2001, 25).

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) opiskelija voi opintojen aikana hankkia ydinosaamisen ammattialalle, mutta myös erityisosaamista. Erityisosaamisen vahvuuteen vaikuttavat opiskelijan tekemät ratkaisut, esimerkiksi opintokokonaisuuskohtaiset valinnat, harjoittelujen toteutusympäristöt ja opinnäytetyön aihe (liite 15). Esimerkkinä erityisosaamisen muodostumisesta voidaan pitää tilannetta, jolloin sosionomi (AMK) tutkinnon opiskelija sisällyttää tähän varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 opintopisteen laajuiset opinnot ja saavuttaa näin pätevyyden lastentarhanopettajan tehtävään. Toisen esimerkin muodostaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakonin, kirkon nuorisotyönohjaajan ja varhaiskasvatuksen ohjaajan kelpoisuuden saavuttaminen opiskelijan valitessa näiden tehtävien edellyttämät, 90 opintopisteen laajuiset opinnot ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman yhteydessä.

Sosiaalialan AMK -verkosto on esittänyt, että sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisessa on läsnä sekä laaja-alaisuus että erityinen, kohdennettu suuntautuminen. Erityisosaaminen on luonteeltaan dynaamista eli kehittyvää ja muuttavaa. Erityisosaamista muodostuu tutkinto-opinnoissa, työstä oppien ja kouluttautuessa työssä ollessa. (Sosiaalialan AMK -verkosto 2009.) (Liite 14.) Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen yleisen työelämäosaamisen ja ammattialakohtaisen ydinosaami-

sen sekä erityisosaamisen suhdetta on havainnollistettu kolmiolla (kuvio 5). Kolmion kannan muodostaa yleinen työelämäosaaminen, mitä kuvaa kaikille ammattikorkeakoulututkinnoille yhteiset kompetenssit (Arene 2010). (Liite 5.) Sosiaalialan ydinosaamisesta kertovat ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman kompetenssit (Sosiaalialan AMK -verkosto 2010). (Liitteet 6 ja 7.) Erityisosaaminen voi pohjata asiakasryhmän tarpeisiin, työalueeseen, toimintaorientaatioon (esim. sosiaalipedagogiikka) sekä/tai työmenetelmien hallintaan (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 11–12).

Kuvio 5. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisen tasot (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 12).

Sosiaalialan asiantuntijuudesta on kysytty, voisiko sen erityisyys olla kokonaisvaltaisudessa niin asiakastyön osalta kuin asiantuntijuuden levittäytymisessä yli hallinto- ja ammattikuntarajojen (Niemi ym. 2011, 11). Toisaalta viime vuosien keskusteluista ovat tuttuja ilmaistut erityisosaaminen ja erityisasiantuntemus. Alalla tarvittavan tiedon on todettu syvenevän työkentän erikoisalojen mukaan, jolloin näiden edellyttämän osaamisen lisäksi ammattialaa yleisesti koskevien laajojen tietokokonaisuuksien hallinta on aikaisempaa haastavampaa. (STM 2012b, 13–14; Laki ikääntyvän väestön... 28.12.2012/980, 10 §; STM 2012c, 93–94.) Sosiaalialalla työskentely vaatii monimuotoista osaamista. Erityisosaaminen vahvistuu työkokemuksen myötä, mutta tutkinto-opintojen aikana tulee saavuttaa ammatillisen osaamisen ydin. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 28; Helminen 2013, 92–113.) Erityisosaamisen rakentuminen ja ajantasaisuus edellyttävät, että koulutusorganisaatiot ja työelämätahot tunnistavat yhdessä kunkin ajankohdan sosiaalialan työlle asettamat tarpeet niin yhteiskunnallisen toimintaympäristön kuin palvelu- ja tehtävärakenteiden muutoksista liikkeelle lähtien (OPM 2007, 44).

2.4 SOSIONOMIT (AMK) ALAN TYÖKENTILLÄ, SOSIAALIOHJAUKSESTA TYÖSARKA

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen sijoittumista ammattialalle on tarkasteltu eri näkökulmista. Tähän on ollut tarve, kun ammattikorkeakouluista valmistutaan alan eri työsektoreille ja tehtäviin yhden tai oikeammin kahden koulutusohjelman (sosiaalialan koulutusohjelma ja ylempi koulutusohjelma) ja tutkintonimikkeen (sosionomi AMK ja ylempi AMK) saattelemana. Yli kymmenen vuoden takaisessa esityksessä sosionomien (AMK) ammatillisiksi tehtävääalueiksi nimettiin 1) kasvat-, opetus- ja ohjaustehtävät, 2) kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät, 3) sosiaalityön tehtävät ja 4) palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävät. Kun nämä tehtävääalueet sijoitetaan sosiaalialan rakenteisiin, muodostuu ammattikorkeakoulutettujen työkentäksi esityksessä niin varhaiskasvatus kuin vanhustyö sekä alan muut toimintaympäristöt. (Borgman ym. 2001, 10, 21–24.) (Kuvio 1.) Myöhemmin sosionomien (AMK) osaamista ja työtä on jäsennetty muun muassa varhaiskasvatuksen, perhetyön, lastensuojelun, aikuisten kanssa tehtävän työn, vanhustyön, kehitysvamma- ja vammaistyön mutta myös monikulttuurisen työn ja palveluohjauksen yhteydessä (Viinamäki 2008; 2009; 2010a). Asiakastyö sosiaalialan eri toimintaympäristöissä ja eri asiakasryhmien parissa on sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen tehtäväsarkaa (OPH 2007, 22).

Sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuvat sijoittuvat varhaiskasvatuksen, nuorisotyön, erityiskasvatuksen, lastensuojelun, päihde- ja mielenterveystyön, kriminaalitehtävien, vanhustyön, vammaistyön, sosiaaliturvaohjauksen ja -neuvonnan, sosiaalipalvelujen, sosiaalivakuutuksen, työvoimapalvelujen ja kuntoutuksen tehtävääalueille (Murto ym. 2004, 28).

Vuonna 2005 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista koskee kunnan ja valtion järjestämää sosiaalihuoltoa sekä niitä yksityisiä sosiaalipalveluja, jotka kuuluvat yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain piiriin (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005, 2 §). Lain tarkoituksena on edistää asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja kohteluun, kun alan henkilöstöllä on tarvittava koulutus ja perehtyneisyys (mt. 1 §). Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa ammattikorkeakoulututkinto mainitaan erikseen kahdessa kohdassa, puhuttaessa sosiaaliohjaajista ja lastentarhanopettajista.

Kelpoisuusvaatimuksena sosiaaliohjaajan tehtäviin on tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 6 §)

Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot sen laajuusina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 7 §)

Laki muunsi sosiaalialan opistoasteelta tutun sosiaaliohjaajan koulutusammattin työammattiksi. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuslain soveltamista johdonmukaistamaan on laadittu tehtävärakennesuositus, jossa hahmotetaan lähihoitajien, sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden tehtäviä asiakasprosessin eri vaiheissa (Sarvimäki ym. 2007). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen sijoittumista lastentarhanopettajan tehtäviin täsmennettiin asetuksella, jonka mukaan kelpoisuus edellyttää varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita opintoja vähintään 60 opintopisteen laajuusina (Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 608/2005, 1 §).

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksien voimaan tulemisesta lähtien on keskusteltu sosiaaliohjauksesta, jolloin on kysytty, onko sosiaaliohjaus toimiva ratkaisu nimenomaisesti sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon sosionomi (AMK) omaavien osaamisen ja työn jäsentämiseen (esim. Honkakoski 2005, 211, 212). Vaihtoehdoksi on esitetty esimerkiksi ilmaisua sosionomityö (Viinamäki 2010b, 242–243). Tähänkään ilmaisuun ei kohdistu varaukseton kannatus. Arja Honkakoski (1995, 85–97) eritteli noin 18 vuotta sitten sosiaalialan osaamista ammattitaidon vertikaalisten ja horisontaalisten elementtien perusteella (kuvio 6). Esitys on laadittu ajankohtana, jolloin sosiaalialan opistoaste toimi ja sosiaaliohjaaja oli koulutusammatti, mutta sosiaalialan ammattikorkeakoulutus oli käynnistynyt.

Kuvio 6. Sosiaalialan ammattitaidon vertikaaliset ja horisontaaliset elementit (Honkakoski 1995, 86).

Sosiaalialan ammattitaidon vertikaaliset elementit linkittyvät työn yhtymäkohtiin: 1) asiakastyössä, 2) työskentelyyn tietyn organisaation puitteissa ja 3) työn yhteiskunnallisissa sekä kulttuurisissa kehyksissä. Sosiaalialan ammattitaidon horisontaaliset elementit ilmenevät ammatillisen toiminnan alueina: 1) huolenpitoa, 2) hoitona, 3) kasvatuksena ja 4) sosiaalityönä. (Honkakoski 1995, 86.) Sosiaalialan ammatillisen työn osa-alueina niin hoito ja huolenpito kuin sosiaalityö säilyvät tehtäväalueita kuvaavissa jäsenyksissä.

Ehdotuksessa uudeksi sosiaalihuoltolaiksi on otsikkotasolla ilmaisu hoiva. Hoiva merkitsee apua ja ohjausta tavanomaisen elämän toiminnoissa, joista henkilö ei selviydy, sekä ympärivuorokautista hoitoa, huolenpitoa ja kuntoutusta niin suoritumista kuin osallisuutta tukevilla palveluilla (STM 2012c, 174–175). Sosiaalityötä esityksessä tarkastellaan määritelmänä sekä yksilö- että perhekohtaisen mutta myös raken-

teellisen sosiaalityön näkökulmista (mt., 169, 171, 175). Kasvatusta ei esityksen otsikoista löydy, mutta ei myöskään sosiaaliohjausta. Ohjaus huomioituu esityksessä toki työkäytäntönä (esim. mt., 171).

Sosiaalialalta on eritelty omiksi tehtävä- ja ammattialueikseen muun muassa sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sosiaalipalvelut ja toimeentuloturvatyö. Jäsennyksessä sosiaalityö on sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaus sosiaaliohjaajan tehtäväalue. Sosiaalipalvelujen tehtäväalueella, joka ei ole irrallaan sosiaaliohjauksen tehtäväalueesta, toimivat esimerkiksi kotihoidon ohjaaja, kodinhoitaja sekä lastentarhanopettaja. Toimeentuloturvatyötä tekevät etuuskäsittelijä ja kanslisti. (Horsma ym. 2004, 39–48.) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on hiljattain kirjannut esityksiä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön työstä ja tehtävistä. Ehdotuksessa tarkastellaan 1) sosiaalialan työtä, 2) sosiaalista hoivaa ja huolenpitoa, 3) sosiaalityön tehtäviä sekä 4) sosiaaliohjauksen ja erityissosiaaliohjauksen tehtäviä. Kuvauksessa ei tosin eritellä sosiaaliohjausta ja erityissosiaaliohjausta. (Talentia 2013.) Sosiaaliohjauksen kuvaus on yleisluontoista. Tekstissä työn keskiöön asettuvat vaativa palveluohjaus ja sosiaalipedagoginen työ.

Sosiaaliohjauksen ja erityissosiaaliohjauksen tehtävät: *Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan sosiaali- ja terveystieteiden sosionomi AMK- tai YAMK -tutkinnon suorittaneen ammattihenkilön toimintaa, jossa ominaista on tunnistaa asiakkaan elämäntilanne sekä hänen voimavarojensa ja toimintakykynsä eri osat alueet. Sosiaaliohjauksen ammattihenkilö tuntee palvelujärjestelmää ja sosiaalivakuutusjärjestelmää. Toiminta perustuu tutkimukselliseen kehittämiseen. Työ on tavoitteellista vuorovaikutusta yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen osallisuuden, arjen sujuvuuden ja toimintakyvyn tukemiseksi. Keskeisintä työssä on vaativa palveluohjaus ja sosiaalipedagoginen työ. Sosiaaliohjaaja koordinoi, järjestää, ohjaa, tukee ja arvioi toimintaa tavoitteellisen asiakasprosessin mukaisesti. Sosiaaliohjaus on lähellä asiakasta tapahtuvaa työtä, jonka intensiteetti määrittyy asiakkaan tarpeiden mukaan. Työssä arvioidaan palvelutarvetta ja palveluiden vaikuttavuutta yhdessä asiakkaan kanssa. Sosiaaliohjauksessa keskeistä on asiakkaan motivointi, mikä tukee tavoitteellisen asiakasprosessin toteutumista. Sosiaaliohjaajalla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuslain 272/2005 6 §:n mukainen kelpoisuus. (Talentia 2013.)*

Muutaman vuoden takaisessa arviointiraportissa Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta todetaan: ”Sosiaaliohjaus tarvitsee kuitenkin tästä ajasta nousevan tulkinnan ja sisällön, jotta sen avulla voidaan arvioida sosiaaliohjaukseen käsitteenä ja tehtäväalueena sisältyviä mahdollisuuksia” (OPM 2007, 41). Sosiaaliohjauksen käytäntöjen tutkimista ja näkyväksi tekemistä on pidetty tärkeänä (Laine 2008, 230). Sosiaaliohjausta on tarkasteltu muutamien kehittämishankkeiden yhteydessä aikuisten ja toisaalta lapsiperheiden parissa tehtävän sosiaalialan työn yhteydessä, mutta myös ilman asiakasryhmäkohdennusta (esim. Europaeus ym. 2009; Horsma ym. 2004; Liukonen ym. 2007). Sosiaaliohjauksen tarkastelu tehtävänä ja työnä on haastavaa, kun siinä hyödynnetään eri tieteenalojen, kuten sosiaalityön piirissä tehtyä tutkimusta asiakas- ja tilannekohtaisesti (OPM 2007, 42). Lisäksi sosiaaliohjaajan työammatin kehitys on ollut hyvin kaupunki- ja kuntakohtaista. Helsingin kaupungin palveluksessa oli elokuussa 2013 kaikkiaan 480 päätoimista sosiaaliohjaajaa. Lisäksi Helsingin kaupungin sosiaalitoimi on perustanut johtavan sosiaaliohjaajan tehtäviä. (Helsingin kaupunki 2013.) Samaan aikaan Tampereen kaupungin palveluksessa oli vain 20 sosiaaliohjaajan nimikkeellä työskentelevää henkilöä (Tampereen kaupunki 2013).

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on selvittänyt vastavalmistuneiden sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattialalle sijoittumista. Vuonna 2011 tehty kysely kohdentui vuosina 2009 ja 2010 valmistuneisiin. Vastavalmistuneiden sosionomien (AMK) kolme yleisintä tehtävänimikettä olivat lastensuojelulaitoksen ohjaaja/ vastaava ohjaaja, lastentarhanopettaja ja sosiaaliohjaaja. Selvityksessä huomautetaan, että sosionomien (AMK) tutkinto ja osaaminen tunnustetaan, ja näitä vastaavaa työtä on tarjolla. Myös tehtävänimikkeet ovat aikaisempaa vakiintuneempia. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan: ”*On myös mahdollista, että vuonna 2005 voimaan astunut laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta on jo vakiinnuttanut asemansa ja lainsäädännön uudistukset ovat siirtyneet käytäntöön.*” (Nurme ym. 2012, 7, 20, 42.) Tätä johtopäätöstä tulee tarkastella kriittisesti huomioiden kaupunkien ja kuntien poikkeavat tilanteet.

Sosiaaliohjausta koskeissa kannanotoissa pidetään usein lähtökohtana ihmisen, asiakkaan kohtaamia pulmia elämänhallinnassaan tai osallistumisessa yhteisön ja yhteiskunnan toimintaan. Niinpä sosiaaliohjaukseen on liitetty lujalla otteella asiakkaan arjessa selviytymisen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Sosiaaliohjauksella pyritään lisäksi vahvistamaan asiakkaan, niin yksilöiden, perheiden kuin ryhmien sosiaalista toimintakykyä ja tämän myötä osallisuutta yhteisöissä ja yhteiskuntaelämässä. Arjessa selviytymisen edistäminen merkitsee sosiaaliohjauksen yhteydessä asiakkaan neuvomista, ohjaamista ja tukemista niin arkisissa asioissa ja askareissa kuin asiakkaan elämänpöytästä nousevissa kysymyksissä. Neuvomiseen, ohjaukseen ja tukemiseen kiinnittyvät lisäksi tiedollinen, toiminnallinen ja emotionaalinen ulottuvuus. (Europaeus ym. 2009, 15–16, 26, 28; Horsma ym. 2004, 3, 28, 34, 149, 153–154, 163–164; Kaljonen 2008, 58–59; Liukonen ym. 2007, 108; Rahko 2011, 71, 79.)

Sosiaaliohjauksen tavoite on usein muutoksessa, joka koskee ihmisen elämäntilannetta ja ihmissuhteita. Tavoitteenasettelu on tulevaisuusorientoitunutta. Muutoksen tavoittelussa asiakkaalla on päärooli, jolloin matkan tekeminen ja tälle sijoittuvat onnistumiset lisäävät parhaimmillaan niin asiakkaan voimavaroja kuin luottamusta omiin mahdollisuuksiin. Sosiaaliohjaukseen kiinnitettyjä tarralappuja ovat toisen ihmisen, asiakkaan kunnioittaminen, luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen, vuorovaikutukseen pohjaava työote, asiakkaan äänen kuuleminen ja asiakkaan näkeminen aktiivisena toimijana sekä asiakkaan tukeminen pyrkimyksissään. Sosiaaliohjauksen keskeinen elementti on keskustelu, kun tavoitteena on ihmisen, asiakkaan toimijuuden vahvistaminen, ratkaisujen hakeminen hänen elämäntilanteeseensa, valittujen ratkaisujen tavoittelu ja saavutettujen muutosten säilyttäminen. Vuorovaikutuksen, keskustelun ohella sosiaaliohjaukselle ominaista on toiminta. Toiminta merkitsee sosiaalialan asiakkaan aktivoimista, motivoimista ja opastamista mutta myös työntekijän ja asiakkaan yhteistä työskentelyä, yhdessä tekemistä. Sosiaaliohjaukseen sisältyy asiakkaan ohjaaminen tarpeen mukaan muiden palveluiden piiriin. Sosiaaliohjaukseen sisältyykin piirteitä palveluohjauksesta. Toisaalta luontainen osa-alue sosiaaliohjaajan työtä on yhteistyöverkostoissa toimiminen. (Europaeus ym. 2009, 15–16; Honkakoski 2005, 214; Horsma ym. 2004, 31–32, 37, 42–43, 150, 162–163; Kaljonen 2008, 52–59; Laine 2008, 234, 238, 240; Liukonen ym. 2007, 80–81; Rahko 2011, 70–73, 116.)

Sosiaaliohjauksen lähtökohtia ovat ihmisen, asiakkaan elämäntilanteen ja tuen tarpeiden huomioiminen; asiakkaan arjen ja elämänhallinnan lujittaminen; asiakkaan ja työntekijään vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön perustuva työskentelyote; työskentelyn pohjaaminen yhdessä laadittuun suunnitelmaan ja tavoitteisiin sekä niiden arviointiin; asiakas- ja tilannekohtainen työmenetelmien hyödyntäminen; asiakkaan kannustava ohjaus ja palveluohjaus sekä monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön

ryhtyminen. Sosiaalihojaus vaatii kuitenkin sisällöllistä jäsentämistä muun muassa varhaiskasvatustyön, nuorisotyön sekä perhetyön, aikuistyön ja vanhustyön näkökulmista, sillä toteutusympäristö heijastuu sen sisältöön ja toteutukseen. (Helminen 2013, 256–258; OPM 2007, 46.)

3 TIEDONHANKINTA AMMATTIKORKEAKOULUJEN SOSIAALIALAN ERIKOISTUMISKOULUTUKSISTA

Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat, Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista -raporttiin haettiin vastauksia kyselyllä siten, että saadut vastaukset antaisivat sosiaalialan näkökulmasta tarkastelumahdollisuuden kahteen tehtäväksiannon mukaiseen kysymykseen: 1) ammattikorkeakoulujen järjestämän erikoistumiskoulutuksen nykytila ja 2) arvio erikoistumiskoulutusten tarpeesta tulevaisuudessa. Kyselylomake lähetettiin sähköpostitse 21 ammattikorkeakouluun, jotka toteuttavat sosionomi (AMK) tutkintoon johtavaa sosiaalialan koulutusohjelmaa. Kyselyn saivat sosiaalialan AMK -verkoston koulutusorganisaatioiden yhdyshenkilöt. Kyselyyn pyydettiin yhtä ammattikorkeakoulukohtaista vastausta. Kysely lähti sähköpostitse ammattikorkeakouluihin 1.10.2013 ja vastauksia odotettiin 11.10.2013 mennessä. Vastauksia ei kuitenkaan saatu määräaikaan mennessä kaikista sosiaalialan koulutusohjelmaa toteuttavista ammattikorkeakouluista. Niinpä kyselyyn vastaamisaikaa jatkettiin kahdesti. Kyselyyn oli mahdollisuus vastata aina 31.10.2013 asti, jolloin vastauksia oli kertynyt 21.

Tiedonhankinnassa käytetty kyselylomake sisälsi seuraavat aihealueet: a) erikoisosaamisen määrittely (1 kysymys), b) ammattikorkeakoulujen toteuttamat ammatilliset erikoistumisopinnot (1 kysymys) ja c) korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset (1 kysymys), d) ammattikorkeakoulujen jatkossa tarjoamien erikoistumiskoulutusten sisällölliset lähtökohdat ja sisältöalueet (13 kysymystä) sekä e) erikoistumiskoulutusten toteutukseen liittyvät järjestelyt (1 kysymys). Kyselyssä oli väittämiä ja niiden yhteydessä vastausvaihtoehdot, mutta myös avoimia kysymyksiä. Kysymykset kohdentuivat sekä erikoistumiskoulutusten sisältöihin että opiskelijamääriin. Laajimmassa kysymysosiossa kartoitettiin erikoistumiskoulutusten tulevaisuutta niin niiden suunnittelun perusteiden, sisällöllisten teemojen kuin opiskelija-paikkatarpeen osalta.

Kyselyllä saatuja vastauksia verrattiin ja niitä täydennettiin tarvittaessa aikaisempien kartoitusten tuottamilla tiedoilla. Vastausten tarkastelussa hyödynnettiin olemassa olevia asiakirjoja. (Liitteet 9–13.) Tiedonhankinnassa käytettiin myös ammattikorkeakoulujen www-sivuja (liite 17). Sähköpostitse tehtyä lomakekyselyä täydennettiin vielä lisäkyselyllä, jolloin vastaajia pyydettiin tarvittaessa perustelemaan tai selvittämään ensimmäisen kyselyn vastauksia. Lisäkyselyssä oli myös saatujen vastausten inspiroimia kysymyksiä, kuten TKI-toiminnan painopisteiden kartoitus.

Ensimmäisen tiedonhankintakerran tapaan lisäkysely tehtiin sähköpostitse. Lisäkysymykset lähetettiin vastaajille, kun he olivat vastanneet ensimmäiseen kyselyyn. Lisäkyselyn viimeiset vastaukset, jotka otettiin huomioon raportoinnissa, olivat käytävissä 14.11.2013.

Sosiaalialan koulutusohjelmasta eri ammattikorkeakouluissa vastaavia henkilöitä oli koolla neuvottelu- ja yhteistyöpäivässä Helsingissä 24.10.2013. Koska ensimmäisen kyselyn vastaukset olivat tällöin osin käytävissä, työstiin muutamia kyselyssä esiin tulleita asioita neuvottelu- ja yhteistyöpäivässä (liitteet 13 ja 20).

Raportin *Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat, Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista* luonnos lähetettiin 15.11.2013 sähköpostitse näihin materiaalia tuottaneisiin 21 ammattikorkeakouluun kommentoitavaksi. Kannanottoja pyydettiin

22.11.2013 mennessä. Vastauksia saatiin viidestä ammattikorkeakoulusta. Niitä hyödynnettiin tulosten raportoinnissa.

Perus- ja sitä seuranneen lisäkyselyn vastauksia tarkasteltiin kysymys kysymykseltä, vastausten sisältöä eritellen. Vastauksista etsittiin keskeiset näkökulmat, jotka löytyvät raportin osiosta *Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset* (luku 4) sekä liitteistä. Tulosten raportoinnin lomaan on linkitetty erikoistumiskoulutuksista opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa *Asiantuntijuus edellä* esitettyjä suuntaviivoja (OKM 2013b).

Raportissa tarkastellaan ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksia sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen ja heistä painotetusti sosionomien (AMK) näkökulmasta. Asiaa jäsenettäessä ei ole eritelty sosionomeja (AMK) ja sosionomeja (ylempi AMK). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia hahmotettaessa ei ole erikseen huomioitu sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon omaavia geronomeja (AMK) eikä kuntoutuksen ohjaajia (AMK). Erikoistumiskoulutuksia ei ole myöskään käsitelty vain esimerkiksi diakonialan, kristillisen kasvatustalan tai rikosseuraamusalan ammattikorkeakoulutetuille suunnattuina koulutuksina. (Luku 2.1.)

4 AMMATTIKORKEAKOULUJEN SOSIAALIALAN ERIKOISTUMIS- KOULUTUKSET

4.1 AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOA SEURAAVAN ERIKOISOSAAMISEN LUONNE

Ammattikorkeakouluissa työskenteleviä pyydettiin luonnehtimaan sosionomi (AMK) tutkinnon jälkeen omaksuttavaa erikoisosaamista. Tätä tarkoitusta varten kyselyssä oli yksi avokysymys. Erikoisosaamista kuvaavia ilmaisuja, jotka toistuivat vastaajien näkemyksissä, olivat ”kapea-alainen”, ”syvä”, ”kehittävä”, mutta myös ”tutkiva” ja ”työelämäspesifinen” eli tiettyyn työalueeseen tai asiakasryhmän tukemiseen liittyvä osaaminen.

Kun sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaminen mahdollistaa laaja-alaisen osaamisperustan omaksumisen ammattialalle, korostuu tämän jälkeen osaamisen kohdentaminen alan tietyn työalueen ja tällä kohdattavien ihmisten tuen tarpeiden mukaan. Vastauksissa mainittiin erikoisosaamisen määrittelyn yhteydessä monipuolisesti sosiaalialan eri työsektorit: 1) varhaiskasvatustyö, pikkulapsiperheet ja erityistä tukea vaativat lapset, 2) perhetyö, perheiden kohtaamien elämäntilanteiden vaikeutuminen ja lapsen, nuoren sekä vanhempien tukeminen näissä tilanteissa, 3) kouluissa tehtävä sosiaalinen työ ja 4) nuorisotyö, 5) lastensuojelutyö, 6) aikuisten parissa tehtävä työ ja tässä yhteydessä mielenterveyden edistäminen, päihteiden ongelmakäyttöön vastaaminen ja osallisuus työelämässä sekä 7) seniori- ja vanhustyö että 8) vammaistyö ja näihin liittyen esimerkiksi palveluohjauksen tehtävät ja kuntoutus.

Sosionomi AMK tutkinnon jälkeen omaksuttava erikoisosaaminen on laajan sosionomitutkinnon/ osaamisen syventämistä ”erikoisaloittain”. ... Erikoisosaamisena tarvitaan toisaalta sosionomin laajan osaamisen syventämistä sekä yhä tarkempaa ja/tai kapeampaa erikoistumista ”erikoisaloittain”.

Erikoisosaaminen on korkeakoulututkinnon jälkeen saavutettua tiettyyn työalueeseen ja/tai asiakasryhmään liittyvää syventyvää osaamista.

Osaamisen vahvistaminen tietyn työalueen ja sillä kohdattavien ihmisten, asiakkaiden elämäntilanteeseen pohjaavien tuen tarpeiden mukaan on eräs mahdollinen reititys erikoisosaamiseen ammattikorkeakoulututkinnon omaaville. Tällöin osaamisen syventäminen merkitsee ymmärryksen vahvistumista työssä kohdattavien ihmisten tuen tarpeista, työn käytännöistä ja työssä hyödynnettävistä menetelmistä mutta myös toimimisesta palvelujärjestelmän rajapinnoilla ja eri ammattilaisten tekemän työn nivelkohdissa, monialaisen ja moniammatillisen työn suomia mahdollisuuksia käyttäen. Erikoistumiskoulutuksissa osallistujalla tulee olla mahdollisuus kuvan luomiseen toimintakentästä omaa työyhteisöä laajemmin sekä ongelmien analysoimiseen ja ratkaisemiseen tutkimustietoa hyödyntäen (OKM 2013b, 40, 44).

Ensi sijassa syventyminen sille sosiaalialan sisältöalueelle, jolla henkilö toimii. Vaaditaan myös syvempää osaamista asiakastyön eri rajapintoihin liittyen ja viestintää sosiaalialalla ja sosiaalialalta.

Ammattikorkeakouluissa toimivat korostivat sosionomi (AMK) tutkintoa seuraavassa erikoisosaamisessa kehittämisvalmiuksia enemmän kuin tutkimuksellisia taitoja. Vastaajat käyttivät tosin ilmaisua ”*tutkiva ja kehittävä ote*”, mutta painotus oli sanassa kehittävä. Työn kehittämiseen liitettiin myös sen vaikuttavuuden tarkastelu. Kehittämisosaaamiseen linkittyi lisäksi ongelmanratkaisutaidot. Kehittämisosaaaminen tähtää työkäytäntöjen ja -menetelmien asiakkaiden tuen tarpeisiin vastaamisen varmistamiseen ja näiden uudistamiseen. Vastauksissa todettiin, että työelämä, työn järjestämisen tavat ja työkäytännöt ovat suuressa muutoksessa, jolloin kehittämisosaamisesta haettiin vastinetta työelämän ja työn toteutustapojen muutosten jäsentämiseen, muutosten ennakointiin sekä joustavaan reagoimiseen sosiaalialan työn keinoin kansalaisten tuen tarpeisiin. Kehittämisosaaminen liittyy sosiaalialan, alan ammattilaisen oman työn mutta myös eri ammattialojen yhteisen työn rakentamiseen ja uudistamiseen.

Rajattuun asiakasryhmään tai osaamisalueeseen liittyvää työelämälähtöistä koulutusta, johon liittyy ammatillinen ja työelämälähtöinen kehittyminen/kehittäminen.

Raportissa *Asiantuntijuus edellä* (2013b) todetaan, että yhteiskunnan ja työelämän muutokset tuottavat tarpeen jatkuvaan osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämiseen. Erikoistumiskoulutusten tulee vastata valtakunnallisesti merkittäviin ja tulevaisuutta ennakoiviin osaamistarpeisiin, jolloin ne ovat merkityksellisiä myös toimintojen uudistamisen näkökulmasta. Tämän johdosta koulutustoiminnan tulee kytkeytyä työelämän ja työkäytäntöjen tarkasteluun teoreettisten ja käsitteellisten välineiden avulla. (Mt. 17, 44–45.) Sosionomi (AMK) tutkinnon suorittamisen jälkeen osaamisen lisäämisessä korostuu kyselyn vastausten perusteella työelämäyhteys siten, että sosiaalialan ammattilainen vahvistaa osaamistaan ensi sijassa oman työnsä puitteissa. Tällöin mahdollistuu perehtyminen niin työalueen nykytilaan kuin toimintaympäristön muutosten hahmottamiseen, yhteistyökumppanien työn tarjoamiin toimintamahdollisuuksiin sekä työn, työkäytäntöjen että -menetelmien kehittämiseen, näitä työn arjessa myös koetellen.

4.2 ERIKOISTUMISEN MAHDOLLISTAVIEN OPINTOJEN NYKYTILANNE

Ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen osaamisen laajentaminen on mahdollista avoimen ammattikorkeakoulun opintoina ja maksullisena palvelutoimintana järjestettävissä ammatillisissa täydennyskoulutuksissa. Lisäksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat hakeutua syventämään osaamistaan ammatillisiin erikoistumisopintoihin, korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisiin täydennyskoulutuksiin tai ammattikorkeakoulujen ylempiin koulutusohjelmiin. (OKM 2013c, 17–18, 24; 2013d.) Tämä koulutusten repertuaari on tarjolla myös sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuille.

Erikoistumiseen ja asiantuntijuuden vahvistamiseen käytäntöorientoituneesti on löytynyt parhaimmat mahdollisuudet sosionomeille (AMK) ammatillisista erikoistumisopinnoista ja korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisistä täydennyskoulutuksista. Näiden koulutusten tämänhetkistä tilannetta kartoitettiin ammattikorkeakouluille lä-

hetetyssä kyselyssä kahdella kysymyksellä. Toinen kysymys koski ammatillisten erikoistumisopintojen ja toinen korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennuskoulutusten toteutumista ja opiskelijamääriä vuosina 2010–2013. Kysymysten yhteydessä oli asian kommentointimahdollisuus.

Ammatillisen erikoistumisen kulmakivinä voidaan pitää vastausten perusteella sekä osaamisen laajentamista että syventämistä ja kohdentamista rajatummalle alueelle laaja-alaisen sosionomi (AMK) tutkinnon jälkeen. Ammatillisissa erikoistumisopinnoissa on keskitytty tietyn asiakasryhmän ja työalueen erityisiin kysymyksiin, hyödynnettävissä oleviin työmenetelmiin sekä työn kehittämisen mahdollisuuksiin että johtamiseen ja esimiestyöhön. (Liitteet 9 ja 13.) Ammatilliset erikoistumisopinnot ovat osaamista vahvistavia opintoja: ”*ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuvia laajoja täydennuskoulutusohjelmia*” (OKM 2013d). Niiden laajuus on vähintään 30 opintopistettä, ja koulutusten tulee kohdentua ammattikorkeakoulututkintoa suppeammalle, tarkemmin rajatulle ja ammatillista kehittymistä edistävälle osaamisalueelle (Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä 464/1998, 12 §; OKM 2013b, 17).

Sosiaalialan ammatillisten erikoistumisopintojen lähtökohtia ovat olleet ammatillisen osaamisen kehittäminen ja työelämän uudistumistavoitteisiin vastaaminen. Ammattikorkeakoulut ovat kartoittaneet työelämätahojen ammatillisiin erikoistumisopintoihin suuntaamia odotuksia ja vastanneet niihin. Erikoistumisopinnoissa on alalla työskenteleville tarjottu mahdollisuuksia ammatillisen ajattelun ja toimintaa ohjaavan viitekehyksen tarkasteluun sekä menetelmällisen työkalupakin täydentämiseen. Ammattikorkeakouluissa työskentelevien mukaan ammatilliset erikoistumisopinnot ovat tarjonneet joustavan väylän osaamisen vahvistamiseen.

Lähtökohtana erikoistumisopintojen järjestämisessä on ollut työelämän tarpeisiin vastaaminen.

Erikoistumisopinnot on haluttu pitää koulutustarjonnassa, koska on nähty niiden merkitys sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittämisessä. Olemme tietoisesti rakentaneet erikoistumisopintoja, joissa olemme pyrkineet laajentamaan tai tuomaan uusia näkökulmia ja/tai menetelmiä ammatilliseen osaamiseen samalla vastaten työelämän tarpeisiin.

Työelämän kuulemisen ohella ammatillisten erikoistumisopintojen toteutuksiin peilautuvat ammattikorkeakoulun henkilöstön asiantuntijuusalueet sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI), esimerkiksi hankkeet ja projektit. Työelämäyhteistyötä tekevät tunnistivat tilanteen, jolloin työelämätahojen kanssa toteutettava hanke tai projekti tuo esiin koulutuskokonaisuuden suunnittelutarpeen, samalla kun hankkeen tai projektin tuloksena on syntynyt niin asiasisältöjä koulutukseen kuin käytännön työmenetelmiä. Erikoistumiskoulutuksissa työskenteleviltä on lupa odottaa koulutussisältöjen asiantuntijuutta, valmiuksia työn ja työyhteisöjen tutkimiseen ja kehittämiseen sekä pedagogista ja ohjauksellista osaamista (OKM 2013b, 40, 41).

Tärkeänä lähtökohtana on ollut talossa oleva osaaminen sekä hanketoiminta ... Monialaisen asiantuntijatiimin osaaminen ja kokemus ovat tarjonnan perusta.

Opettajilla on osaamista ja aktiivisuutta. Erikoistumisopintojen järjestämiseen ovat vaikuttaneet opettajien asiantuntijuus ja ydinosaaminen, työelämän kysyntä ja erityisesti kuntien tehtäväalueet.

Ammatillisiin erikoistumisopintoihin hakeutumista ammattikorkeakouluissa työskentelevät luonnehtivat sanalla ”suurta”. Sama ilmaisu kuvaa ammatillisten erikoistumisopintojen tarjontaa. Näitä on toteutettu monipuolisesti esimerkiksi lapsi-, nuoriso- ja perhetyön, lastensuojelutyön sekä huume- ja päihdetyön että mielenterveystyön alueilla. Ammatillisista erikoistumisopinnoista on löytynyt ammatillisen osaamisen vahvistamisen mahdollistavia reittejä niin voimavara- ja ratkaisukeskeisen orientaation kuin ohjaustyön välineiden sekä ilmaisuun, luovuuteen ja taiteisiin pohjaavien työmenetelmien että terapeutisiin työtapoihin perehtymisen näkökulmista. Myös johtaminen ja esimiestyö ovat olleet suosittu ammatillisten erikoistumisopintojen aihealue. Ammatilliset erikoistumisopinnot eivät ole jättäneet paitsioon tuskin yhtäkään sosiaalialan työkenttää. (Liite 9.)

Ammatillisten erikoistumisopintojen tarve on ilmeinen, mutta toteutusten määrä on vähentynyt ja on edelleen hiipuva. Syy on tiedossa: rahoituksen oheneminen. Ammattikorkeakouluissa käynnistyi sosiaalialaa koskien vuonna 2011 vielä 21 ammatilliset erikoistumisopinnot, mutta vuonna 2012 enää 16 ja vuonna 2013 puolestaan 8 ammatilliset erikoistumisopinnot. Usein ammatillisten erikoistumisopintojen ryhmä on muodostunut noin 20 opiskelijasta. (Liite 10.) Sosiaalialan tilanne ei poikkea yleisesti, vaan ammatillisten erikoistumisopintojen määrä on kaikkienensa pienentynyt. Ammatillisissa erikoistumisopinnoissa oli vuonna 2002 opiskelijoita 6 038, mutta vuonna 2011 vain 4 417. (OKM 2013b, 23, 36.)

2010-luvun alussa linjaus oli, että ammatillisia erikoistumisopintoja järjestetään yhä työelämän tarpeisiin vastaamiseksi. Nyt vuonna 2013 erikoistumisopintojen järjestäminen on kuitenkin lopetettu, koska se ei ole taloudellisesti järkevää rahoituspohjan muututtua.

Ammattikorkeakoulussa ei ole vuonna 2012 aloitettu enää uusia erikoistumiskoulutuksia, koska AMK:n johto halusi lisätä aikuisten tutkintoon johtavaa koulutusta parantaakseen valtionapukertymää. Viimeiset erikoistumisopinnot päättyivät keväällä 2013.

Aivan viime vuosina on käynnistetty ammatillisia erikoistumisopintoja esimerkiksi kulttuurin ja taiteiden soveltavasta käytöstä sosiaalialalla. Syytä on havaita, että johtaminen ja esimiestyö ovat olleet omana koulutuskokonaisuutena joidenkin ammattikorkeakoulujen toteutuksissa aina 1990-luvun loppupuolelta lähtien, ja teeman ammatilliset erikoistumisopinnot ovat taajaan mukana myös viime vuosien tarjonnoissa. (Liite 9.)

Kenties esimiestyön vaativuus ja ehkä itsenäisyyskin vaikuttavat siihen, että koulutukseen hakeutuvilla oli kova tarve osaamisensa kehittämiseen ja ammatilliseen verkostoitumiseen. ... Esimerkiksi esimiestyön erikoistumisopinnoilla on ollut suuri kysyntä, koska ne suoritettuaan moni opiskelija on voinut edetä työurallaan esimiestehtäviin.

Ensimmäiset korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset saivat starttiluvan vuonna 2009, joten kysymyksessä on vasta hiljattain korkeakoulututkimtoa seuraavaan osaamisen kehittämiseen rakennettu koulutusmalli (OKM 2013c). Koulutukset ovat laajuudeltaan joko 30, 45 tai 60 opintopistettä, ja näissä on aloittanut vuosittain noin 1 200 opiskelijaa (OKM 2013b, 31). Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset poikkeavat monin tavoin ammattikorkeakoulu-

jen ammatillisista erikoistumisopinnoista. Ero löytyy jo koulutuksen käynnistymisluvan saamisesta. Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisiin täydennyskoulutuksiin on haettu vuosittain valtion erityisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Ammatilliset erikoistumisopinnot sen sijaan ovat lähteneet liikkeelle ammattikorkeakoulun harkinnan ja päätöksen tuloksena.

Ammattikorkeakouluissa korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisillä täydennyskoulutuksilla ei ole samaa jalansijaa kuin ammatillisilla erikoistumisopinnoilla. Sosiaalialan oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset eivät ole pärjänneet ammattikorkeakoulun sisäisessä koulutusesitysten kilvassa riittävän hyvin, tai ne eivät ole päässeet palkintosijoille eli erityisavustuksen saaneiden koulutusjoukkoon opetus- ja kulttuuriministeriössä. Tämän ammattikorkeakouluissa työskentelevät toivat esiin kyselyssä.

Sosiaaliala ei ole tuottanut näitä opintoja. Viime kierroksella haettiin kahta ohjelmaa, mutta aloituspaikkoja ei saatu.

AMK haki monia oppisopimuskoulutuksia, joista vain osa pääsi läpi amkin omasta seulasta ja vain osa sai aloitusluvan.

Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisiä täydennyskoulutuksia, joiden toteutukseen ammattikorkeakoulujen sosiaalialat osallistuvat, on kyselyn perusteella niukasti. Esimerkiksi vuonna 2011 näitä käynnistyi neljän, vuonna 2012 puolestaan yhden ja vuonna 2013 kolmen eri aihealueen tiimoilta. Koulutusryhmään kuuluu aina noin 20–50 opiskelijaa. Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten yhteydessä on puitu erityispätevyksien muodostumista (OKM 2013c). Niinpä koulutukset kantavat esimerkiksi nimiä: gerontologinen erityisosaaminen ja ongelmapelaajien erityisohjaaja. (Liitteet 11 ja 12.)

Ammatillisten erikoistumisopintojen määrä on vuosi vuodelta laskenut, eikä korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisillä täydennyskoulutuksilla ole tilkitty syntynyttä lovea. Ammattikorkeakouluilta perättiin lisäkyselyssä, onko tilannetta kyetty paikkaamaan esimerkiksi osallistujamaksuihin perustuvilla ammatillisilla täydennyskoulutuksilla. Vastausten mukaan tämä on mahdollistunut hyvin harvoin. Osallistumismaksun sisältäviä ammatillisia täydennyskoulutuksia on hyvin rajatuille ja ammatillista pätevyyttä luoville osaamisalueille.

Työnohjaajakoulutuksia on toteutettu muutamissa ammattikorkeakouluissa osallistujan tai hänen työnantajansa kukkaroa verottavina koulutuksina. Työnohjaajakoulutuksen laajuus on tavallisesti 60–80 opintopistettä. Kestoltaan 30 opintopisteen laajuinen psykoterapeutiksiin valmiuksiin perehdyttävä ammatillinen täydennyskoulutus on toteutettu maksullisena palvelutoimintana, samoin kuin puolet suppeampi eli 15 opintopisteen laajuinen Neuropsykiatrian valmentaja -koulutus. Vastaavalla tavalla ammatillisia täydennyskoulutuksia on kyetty käynnistämään esimerkiksi draamapedagogiikkaan, kriisityön asiantuntijuuteen sekä muistisairauksiin ja niiden hoitoon mutta myös hyvinvointialan liiketoimintaan liittyen. Maksullisena palvelutoimintana toteutetut ammatilliset täydennyskoulutukset ovat olleet laajuudeltaan usein 30 opintopistettä.

Yksittäiset ammattikorkeakoulut ovat toteuttaneet oppisopimustoimistojen ja toisen oppilaitoksen kanssa johtamisen, tuotekehittäjän ja työvalmennuksen erikoisammattitutkintoja. Oppisopimustoimistojen sekä työnantajien kanssa neuvotellen on erillistapauksissa sovittu rahoituksesta muun muassa palveluohjauksen ja yhteisökuntoutuksen ammatillisiin lisä- tai täydennyskoulutuksiin.

Muutammat ammattikorkeakoulut raportoivat erillisrahoitetuista hankkeista ja projekteista, joihin on sisältynyt laaja, usein 30 tai 60 opintopistettä kattava ammatillinen täydennyskoulutus. Koulutukset ovat olleet osallistujille pääsääntöisesti maksuttomia. Koulutukset ovat kohdentuneet esimerkiksi päihdetyön, työyhteisöjen kehittämisen ja yrittäjyyden teemoihin.

4.3 AMMATTIKORKEAKOULUJEN SOSIAALIALAN ERIKOISTUMISKOULUTUSTEN HUOMEN

4.3.1 Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten kokonaisuudelle jäsenitys

Erikoistumiskoulutuksilta on edellytetty alakohtaista kattavuutta valtakunnallisesti sekä selkeää asemaa ja profiilia koulutusmuotona (OKM 2013b, 41). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisällölliseen tarkasteluun haettiin kyselyssä mahdollisuuksia lähestyksen asiaa useista eri tulokulmista. Asiaa hahmotettiin sosiaalipalvelujen, ammattialan tehtäväalueiden ja alan eri koulutusasteiden opetusohjelmissä käytettyjä jäsenyyksiä hyödyntäen (liite 18). Kyselyssä oli myös asian vapaa kommentointimahdollisuus. Menettelyllä pyrittiin löytämään sisällöllisten aiheiden kehikko, jonka puitteissa ammattikorkeakoulut yhdessä voisivat lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia.

Nykyinen sosiaalihuoltolaki on laadittu kolmekymmentä vuotta sitten. Laissa sosiaalipalveluiksi määrittävät: a) sosiaalityö, b) kasvatus- ja perheneuvonta, c) kotipalvelut, d) asumispalvelut, e) laitospalvelut, f) perhepalvelut, g) vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta sekä h) toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710, 17–28 §.)

Jaottelun hyödyntämistä erikoistumiskoulutusten työstämisessä ei pidetty kyselyssä mahdollisena. Se kirvoitti vastaajat käyttämään ilmaisia järjestelmälähtöinen ja julkishallintopainotteinen, jolloin sitä pidettiin myös vanhentuneena. Lain palvelualueiden todettiin olevan liian laajoja erikoistumiskoulutusten lähtökohdiksi. Toisaalta vastauksissa todettiin, että lakiin pohjaava jäsentely olisi selkeä perusta erikoistumiskoulutuksille. Lain kirjausten innoittamina vastaajat kommentoivat, että toisaalta vammaisten ja vajaakuntoisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta sekä työtoiminta ja tämän lisäksi työ ja toimenpiteet vaikeissa huoltoriita-asioissa voisivat olla ajankohdan tarpeisiin vastaavia erikoistumiskoulutuksen teemoja.

Lainsäädäntö on muuttumassa ja tulkintaa lain hengestä ja tavoitteista täytyy jatkuvasti pohtia.

Lainmukainen jäsentely selkeä ja perusteltu mutta melko yleinen.

Ehdotuksessa uudeksi sosiaalihuoltolaiksi hahmotetaan sosiaalipalveluja kansalaisten tuen tarpeiden nojalla. Tällöin sosiaalipalveluiksi tulevat nimetyksi: a) perheitä tukevat palvelut, b) suoriutumista ja osallistumista tukevat palvelut, c) hoiva, d) yksilö- ja perhekohtainen sosiaalityö, e) työelämäosallisuutta tukeva toiminta, f) sosiaalinen kuntoutus, g) asumisen järjestämistä tukevat palvelut sekä h) omaisia ja läheisiä tukevat palvelut. (STM 2012c, 173.)

Kyselyyn vastanneista oli lakiehdotuksessa hyvää se, että siinä kuvataan palvelun sisältöä (esim. tuki) ja tavoitetta, kuten suoriutuminen ja osallistuminen tai osallisuus. Jäsennystä pidettiin myös kattavana. Jaon määrittelyt olivat vastaajien mukaan kuitenkin liian epämääräisiä tai rajoiltaan epäselviä, jotta niiden pohjalta voisi laatia aihealuekohtaisen kehikon erikoistumiskoulutuksille. Lakiehdotuksen palvelualueita tulisi jäsentää sisällöllisesti hienovaraisempiin osioihin, jolloin ne olisivat hyödynnettävissä erikoistumiskoulutusten suunnittelussa. Vastaajista muutamat olivat poimineet lakiehdotuksesta kohtia, joiden pohjalta he lähtisivät työstämään erikoistumiskoulutuksia: suoriutumista ja osallistumista tukevat palvelut, työelämäosallisuutta tukeva toiminta, sosiaalinen kuntoutus, asumisen järjestämistä tukevat palvelut sekä omaisia ja läheisiä tukevat palvelut, nimeten sosiaalialan työalueen, hahmottaen asiakasjoukon tuen tarpeita ja mahdollisia työmenetelmiä.

Teemat kattavat hyvin sosiaalialan työn tämän ajan ilmiöt ja niihin liittyvän osaamisen. Jaottelua voisi täydentää asiakasryhmäkohtaisella osaamisella.

Kyseessä oleva malli mielestäni monipuolinen, jättää tilaa amk:n alueellisten painopistealueiden huomioimiselle erikoistumisopintojen suunnittelussa.

Erikoistumiskoulutusten raamiksi tarjolla oli sosiaalialan työn ja tehtävien jäsennys a) sosiaaliseen hoivaan ja huolenpitoon, b) sosiaaliohjaukseen ja c) sosiaalityöhön (Talentia 2013). Vastaajien kanta oli, että tämä jako ei ole avuksi erikoistumiskoulutusten suunnittelussa. Jaon sosiaaliseen hoivaan ja huolenpitoon, sosiaaliohjaukseen ja sosiaalityöhön todettiin olevan laaja ja yleinen, jolloin se ei mahdollista erikoistumiskoulutusten rakentamista sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuille. Vastauksissa jako liitettiin työelämään, josta on jo menty eteenpäin. Esitystä pidettiin asiakkaan tukemisen näkökulmasta työtä tarpeettomasti eriyttävänä. Lisäsi sosiaaliohjaus keräsi kommentteja. Vastauksissa todettiin, ettei sosiaaliohjauksella ole tehtävänä vakiintunutta asemaa. Toisaalta huomautettiin, että sosiaaliohjaus on sosionomien (AMK) työorientaation läpäisevä tekijä, jolloin sosiaaliohjaus-otsikolla ei voi olla omaa, itsenäistä erikoistumiskoulutustaan, vaan sosiaaliohjaus on aina mukana sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuille suunnatuissa ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksissa.

Työaluepohjainen jaottelu ei kuvaa riittävän tarkasti sosionomin työssä tarvittavaa erikoisosaamista.

Vanhanaikaista, perustuu liikaa työalueisiin ja/tai työnkuviin, mikä alkaa olla ”arjelle vierasta” työn ja työnkuvien muuttuessa.

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten otsikoinnin lähtökohdaksi ehdotettiin alan koulutuksissa muutoin jo käytössä olevia jäsennyksiä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinto lähihoitaja sisältää muun muassa seuraavia sosiaalialan asiakastyöhön ammatillisia valmiuksia luovia koulutusohjelmia: a) lasten ja nuorten hoito ja kasvatusta, b) kuntoutus, c) mielenterveystyö, d) päihdetyö, e) vammaistyö ja f) vanhustyö (OPH 2010).

Lähihoitajan tutkintoon johtavien opintojen koulutusohjelmien ja samalla osaa- misaluejaon vastaajat katsoivat kuvaavan laajasti mutta kovin yleisellä tasolla sosiaalialan työalueita. Erikoistumiskoulutusten perustana työala tai -sektorikohtaista jakoa

ei pidetty poissuljettuna, vaikka sen todettiin soveltuvan paremmin perus- kuin erikoisosaamista edellyttävän työn ja tehtävien tarkasteluun. Mikäli erikoistumiskoulutusten suunnittelussa hyödynnetään työalakohtaista jakoa, on kyettävä huomioimaan ihmisten tuen tarpeiden muutokset ja niihin vastaamismahdollisuuksien uusiutuminen ja moniammatillisuus. Vastauksista löytyi esityksen pohjalta muokattu, kuusi kohtaa sisältävä jäsenitys erikoistumiskoulutusten suunnitteluun: 1) perheiden kanssa tehtävä työ (sisältäen lastensuojelutyön), 2) toimintakyvyn edistäminen (kuntoutus ja sosiaalinen kuntoutus), 3) mielenterveys- ja päihdetyö, 4) seniori- ja vanhustyö, 5) vammaistyö ja erityiskasvatus sekä 6) palveluohjaus. Toisaalta vastauksissa kaivattiin elämäntapa- ja elämäntilanteiden ja samalla palveluntuottajien yhteistyömahdollisuuksien selkeämpää esittämistä.

Sosiaalialan työalat voivat olla lähtökohta siten, että uudet työalueet ja kansalaisten kohtaamat palvelutarpeet tulevat huomioituiksi (kansalaisten palvelutarpeiden, toimintaympäristön ja ammattirakenteiden muutokset). Varaudu, mukaudu ja vaikuta; uudet lähestymistavat, ketteryys vastata haasteisiin!

Jäsenitys kattaa hyvin asiakasryhmäkohtaisen erikoisosaamisen, mutta ei huomioi riittävästi ajankohtaisia sosiaalialan ilmiöitä.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten pohjaksi kyselyssä oli ehdolla myös ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista poimittuja teema-alueita: a) lapsi- ja nuorisotyö, b) työ kouluissa, c) työvalmennus, d) päihdetyö, e) psykiatrinen työ / mielenterveystyö, f) vammaistyö ja kehitysvammatyö, g) vanhustyö sekä h) esimies- ja johtamistyö (Opintoluotsi 2013). Samoin kuin sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon koulutusohjelmiin pohjaavan jaon kohdalla, vastaajat toivoivat raikkaampaa tarkastelukulmaa perinteisenä pidetyn, työalakohtaisen lähestymistavan tilalle. Työvalmennusta vastaajat pitivät rajaukseltaan lisäksi liian kapeana erikoistumiskoulutusten toteutukseen. Työalakohtaisen jäsenityksen todettiin myös jättävän unohduksiin alojen välisen yhteistyön ja moniammatillisuuden.

Onko järkevää pitäytyä sektorikohtaiseen osaamiseen? Ainakin osittain tulisi irrottautua sektorikohtaisuudesta. Sektorit ovat tietenkin hyvä tapa 'merkitä reviierejä'. On useita sektoreita kattavia ongelma-alueita, joihin koulutuksessa tulisi pureutua.

Tuo paremmin esiin osaamisen monitahoisuuden ja tämän hetken työelämätarpeen (vrt. sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon koulutusohjelmat, lähihoitaja).

Erikoistumiskoulutusten jäsentämiseen tarjottiin kehikkoa myös ammattikorkeakoulutuksen piiristä. Sosiaalialan ylempien koulutusohjelmien eli sosionomi (ylempi AMK) tutkintoon johtavien koulutusten teemallisia painotuksia ovat muun muassa a) lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, b) aikuissosiaalityö, c) päihdetyö ja syrjäytymiseen liittyvät kysymykset, d) hyvinvointia edistävä ja turvaava työ, e) sosiaali- ja palveluohjaus, f) alue- ja kansalaislähtöinen sosiaalialan työ, g) sosiaalipalveluiden, sosiaalialan työn ja työkäytäntöjen kehittäminen sekä h) perhekeskeisen varhaiskasvatuksen että i) sosiaalialan johtaminen ja kehittäminen. (Liitteet 3 ja 18.)

Teemoitus herätti kysymyksen erikoistumiskoulutusten ja sosiaalialan ylempien ammattikorkeakoulututkinnon suhteesta. Lisäksi kyselyn vastaajat kommentoivat

erikoistumiskoulutuksen kautta saavutetun osaamisen hyödyntämistä ammattikorkeakoulun ylemmässä koulutusohjelmassa. Vastaajat olivat kenties jäävejä arvioimaan ylempään koulutusohjelmaan pohjavia aiheita, sillä he ovat saattaneet osallistua niiden laadintaan ammattikorkeakoulussaan. Vastaajat olivat kuitenkin kriittisiä. He pitivät teemoitusta oikeansuuntaisena ajatellen erikoistumiskoulutuksia. Yhtäaikaaisesti he totesivat teemoituksen kaipaavan edelleen jäsentämistä, tiivistämistä ja tarkastelua erikoistumiskoulutuksissa tavoiteltavan osaamisen näkökulmasta. Näin erikoistumiskoulutukset ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ylempi koulutusohjelma säilyvät itsenäisinä kokonaisuuksina niin sisältöjen kuin osaamisen muodostumisen näkökulmista. Erikoistumiskoulutukset eivät rinnastu eivätkä korvaa ammattikorkeakoulujen ylempiä koulutusohjelmia, vaan niillä on itsenäinen asema ja tehtävä ammatillisiin asiantuntijatehtäviin valmistamisessa.

Mainitut lähestymiset ovat eriparisia. Erikoistumiskoulutusten ja ylempien amk-tutkintojen osalta tiettyjen yhtymäkohtien olemassaolo on etu, esimerkiksi ahot-menettelyn näkökulmasta.

Koulutuksellisten teemojen tulisi olla riittävän laajoja. Ylempien amk-tutkintojen aiheet ovat laajoja, mutta erikoistumiskoulutusta tulisi kohdentaa ja rajata paremmin.

Erikoistumiskoulutusten tarkasteluun poimittiin vielä yksi vaihtoehto koulutuskentältä. Yliopistojen sosiaalityön erikoistumis- eli erikoissosiaalityöntekijän koulutuksissa on viisi erikoisalaa: a) lapsi- ja nuorisososiaalityö, b) kuntouttava sosiaalityö, c) marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, d) yhteisösosiaalityö ja f) hyvinvointipalveluiden erikoisala (Sosnet 2013). Ehdotuksia tarkasteltuaan vastaajat peräänkuuluttivat sosiaalialan työn erityisyyden huomioimista ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksissa. Teemoja pidettiin laajoina, osaamisen syventämisen mahdollistavina mutta sosiaalityössä kohdattaviin haasteisiin nojautuvina. Yliopistomaailmasta poimittu jäsenitys viritti vastaajat myös pohtimaan oppijan opiskelupolun rakentumista sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä, jos opiskelija etenee ammattikorkeakoulusta yliopistoon.

Painotus on liian sosiaalityökeskeinen. Teemat kuvaavat ammatillisen sosiaalityön erikoisosaamista.

Tässä vaihtoehdossa jäsentäminen sosiaalityön kautta kiinnostava ja polkuajattelu vahvistuu tässäkin.

Kyselyyn oli lainattu sosiaalialan jäsenyyksiä niin sosiaalipalveluista, ammattialan tehtäväalueista kuin alan eri koulutusasteiden opetusohjelmista (liite 18). Vastaajat eivät varauksetta kannattaneet esillä olleita jäsenyyksiä. Näitä kommentoimissaan he äityivät esittämään avokysymyksissä seikkoja, jotka tulee huomioida ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksissa. Kommentit kertovat erikoistumiskoulutusten lähtökohdista (taulukko 1). Niiden hyödyntäminen erikoistumiskoulutusten nimeämisessä vaikuttaa kuitenkin haasteelliselta. Vastauksissa toistui sosionomin (AMK) laaja-alaisen osaamisen tunnistaminen ja tämän kohdentaminen rajatummalle osaamisalueelle sekä työmenetelmien hallinnan vahvistaminen, työn perustuessa kuitenkin eri tahojen ja toimijoiden yhteistyöhön. Lisäksi vastaajat alleviivasivat kehittämisoosaamista, jolloin niin palveluiden kuin työkäytäntöjen uudistaminen mahdollis-

tuvat. Vaikka kyselyssä oli esillä seitsemän erilaista jäsenysvaihtoehtoa, oli niistä kaikista vastaajien mukaan lähes unohdettu sosiaalialan kasvatustyö, kuten varhais- ja nuorisokasvatus. Lastensuojelutyökin oli melko piilossa.

Vastaajilla oli mahdollisuus vapaasti kommentoida kyselyssä esitettyjä jäsenysvaihtoehtoja ja kirjata lisäksi ideoita avoimeen tekstikenttään ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten jäsentämisestä. Vastaukset toistivat aikaisemmin kyselyssä esitettyjä näkemyksiä. Niissä tähdennettiin erikoistumiskoulutusten työelämäyhteyttä sekä muodostumista teoria- ja käytäntötiedon risteysasemaksi. (Taulukko 1.)

Erikoistumiskoulutuksen lähtökohta tulisi olla riittävän laaja jäsentelymalli, jotta erityyppiset koulutukset voidaan kohdentaa ja 'istuttaa' jäsentelyyn. Erikoistumiskoulutuksessa tulisi turvata sosiaalialan osaamiseen perustuva ja sitä edelleen kehittävä osaaminen. Lähtökohta koulutuksessa tulisi olla sekä teoreettisesti perusteltu että käytännön työelämätarpeesta nouseva osaaminen.

Erikoistumiskoulutusten jäsentämisen lähtökohta olisi hyvä pitää työelämässä tarvittavaa erityisosaamista, joka syventää sekä tutkinnossa että työelämässä hankittua osaamista ja samalla tuottaa alan vaatavuuden huomioon ottavaa uudenlaista ja monialaista osaamista.

Erikoistumiskoulutusten perusta on työelämälähtöisyydessä. Niiden on vastattava työelämässä ilmenneisiin osaamistarpeisiin, ennakoiden myös työelämän muutoksia. Erikoistumiskoulutuksissa tavoiteltava asiantuntijuus tulee myös osoittaa ammattialan työn erityispiirteet huomioiden. (OKM 2013b, 40, 45.)

Taulukko 1. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohdat kyselyn perusteella.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohdat		Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten perusteet
Sosiaalipalveluiden, ammattialan tehtäväalueiden ja alan eri koulutusten yhteydestä poimittujen jäsenysten yhteydessä esitetyt kommentit	Avoimessa, ammattikorkeakoulun näkemystä kartoittaneessa kysymyksessä esitetyt kommentit	
Yhteiskunnan tarve	Valtakunnallinen tarve	Yhteiskunnalliset haasteet ja valtakunnallisten sekä alueellisten ja työelämän että kansalaisten mutta myös oppijan tarpeiden huomioiminen
Alueen, ammattikorkeakoulun toiminta-alueen tarve	Alueellinen tarve, alueellisen ennakoitiedon hyödyntäminen	
Työelämän tarve	Työelämän tarve Akuutteihin työelämän osaamisvajeisiin vastaaminen, työelämän tarpeisiin pohjaavat uudenlaiset osaamistarpeet	
Kansalaisten tarpeisiin vastaaminen	Kansalaisten tuen tarpeet Oppijat tarpeet Urakehitys	
Monisektorinen työ: julkinen,		
		Monisektorisen, monialaisen,

yksityinen ja niin sanottu kolmas sektori Monialainen työ Moniammatillinen työ Eri ammattialojen rajapinnoilla ja rajat ylittävä työ sekä verkostoituminen Ammatillisen erikoisosaamisen monitahoisuus Asiakastyö ja asiakastyön muutoksiin vastaaminen	Monialainen osaaminen Moniammatillinen yhteistyö Osaamisen täydentäminen rinnakkaisalojen asiantuntemuksella Asiakasryhmien erityiskysymykset ja erikoisosaaminen Haasteelliset elämäntilanteet ja sosiaalisten ongelmien vaikeutuminen Asiakasryhmien osallisuus	moniammatillisen ja rajapinnoilla tapahtuvan sekä nämä ylittävän työn osaaminen Asiakastyön osaaminen
Menetelmät Ohjausosaaminen Kehittäminen: työelämän, työn, työkäytäntöjen ja työmenetelmien kehittäminen	Sosiaalialan etiikka, lähestymistavat ja asiakastyön menetelmät Kehittäminen, kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmät: työelämän, työmenetelmien ja työntekijän osaamisen kehittäminen	Asiakastyön menetelmäosaaminen Kehittämisosaaminen
Tutkimus Tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen	Tutkiminen, tutkimustoiminta	Tutkimusosaaminen Tiedon tuottamisosaaminen
Muutosten ennakointi Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen	Sosiaalialan työn toimintaympäristöjen muutos, muuttuvat kontekstit Tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakoiminen ja niihin vastaaminen	Ennakointiosaaminen
Palvelujen tuottaminen Palveluja ja toimintaa koskevat innovaatiot	Palvelut ja palvelutuotanto	Palvelujen tuottamisen osaaminen
Johtamis- ja esimiestyö Työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen edistäminen	Johtamisen menetelmät Amk:n profiili, painopistealueet ja erityisosaaminen	Johtamis- ja esimiestyö- sekä työhyvinvointiosaaminen Ammattikorkeakoulun painotukset ja osaaminen

Kommenteissa esimerkkinä mainittuja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia

- Lastensuojelun avopalvelut ja perhetilanteiden vaikeutuminen; nuorten pahoinvointi ja mielenterveyden kysymykset monialaisen auttamistyön haasteena; maahanmuuttajanuorten ja heidän perheidensä kanssa tehtävä työ
- Sosiaalisten ongelmien kasaantuminen ja aikuisväestön parissa tehtävä monialainen työ; lähisuhdeväkivalta
- Monikulttuurinen työ; maahanmuuttajatyö ja kotoutuminen
- Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten perheissä tehtävä työ
- Ikäosaaminen; ikäihmisten kotiin vietyjen palvelujen kehittäminen ja toimintakyvyn vahvistaminen
- Kulttuuristen menetelmien käyttö hyvinvointipalveluissa; draaman käyttö sosiaaliohjauksessa

Kyselyn eräs vastaaja käytti erikoisosaamisen sijasta ilmaisua huippuosaaminen. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten jäsenysmahdollisuuksien tarkastelu vahvisti, että koulutusten tulee kohdentua ammatillisen osaamisperustan lujittamiseen moniulotteisesti: asiakastyöosaaminen, menetelmäosaaminen, kehittämisosaaminen, tutkimusosaaminen, tiedon tuottamisosaaminen, ennakointiosaaminen, palvelujen tuottamisosaaminen, johtamis- ja esimiestyöosaaminen sekä työhyvinvointiosaaminen että monisektorisen, -alaisen ja -amatillisen työn osaaminen.

4.3.2 Sosionomi (AMK) koulutuksesta suuntaviivat erikoistumiskoulutuksiin

Sosionomi (AMK) opiskelijoilla on koulutuksen aikana mahdollisuus vaikuttaa ammatillisen osaamisensa rakentumiseen. Tehdyt valinnat voivat helpottaa myös työllistymistä opiskelijan toivomalle työsaralle. Ammatillisen osaamiseen muodostumiseen heijastuvat muun muassa harjoittelujen toteutusympäristöt, opinnäytetyön aihe ja vapaasti valittavia opintokokonaisuuksia koskevat ratkaisut. (Liite 15.) Vapaasti valittavat opintokokonaisuudet ovat usein osaamista täydentäviä ja syventäviä teoreettisia opintoja. Opiskelijälähtöiseen osaamisen räätälöintiin löytyy mahdollisuuksia vielä kansainvälisen jakson sisällyttämisestä opintoihin.

Opiskelija valitsee omien oppimistarpeidensa mukaisesti, joten yhteensä näitä valinnan mahdollisuuksia on 85 opintopistettä, ja lisäksi pakollisten jaksojen sisälläkin on mahdollista suuntautua tehtävien kautta, omien tarpeiden mukaan. Joten voisi väittää, että puolet tutkinnosta on mahdollista ainakin tehdä painotetusti oppijan haluamaan suuntaan. (Ammattikorkeakouluohtainen esimerkki.)

Sosionomi (AMK) koulutus mahdollistaa laaja-alaisen osaamisperustan omaksumisen. Sosiaalialan koulutusohjelmaa toteuttavien ammattikorkeakoulujen joukossa on tahoja, jotka kursailemattomasti alleviivaavat vain sosionomin (AMK) laaja-alaista osaamista, mutta tilanne voi olla myös toinen. Kyselyssä ammattikorkeakouluilta tiedusteltiin, 1) mitä ilmaisua ammatillisen osaamisen suuntaamisen mahdollistavista opinnoista käytetään, 2) miten nämä opinnot on nimetty sosiaalialan koulutusohjelmassa, ja 3) miten sosiaalialan koulutusohjelman suuntaavien opintojen tarkastelu voi jatkua erikoistumiskoulutuksissa. (Liite 16.) Erikoistumiskoulutusten tulee täydentää tutkintoon johtavia koulutuksia ja tarjota reitti erikoistuneen osaamisen hankkimiseen tavalla, mitä tutkintoon johtavat koulutukset eivät tee (OKM 2013b, 45).

Nimitysten kirjo on runsas opinnoista, jotka mahdollistavat ammatillisen osaamisen linjaamisen sosionomi (AMK) opinnoissa. Näitä ilmaisia ovat muun muassa suuntautumisvaihtoehto, painotus, pääaine, suuntaavat opinnot ja suuntaavat ammattiopinnot, ammattiopinnot ja vaihtoehtoiset ammattiopinnot, sosiaalipedagogiset valinnaiset ammatilliset opinnot sekä syventävät opinnot. (Liite 16.)

Kelpoisuus lastentarhanopettajan toimeen edellyttää sosionomilta (AMK) tutkinnon yhteydessä suoritettuja 60 opintopisteen laajuisia varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja. Tämä mahdollisuus on 21 sosiaalialan koulutusohjelmaa toteuttavassa ammattikorkeakoulussa, vaikka näitä ei olekaan aina nimetty esimerkiksi suuntautumisvaihtoehtoksi. Sosiaalialan koulutusohjelmissa on monipuolisesti myös muita mahdollisuuksia ammatillisen osaamisen kohdentamiseen. Eri ammattikorkea-

kouluista löytyvä opintotarjonta kattaa laajasti sosiaalialan työkentän. Osaamisen reitityksiä on nimetty niin asiakasryhmän, työalueen, työn lähestymistavan tai orientaation, työkäytännön kuin työmenetelmien mukaan. Opintoja löytyy myös esimiestyöhön, yrittäjyyteen sekä kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. (Taulukko 2 ja liite 16.)

Taulukko 2. Sosionomi (AMK) koulutuksen osaamista suuntaavat opinnot ja jatkumo erikoistumiskoulutuksiin (liite 16).

Sisältöalue	Sosionomi (AMK) koulutuksen osaamista suuntaavien opintojen nimi tai ote siitä	Osaamisen laajentaminen ja syventäminen sisältöaluetta koskien ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksessa
<i>Varhaiskasvatustyö</i>	Varhaiskasvatus; kasvatus; lapsipedagogiikka; esikoulupedagogiikka; varhaiskasvatustyö; varhaiskasvatuksen tehtävissä toimiva sosionomi; varhaiskasvatusosaaminen; osaaminen kasvatuksen tehtävissä	Varhaiskasvatus, esiopetus, pedagogiikka, didaktiikka, kehityshäiriöt, varhaiserityiskasvatus, perhetyö varhaiskasvatuksessa, lasten hoito- ja kasvatuskumppanuus, lapsilähtöisen kasvatustyön suunnittelu, toteutus ja arviointi, kehittäminen, johtaminen
<i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö</i>	Kehitysvaiheet ja kasvuolot lapsuusiässä; osallisuus ja syrjäytymisriskit nuoruusiässä; lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen; lapsi- ja nuorisotyö; sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö; sosiaalinen nuorisotyö; nuorisokasvatuksen tehtävissä toimiva sosionomi; lapsi- ja perhetyö; lapsi-, nuoriso- ja perhetyö; perhetyö; perhetyön tehtävissä toimiva sosionomi	Lasten ja nuorten pahoinvointi, kasvatustyö, nuorisokasvatus, sosiaalityö, perhetilanteet, perhetyö, moniammatillinen perhetyö, monikulttuurinen perhetyö, lasten ja nuorten mielenterveys, perhetilanteiden sovittelu, palvelutuotanto, moniammatillinen yhteistyö, koordinoiva työ, työkäytännöt, työmenetelmät, monialainen multisensorinen työ, kuntouttava musiikkitoiminta, työmenetelmät, kehittäminen, tutkiminen, erityiset ilmiöt, johtaminen
<i>Lastensuojelutyö</i>	Lastensuojelu; lastensuojelutyö; lastensuojelun tehtävissä toimiva sosionomi	Lastensuojelu, lastensuojelun avopalvelut, työkäytännöt, työmenetelmät, kehittäminen, esimiestyö, johtaminen
<i>Asiakastyö</i>	Vaativa asiakastyö	Asiakasryhmäkohtainen erikoistuminen, työmenetelmät
<i>Perusturva- ja aikuistyö (aikuissosiaalityö)</i>	Hyvinvointia turvaava sosiaalialan työ; perusturva; sosiaaliturvaohjaus; työ, toimeentulo ja perusturva; aikuissosiaalityö; sosiaalipedagoginen aikuistyö, aikuissosiaalityön tehtävissä toimiva sosionomi; osaaminen sosiaalityön tehtävissä	Aikuissosiaalityö, sosiaalityö, psykososiaalinen työ, sosiaaliohjaus, palvelutuotanto, moniammatillinen yhteistyö, koordinoiva työ, palveluohjaus, toiminnallinen muutostyö, työmenetelmät, erityiset ilmiöt, kehittäminen, tutkiminen, johtaminen
<i>Mielenterveys- ja päihdetyö</i>	Haavoittavat elämäntilanteet; kriisi-työ; mielenterveystyö; päihdeongelmat; päihdetyö; rikollisuus	Mielenterveys, lasten ja nuorten mielenterveys, työmenetelmät, palvelutuotanto, moniammatillinen yhteistyö, erityiset ilmiöt, kehittäminen, johtaminen
<i>Vammaistyö ja erityiskasvatustyö</i>	Vammaisuus; vammaisuus ja elämäntilanne; vammaistyö; vammaistyön tehtävissä toimiva sosionomi; kuntoutus; erityiskasvatus; erityiskasvatuksen tehtävissä toimiva sosionomi	Vammaisuus, kehityshäiriöt, vammaisten avopalvelut, asumissosiaalinen työ, hoito, kuntoutus, erityiskasvatus, palveluohjaus, palvelutuotanto, moniammatillinen yhteistyö, työkäytännöt, työmenetelmät, erityiset ilmiöt, kehittäminen, johtaminen
<i>Vanhustyö</i>	Ikääntyminen ja elämäntilanne; vanhuus; vanhustyö; vanhusten sosiaalihuolto; ikäosaaminen	Vanhusten avopalvelut, vanhusten kotiin tarjottavat palvelut, teknologiset sovellutukset, aivoterveys, muistisairaudet, työkäytännöt, palvelutuotanto, moniammatillinen yhteistyö, työmenetelmät, erityiset ilmiöt, kehittäminen, johtaminen
<i>Yhteistyö</i>	Yhteisö; yhteistyö	Yhteisökuntoutus, monialainen multisensorinen työ, kuntouttava musiikkitoiminta, kehittäminen
<i>Sosiaaliohjaus</i>	Sosiaaliohjaus; moninainen sosiaaliohjaus	Sosiaaliohjaus
<i>Palveluohjaus</i>	Palveluohjaus; palveluprosessiosaaminen; palvelumuotoilu	Palvelutuotanto, palveluohjaus, palveluprosessien arviointi, palveluprosessien kehittäminen, järjestelmännovaatiot, sisäinen yrittäjyys, ulkoinen yrittäjyys

Sisältöalue	Sosionomi (AMK) koulutuksen osaamista suuntaavien opintojen nimi tai ote siitä	Osaamisen laajentaminen ja syventäminen sisältöaluetta koskien ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksessa
<i>Sosiaalipeda-</i> <i>gogiikka</i>	Sosiaalipedagogiikka; sosiaalipedagoginen työ; sosiaalipedagoginen ammatillinen toiminta	-
<i>Toiminnalliset,</i> <i>taidelähtöiset ja</i> <i>luovat menetelmät</i>	Toiminnalliset menetelmät; hyvinvointia edistävä taidelähtöinen osaaminen; sosiokulttuurinen työ ja luovat menetelmät	Monialainen multisensorinen työ, kuntouttava musiikkitoiminta, kehittäminen, tutkiminen
<i>Sähköinen asiointi</i>	Sähköinen asiointi	Sähköinen asiointi, kehittäminen
<i>Esimiestyö</i>	Lähiesimiesosaaminen	Johtaminen, esimiestyö
<i>Yrittäjyys</i>	Yrittäjyys	Sisäinen yrittäjyys, ulkoinen yrittäjyys
<i>Kehittäminen ja</i> <i>innovaatiot</i>	Kehittämisaosaaminen; innovaatio-osaaminen	Kehittäminen, järjestelmäinnovaatiot

Opintotarjotin on ammattikorkeakoulukohtaisesti erilainen, jolta sosionomi (AMK) opiskelija tekee ammatillisen osaamisen muodostumiseen vaikuttavia valintoja. Kokonaisuutena suuntaavien opintojen tarjottimella on runsaasti vaihtoehtoja. Päätipä sosionomi (AMK) opiskelija suunnata osaamistaan minkä tahansa opintovalikossa olevan reitityksen mukaan, on osaamista mahdollista täydentää tämän teeman pohjalta myöhemmin. Ammattikorkeakouluissa työskentelevät saattoivat kuvata kahdella sanalla sosionomi (AMK) tutkintoon kuuluvien suuntaavien opintojen jälkeen osaamisen lisäämistä erikoistumiskoulutuksissa: ”*laajentaa ja syventää*”. Tämä mahdollistuu heidän mukaansa, kun erikoistumiskoulutuksissa tarkastellaan sosiaalialalla kohdattavia ajankohtaisia ilmiöitä. He korostivat asiakasryhmän ja työalueen erityisyksymyksiin perehtymistä, työmenetelmien hallintaa sekä kehittämistyön valmiuksia. (Liite 16.) Lisäksi useista vastauksista ilmeni sosiaalialan työkentästä riippumatta ammatillisen osaamisen vahvistaminen avopalveluihin sekä palvelujen suunnitteluun ja koordinaatioon liittyen. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmien suuntaavien opintojen pohjalta on hahmotettavissa ammatillisen osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen vieviä reittejä.

4.3.3 TKI-toiminta erikoistumiskoulutusten lähtökohtana

Sosiaalialan erikoistumiskoulutukseen kuuluu ammattikorkeakouluissa työskentelevien mukaan kehittämis- ja tutkimusosaamisen vahvistaminen. Kyselyyn vastanneet kommentoivat ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan (TKI) yhteyttä erikoistumiskoulutukseen. Huomioissa perättiin vastausta siihen, voisivatko erikoistumiskoulutukset pohjata ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan. Erikoistumiskoulutusten lähtökohdiksi on nimetty työelämä lähtöisyyden lisäksi korkeakoulujen painoalat sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen (OKM 2013b, 41, 45).

Työelämän kehittämiseen tähtäviä opintoja, joita rikastetaan uudella tutkimuksella, teoretiedolla ja hyvillä työelämän käytännöillä.

Voiko erikoistumiskoulutus rakentua myös ammattikorkeakoulun erikoistumis- ja painoaloille (TKI)?

Ammattikorkeakoulujen TKI-työn tuotokset ja tulokset ovat hyödynnettävissä erikoistumiskoulutuksissa. Kyselyyn vastanneet korostivat erikoistumiskoulutuksissa

teorian ja käytännön vuoropuhelua sekä viimeisiin tutkimustuloksiin että koeteltuihin ja hyviksi osoittautuneisiin työkäytäntöihin perehtymistä. Erikoistumiskoulutusten ajateltiin myös avaavan uusia ovia ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnalle, kun koulutusten suunnittelussa kuullaan työelämätahoja ja niiden osallistujat tulevat työelämästä.

Ammattikorkeakouluissa työskentelevät kommentoivat avoimissa vastauksissa TKI-sektorin antia ja yhteyksiä erikoistumiskoulutuksiin. Kommenttien innoittamana kartoitettiin sähköpostitse lisäkyselyllä ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-toiminnan painopisteitä.

Erikoistumiskoulutusten lähtökohtien poiminta ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan painopisteistä on haastavaa, muttei toki mahdotonta. Painopisteet on määritelty ammattikorkeakoulujen eri koulutusalat kattavissa kuvauksissa avarasti. Tällöin sosiaalialaan viittaavat paikannukset jäävät TKI-esityksissä hyvin yleiselle tasolle, esimerkiksi kestävä hyvinvointi, hyvinvoinnin edistäminen tai fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kulttuurisen hyvinvoinnin lisääminen; hyvinvointipalvelut elämänkaareissa, hyvinvointituotteet ja palveluprosessit; hyvinvointiteknologia; käyttäjälähtöiset hyvinvointi- ja suunnittelupalvelut; hyvinvointi-innovaatiot; ja hyvinvointiyrittäjyys. Ammattikorkeakoulujen eri koulutusalat kattavista TKI-toiminnan kuvauksista löytyy myös selkeämpiä kohdennuksia sosiaalialaan. Lisäjäsennys viittaa usein elämänvaiheeseen, esimerkiksi lasten ja nuorten tai seniorien ja vanhusten hyvinvoinnin edistäminen tai hyvinvointipalvelut. (Liite 17.)

Sosiaalialan näkyvyyttä varmistavat luonnollisesti alakohtaiset linjaukset osana ammattikorkeakoulujen TKI-selontekoja. TKI-toiminnan jäsentely pysyy tosin tällöinkin laveana. Sen juuret voivat olla hyvinvointimuutosten jäsentämisessä. Määrittelyt voivat pohjata ihmisen elämänkaareen: lapset, nuoret, nuoret aikuiset, aikuiset, ikääntyvät, ikäihmiset ja vanhukset. Lähtökohtana voi olla myös elämäntilanne, kuten huono-osaisuus tai maahanmuuttajat mutta myös vammaisuus tai mielenterveyden haasteet. TKI-jäsenyydet voi pohjata sosiaalialan työkenttään: varhaiskasvatus, perhetyö, lastensuojelu, aikuissosiaalityö, seniorityö ja vanhustyö. TKI-toiminnan aihealueet voivat kiinnittyä työn tavoitteisiin, esimerkiksi aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden edistämiseen, hyvinvoinnin lisäämiseen, esteettömyyteen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Toisaalta kulmakivet ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-toimintaan on voitu poimia työalueista, kuten kuntoutuksesta; työtavoista, kuten varhaisesta puuttumisesta; työmenetelmistä, kuten kulttuuri- ja taidelähtöisyydestä; tai työvälineistä ja niiden kehittämisestä, kuten hyvinvointiteknologiasta ja mobiilisovelluksista. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-työn juuret voivat olla myös hyvinvointipalveluissa, palveluprosesseissa ja niiden saatavuudessa, jolloin TKI-työ kohdistuu vaikkapa kotona selviytymistä ja toimivaa arkea varmistaviin palveluihin tai liikkuviin palveluihin; moniammatillisuuteen ja verkostotyöhön; hyvinvointiyrittäjyyteen ja sosiaalitalouden kysymyksiin. Oma aihealueensa ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-toimintaan muodostuu muun muassa kokemuksehdittämisestä. Tietty TKI-työn polku rakentuu vielä työurien ja työhyvinvoinnin tarkastelusta. (Liite 17.) Tarkemmin rajattujen TKI-toiminnan painotusten löytäminen edellyttää perehtymistä ammattikorkeakoulujen sosiaalialan yksilöityihin tutkimus- ja kehittämis- mutta samalla usein myös hanke- ja projektisuunnitelmiin.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-toiminnan kenttä on haarautuvista puolista rikas. Kenttä tarjoaa monipuolisesti aineksia erikoistumiskoulutusten toteutuksiin. Eri ammattikorkeakoulujen sosiaalialan TKI-toiminnan polkuja tulee kuitenkin jatkossa tarkastella yhdessä, jäsentäen sitä, mitä aineksia nämä kaikkiaan antavat tietyn teema-alueen, esimerkiksi seniori- ja vanhustyön erikoistumiskoulutuksiin.

4.3.4 Ammattikorkeakoulujen ehdotukset sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiksi

Ammattikorkeakouluilta pyydettiin kyselyssä arviota erikoistumiskoulutusten sisältöjen painottumisesta. Annettujen vaihtoehtojen lisäksi sisältöalueita oli mahdollisuus ideoida avokysymyksessä. (Liite 19.) Vastausten mukaan sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tulee vahvistaa erityisesti alan työmenetelmien hallintaa ja kehittämisosaaamista. Merkityksellistä on perehtyminen ilmiöihin, kuten syrjäytymiseen. Ammattikorkeakouluissa työskentelevät korostivat asiakasryhmä- ja työaluekohtaista osaamista. Myös johtamisen ja esimiestyön osaamista on syytä vankistaa. Lisäksi he nostivat valokeilaan esimerkiksi moniammatillisen osaamisen. Kyselyyn vastanneet pohtivat, tulisiko johtamis- ja esimiestyöstä olla oma sosiaalialan erikoistumiskoulutuksensa. He totesivat vielä, että ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ylempiä koulutusohjelmia (sosionomi ylempi AMK) ja erikoistumiskoulutuksia tulee tarkastella suhteessa toisiinsa nimenomaisesti kehittämis- ja tutkimus- sekä johtamis- ja esimiestyönsaamisen näkökulmista.

Asioiden välisten yhteyksien ymmärtäminen on jatkuvasti haasteellista ja päivitystä vaativaa, mutta ehkä erikoisopintojen rooli on nimenomaan erityiskysymyksissä.

Sisällöllinen osaaminen, menetelmäosaaminen, moniammatilliset yhteiset osaamiset!

Työmenetelmien syventäminen, erityiset työmenetelmät, asiakasryhmien erityiskysymykset, kehittämisteemat!

Ammattikorkeakouluissa työskentelevät sijoittaisivat sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiin vahvasti työmenetelmiin ja kehittämiseen liittyviä sisältöjä. Kun näitä aineksia on riittävästi erikoistumiskoulutuksissa, vahvistuu ammatillinen osaaminen työssä kohdattavien ihmisten, asiakkaiden muuttuviin tuen tarpeisiin vastaamisen mutta myös ajankohtaisiin ilmiöihin tarttumisen näkökulmista. Erikoistumiskoulutusten opetus- ja toteutussuunnitelmiin sisältyvien työmenetelmien ja kehittämistyön käytäntöjen jäsentäminen edellyttävät kuitenkin jatkotyöstämistä. (Liite 20.) Näitä koskevia valintoja tehtäessä tulee huomioida sosiaalialan työalue ja asiakasryhmä, mutta myös työelämän ja koulutukseen osallistuvien osaamisen kehittämistarpeet.

Erikoistumiskoulutusten määrittelyn ja suunnittelun tulee pohjata olemassa olevaan tai muotoutumassa olevaan asiantuntijuusalueeseen ja sen edellyttämään osaamiseen (OKM 2013b, 44). Kyselyssä pyydettiin kultakin ammattikorkeakoululta ehdotuksia enintään viidestä sosiaalialan erikoistumiskoulutuksesta. Kyselyssä tiedusteltiin myös niiden sisältöjä. Vastaajia pyydettiin nimeämään lisäksi yksi erikoistumiskoulutus, jonka käynnistäminen on välttämätöntä valtakunnallisen tarpeen vuoksi. Samoin pyydettiin yhden koulutuksen valitsemista ammattikorkeakoulun toiminta-alueelta tulevan tarpeen johdosta. Vastaajia pyydettiin perustelemaan valintansa.

Ammattikorkeakouluissa työskentelevien ehdottamat erikoistumiskoulutukset vastaavat monipuolisesti sosiaalialan työn osaamistarpeisiin. Ehdotuksista löytyvät eri asiakaskunnat ja työalueet. Esityksiä tehtiin myös työkäytäntöjen ja työmenetelmien pohjalta. Myös johtamiseen ja esimiestyöhön sekä yrittäjyyteen luotaisiin vastausten perusteella nimikkoerikoistumiskoulutukset. Ehdotuksia erikoistumiskoulutuksiksi

kertyi kaikkiaan 94 kappaletta. Näistä monet liittyivät aiheensa puolesta toinen toiseensa.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksissa tule huomioida niin lapsuus- ja nuoruusaikaan kuin vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyvät kysymykset. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia tarvitaan kyselyn perusteella niin 1) varhaiskasvatustyön, 2) lapsi-, nuoriso- ja perhetyön kuin 3) lastensuojelutyön alueille (taulukko 3). Näiden työalueiden erikoistumiskoulutuksilla on kullakin oma painotuksensa, mutta niiden välillä on myös yhtymäkohtia.

Taulukko 3. Ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatus-, lapsi-, nuoriso- ja perhe- sekä lastensuojelutyön erikoistumiskoulutukset (liitteet 20 ja 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Varhaiskasvatustyö <i>10 ehdotusta kyselyssä</i>	Lapsen kasvu ja kehitys, varhaiskasvatuksen pedagogiikka, varhaiserityiskasvatus, perhekeskeisyys, varhaiskasvatuksen perhetyö, varhaiskasvatuksen menetelmällinen osaaminen, varhaiskasvatuksen koordinoiva työ, varhaiskasvatuksen tuloksellisuus, kehittäminen, tutkimus, johtaminen
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö <i>12 ehdotusta kyselyssä</i>	Lasten hyvinvointi ja suojele, perheiden oirehtivuus, päihde- ja mielenterveysongelmat hyvinvoinnin riskinä, monikulttuurisuus, perhetyö ja perhetyön prosessi, lapsi- ja perhelähtöinen työ, kumppanuustyö, lasten ja vanhempien vuorovaikutus, lähisuhdeväkivallan ehkäisy, perheväkivalta, fasilitatiivinen perhesovittelu, varhainen puuttuminen ja huolen esiin ottaminen, voimavaraintava työ, kotona tapahtuva työ, menetelmällinen osaaminen, moniammatillinen työ, verkostotyö, perhekeskukset, koordinoiva työ, kehittäminen, johtaminen, mentalisaatio, reflektiivisyys; lapsi- ja nuorisopsykiatria sekä lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat
Lastensuojelutyö <i>8 ehdotusta kyselyssä</i>	Lapsen ja nuoren kasvu ja kehitys, perheen tukeminen, asiakaslähtöisyys, lastensuojelutyö, palvelujärjestelmä, avohuollon toteutuminen, lastensuojelun ja psykiatrian päätöksenteko ja työkäytännöt, sijaishuollon toteutuminen ja kasvatustyö, yhteistyö, työmenetelmät, kehittäminen, johtaminen, kokonaisvaltainen osaaminen

Ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatustyön erikoistumiskoulutuksen painopiste on varhaiskasvatuksen pedagogisen ja didaktisen sekä varhaiskasvatuksen perhetyön osaamisen syventämisessä. Tällöin ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen erikoistumiskoulutus on suunnattu sosionomeille (AMK), jotka ovat sisällyttäneet tutkintoonsa varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 opintopisteen laajuiset opinnot.

Lisäksi ammattikorkeakoulujen toimijat esittivät, että ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida sosionomi (AMK) tutkinnon täydentämismahdollisuus varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 opintopisteen laajuisilla opinnoilla, mikäli tätä seikkaa ei kyetä muutoin ratkaisemaan. Nykytilannetta, jolloin sosionomit (AMK) hakeutuvat saman, jo suorittamansa ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiksi varhaiskasvatuksen muodollisen kelpoisuuden vuoksi, kuvattiin ilmaisuilla ”kallis” ja ”järjetön” sekä ”vältettävä kaksoissosionomikoulutus”. Tilanteesta käytettiin myös sanontaa ”koulutuksellinen umpiperä”, kun ammatillisen osaamisen lisääminen ja vahvistaminen eivät mahdollistu ilman uudelleen ammattikorkeakoulututkinto-opiskelijaksi hakeutumista. Ammattikorkeakoulutoimijat totesivat, että ovien tulisi avautua erikoistumiskoulutusten suorittamisen myötä myös erityislastentarhanopettajan sekä esiopetuksen ja alkuopetuksen tehtäviin sosionomeille (AMK), joiden tutkinnossa on varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 opintopisteen laajuiset opinnot. Jatko- ja täydennyskoulu-

tuksia on oltava siten, että tutkintoon johtavaa koulutusta ei käytetä jatkokoulutuksena (OKM 2013, 17).

Ammattikorkeakouluissa työskentelevien mukaan on olemassa selkeä tarve lapsi-, nuoriso- ja perhetyön erikoistumiskoulutukselle. Tämän painopisteitä ovat kumppanuus perheiden kanssa, perhetyön käytännöt ja menetelmät, perhe-elämän ongelmatilanteiden ratkaiseminen sekä monialainen ja -ammattillinen lapsen, nuoren ja perheen tukeminen. Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön erikoistumiskoulutus kohdentuu palvelujen toteutukseen ja kehittämiseen ennen varsinaista sosiaalialan asiakkuuden syntymistä mutta myös avohuollon ja kotiin vietävien palvelujen rakentamiseen.

Oman ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksensa ansaitsee lastensuojelutyö. Tämä kohdentuu niin lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen edistämiseen kuin perheen tukemiseen. Lastensuojelun erikoistumiskoulutuksen painopisteitä ovat lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto sekä työkäytännöt ja -menetelmät. Erikoistumiskoulutuksen tulee paikantua myös moniammatillisen ja verkostotyön kysymyksiin, kuten lastensuojelun sekä lasten ja nuorten psykiatrian yhteistyöhön. Kyselyyn vastanneet esittivät, että lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto ansaitsisivat myös itsenäiset erikoistumiskoulutuksensa.

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia koskeneessa kyselyssä ammattikorkeakouluilla oli mahdollisuus ehdottaa enintään viittä koulutusta. Vastauksissa mainittiin jo varhaiskasvatustyön yhteydessä varhaiserityiskasvatus. Vammais- ja erityiskasvatustyön erikoistumiskoulutuksella on paikkansa niin kehitysvammatyön ja vammaistyön kuin erityiskasvatustyön näkökulmista. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Ammattikorkeakoulujen vammais- ja erityiskasvatustyön erikoistumiskoulutukset (liite 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
<i>Vammais- ja erityiskasvatustyö</i> <i>2 ehdotusta kyselyssä</i>	Kehitysvammatyö, kehitysvammatyön erityiskysymykset, vammaistyö, erityiskasvatus, erityispedagogiikka, neuropsykologia, kognitiiviset erityishäiriöt, autismin kuntoutus

Ammattikorkeakoulujen esityksissä ei jäänyt huomiotta aikuisten kanssa tehtävä työ eikä mielenterveys- ja päihdetyö. Aikuisuuden erikoistumiskoulutuksen tulee syventää ja vahvistaa osaamista muun muassa työ- ja toimintakyvyn edistämisen sekä asiakas-kohtaisten ja yhteisöllisten kuntoutuksen käytäntöjen ja menetelmien näkökulmista. Kansalaisten osallisuuden lujittaminen edellyttää myös alueellisten yhteistyön rakenteiden ja käytäntöjen suunnittelua. Niin aikuis- kuin mielenterveys- ja päihdetyön yhteydessä esiintyy kysymys moniongelmaisuudesta, jolloin palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää eri tahojen ja ammattilaisten yhteistyötä. Mielenterveys- ja päihdetyön osalta erikoistumiskoulutuksissa on huomioita niin ennalta ehkäisevä kuin ongelmiin puuttuva toiminta sekä palvelujen ja työmenetelmien kehittäminen. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Ammattikorkeakoulujen aikuis- sekä mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumiskoulutukset (liite 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Aikuistyö <i>8 ehdotusta kyselyssä</i>	Syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy, moniongelmaisuus, mielenterveys- ja päihde- sekä toimeentulo-ongelmat hyvinvoinnin riskinä, rahapeli-ongelmat, työ- ja toimintakyky, hyvinvoinnin tukeminen, työllisyyden edistäminen, asiakaslähtöisyys, aikuissosiaalityö, etsivä työ, muutossosiaalityö, motivoiva ja sitouttava muutostyö, kuntoutus, kuntoutumisprosessi, asiakaslähtöinen ja yhteisöllinen kuntoutus, sosiaaliohjaus, palveluohjaus, ohjaukselliset työtavat, moniammatillinen työ, verkostotyö, koordinoiva työ, asiakastyön välineet, menetelmät, kehittäminen, tutkimus, mallinnusten tekeminen, johtaminen
Alueellinen yhteistyö <i>1 ehdotus kyselyssä</i>	Kansalaisuus, syrjäytymisen ehkäisy, yhteistyön alueelliset toimintamallit, hyvinvoinnin tukeminen, osallisuuden vahvistaminen, monisektorinen yhteistyö
Mielenterveys- ja päihdetyö <i>9 ehdotusta kyselyssä</i>	Syrjäytyminen, mielenterveysongelmat, päihde- ja huumeongelmat, taloudelliset vaikeudet, syrjäytymisen ennaltaehkäisy, mielenterveystyö, päihdetyö, asiakaslähtöisyys, asiakkaan kohtaaminen, neuvonta, kriisityö, arjen sujumisen edistäminen, palvelujärjestelmä, menetelmät, kehittäminen, kokonaisvaltainen osaaminen; lapsi- ja nuorisopsykiatria sekä lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tarkastelu kirvoitti kommentteja myös sosionomien (ylempi AMK) mahdollisuudesta toimia sosiaalityöntekijän tehtävässä. Ensimmäisenä vaihtoehtona ammattikorkeakouluissa toimivat pitivät kelpoisuusvaatimusten avaamista sosionomeille (ylempi AMK) sosiaalityöntekijän tehtäviin (Laki sosiaalihuollon ... 272/2005, 3 §). Mikäli kelpoisuusvaatimusten avaaminen ei toteudu, tulee tämä mahdollistaa erikoistumiskoulutusten kautta sosiaalialan ylemmässä koulutusohjelmassa sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon suorittaneille.

Sosionomi (AMK) + sosionomi (ylempi AMK) + 60 opintopisteen sosiaalityön syventäviä opintoja erikoistumiskoulutuksessa = kelpoinen sosiaalityöntekijä. Puolletaan tätä, on realismia! Näistä tulee todella kovan luokan ammattilaisia!

Kyselyssä tarkasteltiin lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden lisäksi ikääntymistä. Seniori- ja vanhustyö ansaitsee oman sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen. Tämän sisältöjä ovat yksinäisyyden tunteen purkaminen ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen, päihteiden käytön ja mielenterveyden kysymykset sekä ikääntyvän ihmisen toimintakyvyn edistäminen. Kyselyssä alleviivattiin avopalveluja, kotiin vietäviä palveluja, asumispalveluja sekä teknologian hyödyntämistä ja näiden kaikkien kehittämistä. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Ammattikorkeakoulujen seniori- ja vanhustyön erikoistumiskoulutukset (liitteet 20 ja 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Seniori- ja vanhustyö <i>10 ehdotusta kyselyssä</i>	Vanhusten asema ja oikeudet, yksinäisyys, mielenterveys, päihteet, monikulttuurisuus, toimintakyvyn ja osallisuuden edistäminen, avopalvelut, asumispalvelut, kotona asumisen tukeminen, itsehoito, ennalta ehkäisevä seniori- ja vanhustyö, teknologian hyödyntäminen, kuntouttava työ, monialainen työ, koordinoiva työ, voimavara- ja lähtöinen työ, menetelmät, kehittäminen, johtaminen, ikäjohtaminen, työhyvinvointi, ikäosaaminen

Monikulttuurisuus ilmeni kyselyn vastauksissa itsenäisenä, usein maahanmuuttajatyöhön liittyvänä osaamisalueena, mutta se mainittiin myös perhetyön ja ikääntyvien kanssa tehtävän työn yhteydessä. Monikulttuurisuus-ilmaisun edellä saattoi olla sana moninaisuus, joka viittaa laajemmin kulttuuriseen moninaisuuteen. Erikoistumiskoulutuksissa moninaisuus ja moninaisuustyö merkitsevät muun muassa kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseen, monikulttuuriseen työhön eri asiakasryhmien parissa sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen perehtymistä. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Ammattikorkeakoulujen moninaisuus- ja monikulttuurisen työn erikoistumiskoulutukset (liite 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Moninaisuus- ja monikulttuurinen työ <i>6 ehdotusta kyselyssä</i>	Moninaisuus, monikulttuurisuus, monikulttuurinen työ eri asiakasryhmien parissa, maahanmuuttajatyö, kotoutuminen, monikulttuurinen perhetyö, ikääntyvät maahanmuuttajat, kulttuurien välinen vuoropuhelu, vuorovaikutus ja osallisuus, verkostotyö

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohta voi olla muukin kuin asiakasryhmä tai työalue. Erikoistumiskoulutus voi pohjata työkäyttöön ja -välineisiin, kuten palveluohjaukseen, käyttäjälähtöiseen palvelujen suunnitteluun ja palvelumuotoiluun tai verkkopalvelujen sekä verkkokommunikaation ja -ohjauksen rakentamiseen. Niin palvelujen suunnittelua ja palveluohjausta kuin verkkoympäristöön sijoitettavia toimintoja varten voi olla itsenäiset erikoistumiskoulutukset, vaikka niiden välillä on rajapintoja esimerkiksi sähköisen asioinnin osalta. Sosiaalipalvelujen tuottamisessa ovat mukana yritykset. Hyvinvointialan yrittäjyys ja yritys-toimintaan liittyvä palvelujen kehittäminen voivat toteutua omana sosiaalialan tai monialaisena yrittäjyyden erikoistumiskoulutuksena. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Ammattikorkeakoulujen sosiaalipalvelujen ja palveluohjaustyön sekä verkkotoimintaympäristössä toteutuvan työn erikoistumiskoulutukset (liite 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Sosiaalipalvelut ja palveluohjaustyö <i>6 ehdotusta kyselyssä</i>	Asiakasryhmät, asiakastyössä kohdattavat ilmiöt, asiakas- ja käyttäjälähtöisyys, palvelujärjestelmä, sähköinen asiointi, asiakaslähtöinen palvelujen suunnittelu, palvelujärjestelmän nivelvaiheet, moniammatillisuus, talousosaaminen, sosiaalitalous, kehittäminen, palvelujen suunnittelu, palvelujen organisointi, palveluinnovaatiot, johtaminen, esimiestyö
Uudet kohtaamisen ja vuorovaikutuksen työvälineet (E-palvelut) <i>3 ehdotusta kyselyssä</i>	Uudet vuorovaikutuksen välineet ja kanavat, kohtaaminen verkkoympäristössä, verkkokommunikaatio, e-vuorovaikutus eri asiakasryhmien kanssa, verkko-ohjaus (e-ohjaus), sosiaalinen media, sähköiset palvelut, monialaisuus
Yrittäjyys ja luontohoiva <i>2 ehdotusta kyselyssä</i>	Yrittäjyys, maaseutuyrittäjyys, luontoympäristö, luontohoiva, luontohoivakonsepti sosiaali- ja terveysalan palveluissa sekä yrittäjyydessä

Sosiaalialan lähestymistapa, orientaatioperusta, työmenetelmä tai terapeuttisen työn välineiden soveltava hyödyntäminen voivat toimia erikoistumiskoulutuksen lähtökohdina. Voimavaralähtöiseen ja ratkaisuja hakevaan orientaatioperustaan viitattiin kyselyssä myös silloin, kun erikoistumiskoulutuksia määriteltiin asiakasryhmän ja työalueen mukaan. Voimavara- ja ratkaisukeskeisten lähestymistapojen lisäksi vastauksista

löytyivät muun muassa dialogiset ja verkostotyön käytännöt. Myös sosiokulttuurisesta työstä sekä ilmaisuun, luovuuteen ja taiteisiin pohjaavien työtapojen hyödyntämisestä sosiaalialalla ollaan kiinnostuneita. Näihin tulee tarttua erikoistumiskoulutuksissa. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Sosiaalialan lähestymistapoihin, menetelmiin ja terapeutiseen työhön perustuvat erikoistumiskoulutukset (liite 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Lähestymistavat, menetelmät ja terapeutinen työ sosiaalialalla <i>4 ehdotusta kyselyssä</i>	Voimavarakeskeisyys, ratkaisukeskeisyys, terapeutiset menetelmät sosiaalialalla, psykofyysinen lähestymistapa, psykodraamalliset työtavat, NLP, verkostotyö, dialogiset verkostotyömenetelmät, eri lähestymistapojen, työmenetelmien ja terapiavälineiden soveltava käyttö asiakasryhmäkohtaisesti
Ilmaisuun, luovuuteen ja taiteisiin pohjaavat työtavat sosiaalialalla <i>4 ehdotusta kyselyssä</i>	Sosiokulttuurinen työ, taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmät ohjauksessa, draaman käyttö sosiaalialan asiakastyössä, valokuvan käyttö sosiaalialan asiakastyössä, kuvataideterapia, kuntouttava musiikkitoiminta, monialainen asiakastyö, toiminnalliset työvälineet, kehittäminen, tutkiminen

Kyselyyn vastanneet käyttivät sanaa johtaminen niin johtamiseen ja esimiestyöhön kohdistuvien erikoistumiskoulutusten yhteydessä kuin nimetessään työaluekohtaisesti erikoistumiskoulutusten sisältöjä. Kun esitykset kohdentuivat vain johtamiseen ja esimiestyöhön keskittyviin erikoistumiskoulutuksiin, koulutuksen sisältöihin kuuluvat muun muassa palvelujen tuottamisen, tuottavuuden ja tehokkuuden mutta myös työhyvinvoinnin edistämisen näkökulmat. Erikoistumiskoulutuksissa on huomioitava ammattialan ja alan toimintaympäristöjen johtamiseen ja esimiestyöhön tuoma erityisyys. Johtaminen liitettiin myös kehittämistyöhön, sen toteutuksen johdonmukaiseen edistämiseen. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Johtamisen ja esimiestyön erikoistumiskoulutukset (liitteet 20 ja 22).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen teema	Sisältöjä
Johtaminen ja esimiestyö <i>9 ehdotusta kyselyssä</i>	Johtamisteoriat, johtaminen, johtaminen sosiaalialalla, hyvinvointipalvelujen johtaminen, muutoksen johtaminen, esimiestyö, esimiestyö sosiaalialalla, lähiesimiesosaaminen, lainsäädäntö, palvelujen tuottaminen, tuottavuus, tehokkuus, palvelujen kehittäminen, työn kehittäminen, työmenetelmien kehittäminen, osaamisen kehittäminen ja syventäminen, työhyvinvointi ja sen lisääminen

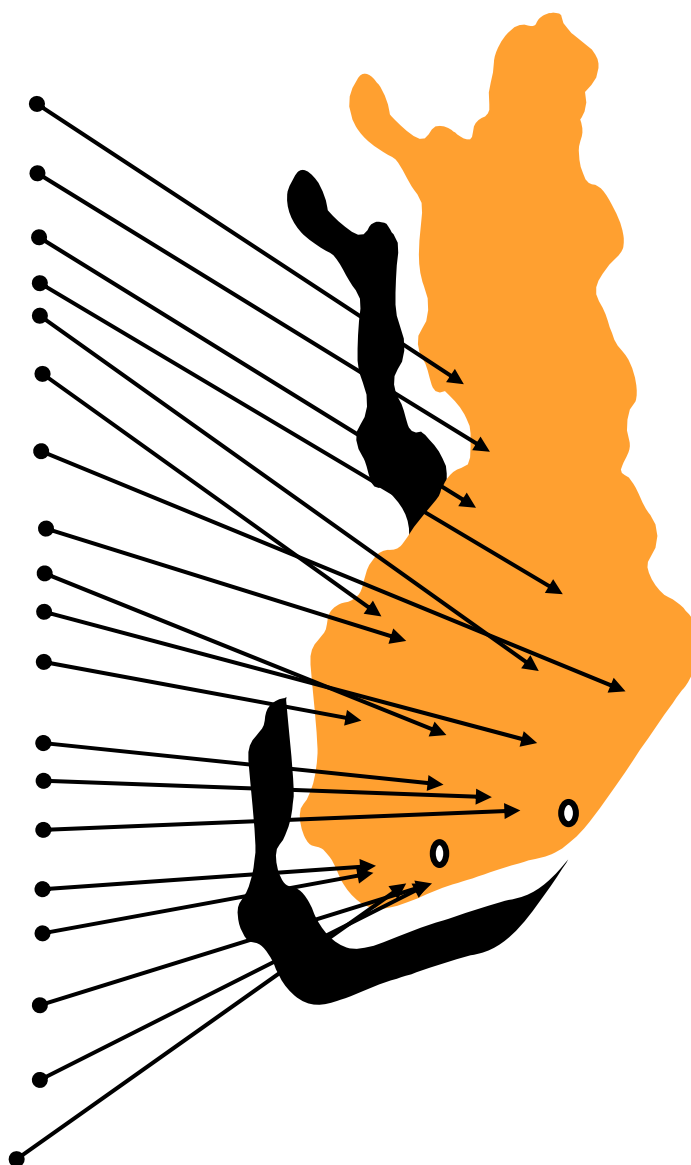
Ammattikorkeakouluissa työskentelevien esityksistä muodostuu laaja mutta sosiaalialan näkökulmasta olennainen erikoistumiskoulutusten valikko. Koulutuspaletti mahdollistaa tällöin ammatillisen osaamisen kehittämisen, ammatillisen uran suunnittelun ja erikoistumisen sosiaalialalla asiakasryhmän ja työkentän, työn lähestymistapojen ja menetelmien sekä johtamisen ja esimiestyön mutta myös yrittäjyyden näkökulmista. Vastauksissa erikoistumiskoulutusten sisältöjä nimettiin usein kansalaisten kohtaamien erityisten tuen tarpeiden, sosiaalialan työmenetelmien, moniammatillisen työn käytäntöjen sekä työn kehittämisen ja tutkimisen näkökulmista.

Kansalaisten elämässään kohtaamat haasteet ja sosiaalisten ongelmien muutos; sosiaalialan työn kehittämistarpeet.

Yksi mahdollisuus olisi lähteä sosionomityön kompetenssien pohjalta, joihin sitten yhdistetään erityiset menetelmät ja asiakasryhmien erityiskysymykset, esimerkiksi palvelut ja palvelutuotanto, asiakasryhmien osallisuus ja erityiskysymykset, asiakastyön menetelmät, tutkimus- ja kehittämistoiminta, eettiset kysymykset, johtamisen ja kehittämisen menetelmät.

Kyselyssä ammattikorkeakouluja pyydettiin nimeämään yksi sosiaalialan erikoistumiskoulutus, jonka käynnistämistä edellyttää valtakunnallinen tarve, ja toinen alueellisen tarpeen vuoksi (liite 22). Muutamat ammattikorkeakoulut (4) eivät tehneet valintaa valtakunnallisesta näkökulmasta, koska he katsoivat alueellisen tarpeen olevan erikoistumiskoulutusten ensisijainen peruste. Jotkut ammattikorkeakoulut (2) eivät nimenneet erikoistumiskoulutusta alueellisen tarpeen perusteella, todeten, että ratkaisu tehdään yhdessä työelämätahojen kanssa. Erikoistumiskoulutusten on vastattava korkeakoulun ja työelämän yhdessä hahmottamiin osaamisen kehittämistarpeisiin (OKM 2013b, 40, 44).

Sosiaalialan menetelmällisen osaamisen syventäminen
 Päihdetyö, lastensuojelu ja/tai yrittäjyys
 Muutosjohtaminen
 Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
 Palveluohjaus
 Asiakaslähtöinen työ lasten ja perheiden parissa
 Voimavara- ja kuntouttava sosiaalialan työ ikäihmisten parissa
 Varhaiskasvatus
 Työllisyyden edistäminen
 Luontohoiva
 Taide- ja kulttuurilähtöiset toiminnalliset ohjauksen menetelmät
 Monikulttuurinen perhetyö
 Ikääntyminen
 Uudet vuorovaikutuksen välineet
 Johtaminen sosiaalialalla
 Varhaiskasvatustyö
 Moninaisuus- ja monikulttuurisuustyö, maahanmuuttajien kotoutuminen
 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka
 Mielenterveystyö

Kuvio 7. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset alueellisen tarpeen perusteella (liite 22).

Valtakunnallisen tarpeen nojalla ammattikorkeakoulut käynnistäisivät pikaisesti sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia seuraavasti: 1) varhaiskasvatus, 2) perheiden kanssa tehtävä työ, perhetyö ja moniammatillinen perhekeskustoiminta, 3) lähisuhdeväkivaltatyö, 4) lastensuojelu, 5) vammais- ja erityiskasvatus, 6) syrjäytymisen ehkäisy, 7) hyvinvointia tukeva sosiaalialan työ, 8) mielenterveystyö, 9) avoimuuden palvelujen kehittäminen, 10) kohtaaminen ja uudet vuorovaikutuksen kanavat, 11) tulevaisuuden sosiaalialan työ, 12) monialainen multisensorinen työ ja 13) muutosjohtaminen (liite 19). Varhaiskasvatus kuten myös lastensuojelu olivat kahden ammattikorkeakoulun valtakunnalliset valinnat; perheiden kanssa tehtävään työhön päätyi kolme ammattikorkeakoulua. Alueellisista lähtökohdista tehdyt ratkaisut on sijoitettu Suomen kartalle (kuvio 7). Tällöin valintojen joukossa on myös sosiaalialan työkäytäntöihin, lähestymistahoihin ja työmenetelmiin perustuvia erikoistumiskoulutuksia.

4.3.5 Erikoistumiskoulutukseen hakeutuminen ja toteutus

Ammattikorkeakouluissa työskentelevät raamittivat sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiin hakeutumista koulutusten toteutusta koskeneessa avoimessa kysymyksessä. Vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia. Erikoistumiskoulutukset tulee suunnata ammattikorkeakoulututkinnon omaaville, kuten sosionomeille (AMK). Lisäksi alan työkokemusta tarvitaan tutkinnon suorittamisen jälkeen kaksi tai kahdesta kolmeen vuoteen. Muutoin opiskelijavalinnassa mahdollisina menettelytapoina pidettiin ennakotehtävää ja haastattelua. Opiskelijavalintaa koskevat linjaukset ovat osuvia, kun erikoistumiskoulutukset on suunniteltava osaamisperusteisesti ja tavoitteiltaan siten, että ne vastaavat koulutuksen kohderyhmän tutkinnon tasoa. Ammattikorkeakoulujen järjestämät erikoistumiskoulutukset suunnataan ensi sijassa ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon omaaville henkilöille. (OKM 2013b, 47–48.)

Sosionomi (AMK) tutkinto tai vastaava osaaminen, 2 vuoden työkokemus ja soveltuvuus alalle.

Korkeakoulututkinto ja alan työkokemusta 2 vuotta.

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten toteutus pohja on selkeästi monimuotoisuudessa. Kyselyssä oli opetusjärjestelyjä koskevia väittämiä ja asian vapaa kommentointimahdollisuus. Vastausten mukaan opetus ja oppiminen perustuvat lähityöskentelyyn, teknologiaa hyödyntäen tapahtuvaan etäopetukseen ja -ohjaukseen sekä verkko-oppimisympäristössä toteutuvaan opetukseen ja ohjaukseen. Tärkeä rooli on omassa työssä oppimisella sekä käytäntölähtöisellä opetuksella ja ohjauksella. Harjoittelut eivät sen sijaan kuulu erikoistumiskoulutuksiin. Myöskään kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuvaa opiskelua ja oppimista ei pidetty ensisijaisen tärkeänä erikoistumiskoulutuksissa. Teoria- ja käytäntölähtöistä opetusta ja oppimista, omassa työssä osaamisen vahvistamista ja näiden rinnalla kehittämistehtävän tekemisestä löytyvät erikoistumiskoulutusten keskeiset toteutuselementit. Erikoistumiskoulutuksiin kuuluu luontaisesti kehittämistehtävän, ei niinkään tutkimustehtävän tekeminen. Lisäksi erikoistumiskoulutuksissa tulee hyödyntää vertaisoppimista ja työelämämentorointia. (Liite 21.)

Koulutukset toteutetaan pääosin moduuleista rakentuvina verkkovälitteisinä opintokokonaisuuksina ja intensiivijaksoina työn ohessa.

Työelämälähtöisyys ja työssä tapahtuvan oppimisen ohjaus; mentorit työelämästä mukana eri tavoin; mentorien ja koulutuksen työnjako ja yhteiskäytännöt; opiskelijaryhmän vertaistuen hyödyntäminen; verkkopedan hyödyntäminen opiskelijälähtöisesti; verkostojen hyöty, AMK:t ja työelämän asiantuntijaorganisaatiot.

Erikoistumiskoulutusten toteutus on suunniteltava siten, että työssä käyvillä on aito mahdollisuus osallistua niihin. Tämä edellyttää koulutusten toteutusjärjestelyiltä monimuotoisuutta. Erikoistumiskoulutusten tulisi muodostua itsenäisistä opintojen osista eli moduuleista siten, että opiskelija voi limittää sulavasti työn ja opiskelun. (OKM 2013b, 40.) Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten toteutusjärjestelyt perustuivat juuri monimuotoisuuteen.

Ammattikorkeakouluissa toimivien näkemys oli, että erikoistumiskoulutukset suunnitellaan ja toteutetaan useamman korkeakoulun yhteistyönä. Erikoistumiskoulutusten sisältöjen ja toteutusten yhteissuunnittelu mainittiin useissa vastauksissa. Sosiaalialan koulutusta toteuttavilla tahoilla on valmius erikoistumiskoulutusten suunnitteluun ja toteuttamiseen yhdessä. Erikoistumiskoulutusten perustaksi on esitetty ammattikorkeakoulujen osalta tutkinnonanto-oikeuksia ja sopimusmenettelyä (OKM 2013, 43). Ammattikorkeakoulujen välisen yhteistyön lisäksi sosiaalialan toimijoiden ajatuksiin on iskostunut yhteistyön merkitys sekä ammattikorkeakoulujen muiden koulutusalojen, kuten terveystieteiden ja työelämätaimien kanssa. Lisäksi sosiaalialan ammattikorkeakouluttajat esittivät yhteistyötä yliopistotahojen kanssa, esimerkiksi lastensuojelutieteiden erikoistumiskoulutuksen toteuttamisessa.

Valtakunnallinen tehtäväjako ja koulutusalueista sopiminen, sisältöjen yhteissuunnittelu.

Ammattikorkeakoulujen ei tulisi jatkossa kilpailla toistensa kanssa siten, että kaikki tavoittelevat samoja erikoistumisopintoja. Asiakkaalle pitää valtakunnan tasolla olla tietty kirjo, josta valita.

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten teemat ja erityisosaaminen sovitaan valtakunnallisesti ja alueellisesti verkostoituen kunkin amk:n erityisosaamisen pohjalta tiiviissä yhteistyössä työelämäkumppaneiden kanssa.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia koskevissa kommentteissa korostuu lopulta työelämän rooli. Työelämän edustajat halutaan kumppaneiksi niin koulutusten suunnitteluun kuin toteutukseen, muun muassa käytäntölähtöisten asiantuntijapuheenvuorojen ja työelämämentoroinnin muodossa.

4.3.6 Erikoistumiskoulutusten rahoitus ja koordinointi

Kyselyyn vastanneet esittivät kommentteja erikoistumiskoulutusten rahoituksesta ja huomioita niiden koordinoinnista. Useissa vastauksissa oli vain toteamus ”erikoistumiskoulutusten rahoitus” tai ”rahoitusmalli” ja tämän perässä kysymysmerkki. Tilanne, jolloin erikoistumiskoulutusten kustannukset katetaan työnantajien tai koulutuk-

seen osallistujien rahapussista, nähtiin kohtalokkaana sosiaalialan erikoistumiskoulutuksille. Julkisen sektorin ja kuntien taloustilanne on heikko. Tämän todettiin heijastuvan myös sosiaalialan yksityisiin ja kolmannen sektorin toimijatahoihin, joilta esimerkiksi kunnat hankkivat palveluja. Kyselyn vastaajat soittivat hälytyskelloja kysyen, onko työnantajilla mahdollisuus tehdä erikoistumiskoulutushankintoja. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuilla tulee olla mahdollisuus ammatillisen osaamisensa ja asiantuntijuutensa syventämiseen ja vahvistamiseen erikoistumiskoulutuksin. Tämä edellyttää valtiolta niin opetus- ja kulttuuri- kuin sosiaali- ja terveysministeriöltäkin päätöksiä ja taloudellisia panostuksia siten, että erikoistumiskoulutukseen osallistuminen ei ole riippuvainen työnantajan, esimerkiksi kunnan tai osallistujan rahakukkaron vakavaraisuudesta. Erikoistumiskoulutuksiin tällä hetkellä valtiovallan toimesta varattu avustuskapasiteetti tulee säilyttää ja sitä tulee lisätä. (OKM 2013b, 36, 40, 41, 52).

Aikuisille kohdennettua lisäkoulutusväylää ei saa ”torpata”, vaan mahdollistaa = koulutuspoliittinen ja työelämän vaade.

Sosiaali- ja terveysjärjestelmien kehittämisen asiantuntijuuden turvaaminen edellyttää koulutuksen maksuttomuutta. ... Erikoistumiskoulutusten tehtävähän on ennakoita työelämän muutoksia ja auttaa viemään sosiaali- ja terveysalaa haluttuun suuntaan sekä luoda täten edellytyksiä kansalaisten hyvinvoinnille.

Ammattikorkeakouluissa työskentelevien arvio on, että sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiin tulee olla aloituspaikkoja vuodessa noin 750 ja vähintään 540–565 (liite 2). Arvio perustuu ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ammatillisten erikoistumisopintojen ja korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten toteutuksiin sekä aloituspaikkoihin ja hakijamääriin. Ammattikorkeakoulujen esittämällä aloituspaikkamäärällä kokonaiskustannusten voi arvioida sijoittuvan karkeasti noin 2 000 000 euroon kalenterivuodessa, erikoistumiskoulutusten ollessa laajuudeltaan 30 opintopistettä.¹ Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen toteuttamien ammatillisten erikoistumisopintojen osallistujamaksut ovat säädeltyjä. Osallistujalta voidaan periä enintään 250 euroa lukukaudessa (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista 1230/2009, 2 §), jolloin hinta ei vaadi mahdollisimman pulleaa rahakukkaroa työnantajalta tai koulutuksen osallistujalta. Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ovat osallistujalle maksuttomia tai niissä on tavallisimmin 300–600 euron osallistujamaksu (OKM 2013b, 32). Koulutusten toteutuskuluja ei tämän suuruisilla osallistujamaksuilla kyetä kattamaan.

Erikoistumiskoulutusten rahoituksen lisäksi ammattikorkeakouluissa työskentelevät kysyivät, miten erikoistumiskoulutusten kokonaiskoordinaatio toteutetaan? He esittivät verkkopohjaisen sivuston laadintaa tarjolla olevista erikoistumiskoulutuksista, joka palvelisi niin koulutukseen hakeutuvia, työnantajia kuin kouluttajatahoja. Lisäksi vastauksissa esitettiin rekisterin perustamista erikoistumiskoulutuksista. Erikoistumiskoulutuksista tiedon löytämistä ja koulutukseen hakeutumisen sujuvuutta

¹ Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportti. Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan muodostuminen vuonna 2013. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Alan keskihinta: 8167,71 €/70 % alan keskihinnasta: 5711,39 €/Erikoistumiskoulutuksen laajuus 30 opintopistettä: 2855,70 €; 750 x 2855,70 € = 2 141 7750 €; 540 x 2855,70 € = 1 542 078 €; 565 x 2855,70 € = 1 613 471 €. (<http://vos.uta.fi/cgi-bin/tiedot2.cgi?saaja=25171;tnimi=vos/v13/v04yt7s13.lis>. Viitattu 12.11.2013.) // Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus: 3268,70 €/opiskelija. 750 x 3268,70 € = 2 451 525 €; 540 x 3268,70 € = 1 765 098 €; 565 x 3268,70 € = 1 846 816 €. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 25.10.2012, Dnro 56/522/2012.) // Erikoistumiskoulutusten vähimmäislaajuudeksi on esitetty 30 opintopistettä (OKM 2013b, 47).

sekä näiden osaamiskuvausten, tavoitteiden ja sisältöjen selkeyttä on pidetty tärkeinä asioina (OKM 2013b, 39, 40, 46).

Erikoistumisopinnoista virtuaalinenEO -portaali.

Pidämme hyvänä lähtökohtana, että erikoistumiskoulutukset rakentuvat työelämälähtöisyyden ohella korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisosaamiselle ja painoaloille, ja että erikoistumiskoulutuksista pidetään valtakunnallista rekisteriä.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan toimijoilla on kyselyn vastausten perusteella intoa ja tahtoa sekä vankka osaaminen ja asiantuntijuus erikoistumiskoulutusten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Huoli kohdentuu erikoistumiskoulutusten rahoitukseen. Erikoistumiskoulutusten kokonaisuus kaipaa myös koordinoitua.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tarkastelun kohteena olivat ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset. Tehtävänä oli 1) selvittää ammattikorkeakoulujen järjestämien erikoistumiskoulutusten nykytila, ja 2) arvioida sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tarve tulevaisuudessa. Tehdyn kartoituksen perusteella voi todeta, että ammattikorkeakouluissa erikoistumisen mahdollistavien koulutusten määrä on vähentynyt, vaikka niiden tarve on ilmeinen. Aikaisemmin sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuille suunnattuja ammatillisia erikoistumisopintoja järjestettiin monipuolisesti. Ammattikorkeakouluissa on valmius nyt suunniteltujen erikoistumiskoulutusten järjestämiseen ja tarvittava asiantuntijuus niiden toteuttamiseen. On ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten uuden tulemisen aika!

Ammatillisen osaamisen vahvistaminen käytäntöorientoituneesti on mahdollistunut ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen esimerkiksi ammatillisissa erikoistumisopinnoissa ja korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisissä täydennyskoulutuksissa. Ammatillisia erikoistumisopintoja toteutettiin aikaisemmin paljon, mutta toteutusten määrä on vähentynyt leikkurin vietyä niiden rahoituksesta huomattavan osan (30 %). Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset eivät ole asettuneet vastaavalla tavalla sosiaalialan ammattikorkeakoulukentälle, koska hyvin harvoille sosiaalialan koulutusesityksille on myönnetty käynnistyslupa erillisavustuksen myötä. Maksullisena palvelutoimintana järjestettävät ammatilliset täydennyskoulutukset eivät ole tavoittaneet laajasti sosiaalialan ammattikorkeakoulutettuja.

Ammattikorkeakouluissa työskentelevien mukaan ammatillisten erikoistumisopintojen suunnittelu ja käynnistäminen nojautui työelämän esityksiin sekä alan että alalla työskentelevien osaamisen kehittämistarpeisiin. Ammatillisten erikoistumisopintojen toteutukset ovat kattaneet laajasti sosiaalialan työkentän. Ammatillisia erikoistumisopintoja on toteutettu taajaan niin lapsi-, nuoriso- ja perhetyön kuin lastensuojelutyön sekä huume- ja päihde- että mielenterveystyön alueilla, mutta myös johtamisen ja esimiestyön sekä sosiaalialan työmenetelmiin, esimerkiksi ilmaisuuden, luovuuden ja taiteiden soveltavaan käyttöön liittyen. Ammatillisilla erikoistumisopinnoilla on vastattu sosiaalialan eri sektoreiden työn ja ammatillisen osaamisen kehittämistarpeisiin erityisesti alueellisesta näkökulmasta.

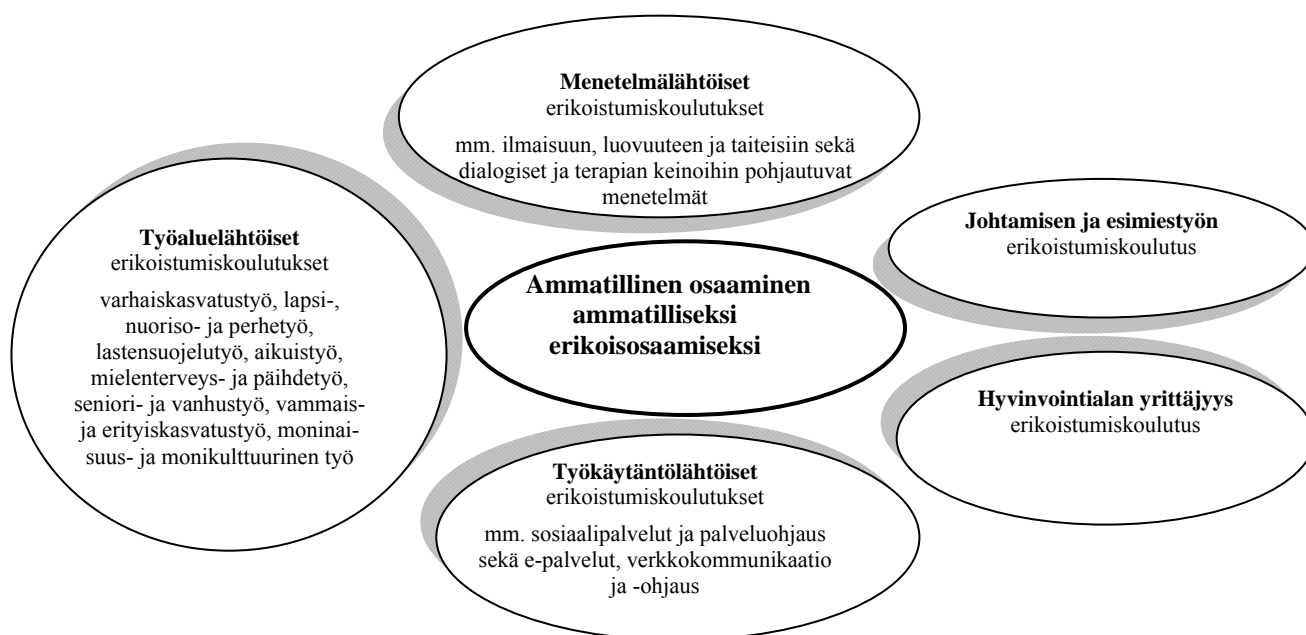
Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa *Asiantuntijuus edellä* todetaan, että erikoistumiskoulutukset perustuvat työelämässä tarvittavaan asiantuntijuuteen ja sen kehittämiseen (OKM 2013b, 44). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksista yli huomisen kantavan näkymän luomiseksi asiaa lähestyttiin useista tulokulmista. Erikoistumiskoulutusten lähtökohtia ja sisältöjä hahmotettiin niin sosiaalipalveluja koskevien lakikirjausten, sosiaalialan eri koulutusmuotojen jäsenysten, sosiaalialan tehtäväalueiden, sosionomi (AMK) koulutuksen osaamisalueiden ja ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan painotusten kautta sekä erikoistumiskoulutusten aihealueita vapaasti ideoiden. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten maaperä ja kasvualusta voidaan löytää kartoituksen mukaan työalueista ja niiden erityiskysymyksistä siten, että samalla huomioidaan niillä hyödynnettävät työmenetelmät ja kehittämistoiminnan käytännöt. Erikoistumiskoulutuksia suunniteltaessa katseen tulee kääntyä myös kansalaisten muuttuvien tuen tarpeiden ja sosiaalialan työn uusiutuvien työtapojen suuntaan sekä niiden ennakoitiin.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueiden jäsentämisessä on päädytty valtaosin työalueisiin, koska kartoituksen kannanotoissa alleviivattiin työssä kohdattavien erityiskysymysten, sosiaalialan työkäytäntöjen ja erityisesti asiakastyön menetelmien vankkaa haltuunottoa sekä työn ja työtapojen kehittämisvalmiuksia. Vaihtoehtoinen erikoistumiskoulutusten aihealueiden erittelytapa löytyy esimerkiksi työn tavoitteista, mutta tällöinkin asian tarkastelu vaatii rajausta asiakasryhmän tai työkentän perusteella, esimerkiksi hyvinvoinnin edistäminen lapsi-, nuoriso- ja perhetyössä (tai lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen) ja osallisuuden edistäminen aikuistyössä (tai aikuisten osallisuuden edistäminen). Nyt erikoistumiskoulutusten lähtökohtana on työalue ja asiakaskunnan tuen tarpeiden, työn tavoitteiden, työkäytäntöjen sekä -menetelmien että kehittämistoiminnan toteutustapojen määrittely tapahtuu koulutuksen oppimistavoitteita ja sisältöjä jäsenettäessä.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tulee mahdollistaa ammatillisen osaamisen laajentaminen ja syventäminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen erikoisosaamiseen liitettiin lujasti työmenetelmien hallinta sekä kyky työn ja työkäytäntöjen kehittämiseen. Erikoistumiskoulutusten tulee olla työelämälähtöisiä mutta samalla työelämän uudistamista tukevia (OKM 2013b, 40). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten tarkastelussa korostui yhteistyö työelämätahojen kanssa niin erikoistumiskoulutusten aihealueiden määrittelyssä kuin koulutusten suunnittelussa ja toteutuksessa, jotta ne tukevat ja vastaavat työelämän muutostarpeisiin.

Tavoitteeksi on asetettu, että erikoistumiskoulutusten tulee olla työelämän tunnistamia ja tunnustamia sekä arvostettuja koulutuksia (OKM 2013b, 39). Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueet määriteltiin kartoituksen perusteella siten, että niiden paikantaminen sosiaalialan laajalla toimintakentällä olisi yksiselitteistä. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen suunnittelu voi pohjata sosiaalialan työalueisiin 1) varhaiskasvatustyö, 2) lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, 3) lastensuojelutyö, 4) aikuistyö, 5) mielenterveys- ja päihdetyö, 6) seniori- ja vanhustyö, 7) vammais- ja erityiskasvatustyö sekä 8) moninaisuus- ja monikulttuurinen työ. Jatkoasteena on jäsentää näiden pohjalta työmenetelmiä ja työn kehittämistapoja siten, että ne lujittavat toimintavalmiuksia kyseisen työalueen asiakastyössä sekä työn ja työkäytäntöjen toimivuuden lisäämisessä. Kehittämistyön välineiden määrittely näyttää edellyttävän erityistä paneutumista. Työaluepohjaisten erikoistumiskoulutusten ohella tulee olla työkäytäntöihin perustuvia koulutuksia, kuten 9) sosiaalipalvelut ja palveluohjaus sekä 10) e-palvelut, verkkokommunikaatio ja -ohjaus. Lisäksi tarvitaan 11) menetelmälähtöisiä erikoistumiskoulutuksia, esimerkiksi 11a) ilmaisuun, luovuuteen ja taiteisiin pohjaavat menetelmät sosiaalialalla ja 11b) dialogisuus ja terapeuttien keinojen soveltava käyttö sosiaalialalla. Mainittujen erikoistumiskoulutusten jälkeenkin 12) johtamisen ja esimiestyön erikoistumiskoulutuksella on oikeutettu paikkansa ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten joukossa. Erikoistumiskoulutusten kokonaisuus kaipaa vielä 13) hyvinvointialan yrittäjyydestä erikoistumiskoulutusta, jonka toteutus voi olla monialainen. Erikoistumiskoulutuksia tulee olla ammattialaa ajatellen kattavasti (OKM 2013b, 41). Kuvatuilla sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueilla kyetään tähän tavoitteeseen vastaamaan.

Kuvio 8. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueet.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten suunnittelu työalueen, työkäytäntöjen, työmenetelmien sekä johtamisen ja esimiestyön että yrittäjyyden pohjalta on perusteltua. Erikoistumiskoulutuksen suorittaminen ei ole ammatillisen osaamisen muodostumisessa päätepysäkki, vaan yksi merkityksellinen etappi koulutus- ja työuran kestävässä prosessissa. Sosionomeilla (AMK) on hyvät valmiudet toimia sosiaalialan eri työalueilla. Pohjaesitys erikoistumiskoulutuksista mahdollistaa ammatillisen osaamisen laajentamisen ja syventämisen esimerkiksi työalueen, tällä hyödynnettävien työmenetelmien ja vielä johtamisen sekä esimiestyön näkökulmasta työuran ja osaamisen kehittämisen tarpeen mukaan. Erikoistumiskoulutusten tulee edistää suunnitelmallista ammatillisen osaamisen kartuttamista elinikäisen oppimisen perusteiden mukaisesti (OKM 2013b, 41).

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueet tulee määrittellä sosionomi (AMK) koulutuksen tarjoamaa laaja-alaista osaamista rajatummalle alueelle, mutta samalla riittävän väljästi. Tämä mahdollistaa aihealueiden mukaisten osaamiskuvausten ja perussisältöjen määrittelyn erikoistumiskoulutuksiin mutta samalla jättää tilan näiden varioinnille yhteiskunnallisten ilmiöiden, työelämän ajankohtaisten haasteiden ja alueellisten tarpeiden mukaan. Unohtaa ei sovi myöskään erikoistumiskoulutuksen opiskelijan ammatillisen osaamisen kehittämistarpeita. Edellä erikoistumiskoulutusten aihealueet muodostuvat valtaosin sosiaalialan työalueista. Työalueita tulee jäsentää niiden erityiskysymysten sekä työmenetelmien ja kehittämistoiminnan välineiden osalta, huomioiden, että nekin ovat muuttuvia ja uusiutuvia. Erikoistumiskoulutusten suunnittelussa tullaan tosin kohtaamaan valitsemisen ja päätöksenteon vaikeus. Esimerkiksi lapsi-, nuoriso- ja perhetyön alueella rajaus voi olla esimerkiksi avoimuuden palveluissa sekä kotona tapahtuvan työn edellyttämän osaamisen ja työkäytäntöjen kehittämisessä, mutta erikoistumiskoulutuksen kohdennus voi olla myös lähisuhde- ja perheväkivaltatyö, moniammatillinen perhekeskustoiminta tai esimerkiksi fasilitatiivinen perhesovittelu.

Ammattikorkeakoululle suunnattu kysely tuotti näkymän sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aihealueista sekä viitteitä niiden sisällöistä. Ammattikorkeakoulut tekivät ehdotuksia erikoistumiskoulutuksista ja kirjasivat koulutuksen aihealueen

kylkeen sisältöehdotuksia, joita tulee jatkojalostaa. Sisältöjä tulee jäsentää osaamislähtöisesti, esimerkiksi erikoistumiskoulutuksiin kartoituksessa liitettyjen osaamisalueiden pohjalta: asiakastyöosaaminen, sen menetelmäosaaminen, kehittämisosaaminen, tutkimusosaaminen, tiedon tuottamisosaaminen, ennakointiosaaminen, palvelujen tuottamisosaaminen, johtamis- ja esimiestyöosaaminen sekä työhyvinvointiosaaminen että monisektorisen, -alaisen ja -ammattillisen työn osaaminen. (Taulukot 1 ja 11.) Näiden osaamisalueiden painoarvo voi vaihdella eriaiheisten erikoistumiskoulutusten välillä. Kun ammattikorkeakoulujen edustajat kirjasivat kyselyyn ehdotuksia erikoistumiskoulutuksiksi ja kuvasivat niiden sisältöjä, on tämä tapahtunut todennäköisesti spontaanisti vastaustilanteessa. Vastausten taustalta löytynee kuitenkin esimerkiksi sosionomi (AMK) opiskelijoiden antamat kommentit koulutuksen mahdollistaman osaamisen työelämävastaavuudesta sekä työelämätahoilta saatu palaute sosionomi (AMK ja ylempi AMK) koulutuksista sekä aiemmin toteutetuista ammattillisista erikoistumisopinnoista, mutta myös työelämässä ilmenevistä kehittämistarpeista.

Taulukko 11. Esimerkki sisältöjen jäsentämisestä kartoituksen tuottamin näkökulmin: Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö (taulukot 2 ja 3 sekä liitteet 20 ja 22).

Työalue	Osaamisalue	Sisältö
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö	<i>Asiakastyö</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsi, nuori ja perhe vuonna 2020 ja tämän jälkeen - Haastavat kasvuympäristöt - Haavoittuneet lapset ja perheet - Lasten hyvinvointi ja suojele - Lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat - Lapsi- ja nuorisopsykiatria - Erityiskasvatus - Perheiden oireittisuus - Päihde- ja mielenterveysongelmat hyvinvoinnin riskinä, päihteiden käytön ja mielenterveyden kysymykset - Monikulttuurisuus <ul style="list-style-type: none"> ➤ Monikulttuuriset asiakasryhmät ➤ Kulttuurisensitiivisyys - Perhetyö ja perhetyön prosessi - Lasten ja vanhempien vuorovaikutus - Monikulttuurinen perhetyö - Lapsi- ja perhelähtöinen työ - Kumppanuustyö, perhe ja ammattilainen kumppanina (aito kumppanuusajattelu) - Lastensuojelutyön erityiset tilanteet ja kysymykset - Perheväkivalta - Lainsäädännön tuntemus
	<i>Asiakastyön menetelmät</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Voimavaraistava työ - Asiakkaan osallisuutta vahvistavat käytännöt ja menetelmät - Systeminäkökulma perhetyössä - Yhteistyö - Kasvatuksen tukeminen - Varhainen puuttuminen ja huolen esiin ottaminen sekä tukemisen käytännöt ja menetelmät - Kotona tapahtuva työ - Mentalisaatio - Lähisuhdeväkivallan ehkäisy - Fasilitatiivinen perhesovittelu
	<i>Kehittäminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Verkostossa tapahtuva kehittäminen - Oman työn ja osaamisen kehittäminen - Reflektiivisyys
	<i>Tutkimus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Analyysitaidon vahvistuminen - Tutkimus
	<i>Tiedon tuottaminen</i>	- -

Työalue	Osaamisalue	Sisältö
	<i>Ennakointi-osaaminen</i>	- -
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö	<i>Palvelujen tuottaminen</i>	- Monialaiset palvelut - Verkkopalvelut - Koordinoiva työ
	<i>Monisektori- nen, -amma- tillinen ja -alainen työ</i>	- Monialaiset palvelut - Moniammatillisuus ja moniammatillinen työ - Perhekeskukset ja moniammatillinen perhekeskustoiminta - Verkostoituminen ja verkostotyö
	<i>Johtaminen</i>	- Johtaminen
	<i>Esimiestyö</i>	- -
	<i>Työhyvinvointi</i>	- Oman työn ja osaamisen kehittäminen - Reflektiivisyys

Erikoistumiskoulutuksilta edellytetään jatkossa alakohtaista kattavuutta valtakunnallisesti, selkeää profiilia ja asemaa, olemassa olevalle tai muotoutumassa olevalle asiantuntijuusalueelle sijoittumista sekä tämän edellyttämän osaamisen varmistamista (OKM 2013b, 41, 44). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen eli sosionomien (AMK ja ylempi AMK) näkökulmasta tutkinnon suorittamista seuraavien erikoistumiskoulutusten määrittely on vaativaa työkentän laajuudesta ja tehtävämikkeiden monipuolisuudesta johtuen. Seuraavassa hahmotelmassa erikoistumiskoulutukset perustuvat joko työalueeseen, työkäytäntöön, työmenetelmiin, johtamiseen ja esimiestyöhön tai yrittäjyyteen. Ne on nimetty tehdyn kartoituksen tuloksia soveltaen. Ohjaus- ja kehittämistoiminta on erikoistumiskoulutusten yhteinen nimittäjä. Niiden sisältöjä tulee työstää edelleen. Esimerkiksi ohjausta voidaan lähestyä eri teoreettisista viitekehyksistä. Lisäksi ohjausta voidaan jäsentää niin yksilön, ryhmän ja yhteisön kanssa työskentelyn kuin vuorovaikutukseen että toimintaan perustuvien menetelmien kautta. (Brown 2002; Healy 2012; McLeod 2009; Miller 2006; Onnismaa 2007.) Hahmotelmassa painotus on avoimuuden työssä, mutta tavoiteltava osaaminen on hyödynnettävissä myös muissa toimintaympäristöissä. Erikoistumiskoulutuksia koskevan pohjaesityksen perusta on sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen alallaan tekemässä työssä ja sen asiantuntijuusalueissa sekä osaamisen laajentamisessa ja syventämisessä.

Taulukko 12. Hahmotelma ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksista.

Työalue	Erikoistumiskoulutus	Laajuus	Sisältö
<i>Varhaiskasvatus- työ</i>	<i>Varhaiskasvatuksen lapsilähtöinen ohjaustoiminta (erikoisosaaaja)</i>	30 opintopistettä	Lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen; varhaiserityiskasvatus; lapsilähtöinen pedagogiikka; lapsilähtöisen toiminnan suunnittelu, toteutus ja dokumentointi; yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmät; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
	<i>Varhaiskasvatuksen perhelähtöinen ohjaustoiminta (erikoisosaaaja)</i>	30 opintopistettä	Varhaiskasvatuksen perhetyö; kasvatus tehtävässä ja vanhemmuudessa tukeminen yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmin; teknologian hyödyntäminen perhetyössä; lastensuojelullisen tuen tarpeen arviointi ja varhainen puuttuminen; konsultoiva työ; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
<i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö</i>	<i>Monialaisen lapsi-, nuoriso- ja perhetyön ohjaustoiminta (erikoisosaaaja)</i>	30 opintopistettä	Monialainen ja -amatillinen työ; verkostotyö; kumppanuus asiakastyössä; neuvonta- ja tiedustustyö; koordinoiva työ; ennakkoiva lapsi-, nuoriso- ja perhetyö yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen menetelmin; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät

Työalue	Erikoistumiskoulutus	Laajuus	Sisältö
Lastensuojelutyö	Lastensuojelun avohuollon lapsi- ja perhelähtöinen ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Lastensuojelun avohuollon palvelut; työskentely kotiympäristössä; arjen- ja elämänhallintataitojen edistäminen yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmin; teknologian hyödyntäminen ohjauksessa; lähisuhde- ja perheväkivalta; monialainen ja -ammattillinen yhteistyö (esim. lastensuojelu ja koulutoimi); toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
	Lastensuojelun sijaishuollon lapsi- ja perhelähtöinen ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Lastensuojelun sijaishuollon palvelut; vastuutyöntekijätyö (vrt. omahoitajatyö); identiteetti- ja yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen menetelmin; asiakaslähtöinen toiminnan suunnittelu, toteutus ja dokumentointi; monialainen ja -ammattillinen yhteistyö (esim. lastensuojelu- ja mielenterveystyö); toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Aikuistyö	Aikuistyön kuntouttava ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Sosiaalisten ongelmien erityiskysymykset aikuistyössä; asiakaslähtöinen toiminnan suunnittelu, toteutus ja dokumentointi; sosiaalinen kuntoutus; kuntouttava työtoiminta; osallisuuden edistäminen; toiminta- ja työkyvyn edistäminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen menetelmin; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Mielenterveys- ja päihdetyö	Mielenterveys- ja päihdetyön avohuollon ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Avohuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut; kotikuntoutus; kotikatko; asumissosiaalinen työ; arjen- ja elämänhallintataitojen edistäminen yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmin; teknologian hyödyntäminen ohjauksessa; monialainen ja ammattillinen yhteistyö; palveluohjaus sekä koordinoitutyö; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Seniורי- ja vanhustyö	Seniורי- ja vanhustyön avohuollon ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Seniורי- ja vanhustyön avohuollon palvelut; asumispalvelut; monialainen ja -ammattillinen yhteistyö; palveluohjaus; koordinoitutyö; muistisairaudet; kotona asumisen edistäminen; itsehoito ja toimintakyvyn edistäminen yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmin; teknologian hyödyntäminen ohjauksessa; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Vammais- ja erityiskasvatustyö	Vammaistyön avohuollon ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Vammaisten avohuollon palvelut; asumispalvelut; monialainen ja -ammattillinen yhteistyö; palveluohjaus; koordinoitutyö; toiminta- ja työkyvyn arvioinnin käytännöt; kotona asumisen edistäminen; arjen- ja elämänhallintataitojen edistäminen yksilö- ja ryhmäohjauksen menetelmin; vajaakuntoisten ja vaikeasti työllistyvien työtoiminta; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Moninaisuus- ja monikulttuurinen työ	Monikulttuurisen työn ja maahanmuuttajatyön ohjaustoiminta (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Yhdenvertaisuustyö; kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen menetelmin; maahanmuutto ja kotoutus; monialainen ja -ammattillinen kotoutustyö; kotoutumisen edistäminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen menetelmin; toiminnan dokumentointi sekä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Sosiaalialan työikäntännöt	Sosiaalialan palvelumuotoilu ja -ohjaus (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Käyttäjälähtöinen palvelumuotoilu; kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä; palvelujen konseptointi ja palveluprosessin mallintaminen; palveluohjaus; koordinaatiotyö; palvelujen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; sosiaalialous; ennakoitutyön menetelmät; kehittämistyön menetelmät
	Sosiaalialan verkko-ohjaus (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Verkkotoimintaympäristöt; kohtaaminen verkkoympäristössä; verkkokommunikaatio; verkko-ohjaus; sosiaalisen median hyödyntäminen sosiaalialan työssä; tiedottaminen ja viestintä sosiaalialalla ja sosiaalialalla; verkko-ohjauksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
Sosiaalialan työmenetelmät	Terapeutistien menetelmien soveltava käyttö sosiaalialan ohjaustoiminnassa (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Dialogisuus; terapeutistien menetelmien soveltava käyttö sosiaalialan yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksessa; psykoterapeuttinen, psykofyysinen ja/ tai psykodraamallinen lähestymistapa; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät
	Taidelähtöisten menetelmien soveltava käyttö sosiaalialan ohjaustoiminnassa (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Sosiokulttuurinen työ; draaman, kuvan, tanssin ja/tai musiikin soveltava käyttö sosiaalialan yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksessa ja/ tai multisensorinen työ; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; kehittämistyön menetelmät

Työalue	Erikoistumiskoulutus	Laajuus	Sisältö
Sosiaalialan johtaminen ja esimiestyö	Sosiaalialan johtaminen (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Strateginen johtaminen; muutoksen johtaminen; verkostojohtaminen; tietojohtaminen; talouden johtaminen; toiminnan tuloksellisuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden arviointi; ennakointityön menetelmät; kehittämistyön menetelmät
	Sosiaalialan lähiesimiestyö (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Lähiesimiestyö; osallistava työyksikön ja/ tai -ryhmän toiminnan suunnittelu; henkilöstötyö; osaamisen kehittäminen; ohjaava/valmentava esimiestyö; työhyvinvoinnin edistäminen; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; ennakointityön menetelmät; kehittämistyön menetelmät
Yrittäjyys	Hyvinvointialan yrittäjyys (erikoisosaaja)	30 opintopistettä	Hyvinvointialan yrittäjyys; liikeidea; markkinatilanteen kartointus; tuotteistaminen; hinnoittelu; markkinointi; toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi; ennakointityön menetelmät; kehittämistyön menetelmät

Erikoistumiskoulutuksista on todettu, että niillä uudistetaan sekä työelämää että ammatillista osaamista joustavasti, tehokkaasti ja vaikuttavasti, kun koulutukseen osallistuvat ovat opintojen rinnalla työelämässä (2013b, 40). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan toimijoille suunnattu kysely osoitti, että erikoistumiskoulutuksissa merkityksellisenä pidetään niin työalueeseen kuin asiakkaisiin sekä työmenetelmiin mutta myös kehittämistoimintaan liittyviä tietoja ja taitoja. Näihin perehtyminen todentuu monimuotoisesti opetuksen ja ohjauksen keinoja käyttäen. Erikoistumiskoulutusten toteutuksissa hyödynnetään toinen toistaan täydentäen lähityöskentelyyn perustuvaa opetusta, etäopetuksen ja -ohjauksen mahdollistavaa teknologiaa, verkkoympäristössä toteutuvaa työskentelyä sekä työssä oppimista. Erikoistumiskoulutusten keskeinen elementti on osallistujien tekemä kehittämissuoritus. Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, esimerkiksi hankkeiden ja projektien toteutukset ja tulokset tarjoavat erikoistumiskoulutusten toteutuksiin sisällöllisiä aineksia.

Erikoistumiskoulutusten suuntaviivoja määriteltäessä on todettu, että joillakin aloilla erikoistuminen on mahdollista niin tutkintokoulutuksessa kuin korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen (OKM 2013b, 36). Tämä koskee sosiaalialaa. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomi (AMK) erikoistutaan esimerkiksi varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikan tehtäviin. Sosionomien (AMK) erikoistuminen varhaiskasvatustyössä voi jatkua tutkinnon jälkeen osaamisen syventämisenä. Erikoistumiskoulutusten suunnittelussa on lisäksi huomioitava sosiaalialan ammattikorkeakoulutettuja koskevat tilanteet, joita kutsuttiin ”umpiperiksi”. Miten sosionomi (AMK) voi täydentää ammatillista osaamistaan varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikan opinnoilla saavuttaen kelpoisuuden varhaiskasvatukseen tehtäviin? Mikä on polku esi- ja alkuopetuksen sekä erityislastentarhanopettajan tehtäviin? Entä sosionomin (ylempi AMK) reitti sosiaalityöntekijän tehtäviin? Jos joustavaa siirtymistä tehtävästä toiseen ei kyetä ratkaisemaan muutoin, kuten ottamalla kelpoisuuksia määrittävät lait ja asetukset uudelleen tarkasteluun, tulee tarvittava osaamisen täydentäminen ja kelpoistavan pätevyuden saavuttaminen huomioida erikoistumiskoulutusten toteutuksissa.

Erikoistumiskoulutuksista on todettu, että niitä tulee olla tarjolla riittävässä laajuudessa ja riittävän usein (OKM 2013b, 41). Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten aloituspaikkatarve asettuu sosionomi (AMK) ja sosionomi (ylempi AMK) koulutusten välimaastoon (noin 550–750 aloituspaikkaa vuodessa). Näiden määrä arvioitiin noin kolmanneksiksi sosionomi (AMK) koulutuksen nykyisestä aloituspaikkamäärästä, mutta samalla noin kaksinkertaiseksi sosiaalialan ylempään koulutusohjelmaan, sosionomi (ylempi AMK) nähden. Ammattikorkeakouluissa työskentelevien kannanottojen nojalla erikoistumiskoulutuksilla on tärkeä rooli ammattikorkeakoulutettujen, kuten sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ammatillisen

osaamisen vahvistamisessa ja samalla alan kehittymiseen vaikuttavana tekijänä. He esittivät huolikommentteja erikoistumiskoulutusten rahoituspohjasta. Erikoistumiskoulutusten ensisijaisia rahoittajia ovat esitysten mukaan työnantajat ja koulutusten osallistujat, minkä on nähty laajentavan erikoistumiskoulutusten rahoituspohjaa (mt., 41, 52). Ammattikorkeakouluissa työskentelevät eivät yhtyneet tähän näkemykseen, vedoten julkisen talouden kapenemiseen. Sosiaalialan ammattikorkeakouluttajien odotukset ovat erikoistumiskoulutusten linjauksessa, jonka mukaan ministeriöt voivat ohjata koulutukseen rahoitusta alakohtaisesti ja yhteiskunnallisten tarpeiden mukaan (mt. 52).

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan toimijoista erikoistumiskoulutukset ovat merkittävä koulutusmuoto. Ammattikorkeakouluilla yhdessä ja työelämätahojen kanssa on halu suunnitella erikoistumiskoulutuksia. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan toimijat ovat valmiita liittymään yhteen erikoistumiskoulutusten toteutuksissa niin sosiaalialan AMK -verkoston kuin muiden ammattikorkeakoulujen koulutusalojen sekä yliopistosektorin kanssa. Kannanotoissa korostettiin erikoistumiskoulutusten työelämäyhteyttä sekä erikoistumisen kohdentumista työmenetelmien ja kehittämisosaamisen entistäkin vankempaan haltuunottoon.

LÄHTEET

- Aaltonen, Elli & Anoschkin, Emmi & Jäppinen, Maija & Kotiranta, Tuija & Wrede, Georg Henrik & Hiltunen, Kirsi 2008. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2008. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Helsinki.
- Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/ 351.
- Arene, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/taeydennyskoulutus/index_html/ARENEn_suositus.pdf.
- Asetus korkeakoulututkintojen järjestämisestä 464/1998.
- Borgman, Merja 2006. Sosionomit AMK 2015. Teoksessa Vuorensyrjä, Matti ym. (toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto, Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofia laitos. Jyväskylä, 157–229.
- Borgman, Merja & Dal Maso, Riitta & Hakonen, Sinikka & Honkakoski, Arja (pj.) & Lyhty, Tuomo 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti. Pohjolan Painotuote Oy. Rovaniemi.
- Brown, Helen Cosis 2002. Counselling. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm. Social work. Themes, issues and critical debates. Palgrave. New York, 138–148.
- Eronen, Anne & Hakkarainen, Tyyne & Londén, Pia & Nykyri, Päivi & Peltosalmi, Juha & Särkelä, Riitta 2013. Sosiaalibarometri 2013. Ajankohtainen arvio hyvinvoinnista, palveluista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Soste Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki.
- Europaeus, Maarit & Koivisto, Outi 2009. Aikuissosiaalityön helmet Tampereen seutukunnassa. Tampereen seudun aikuissosiaalityön kehittämishankkeen AKSELI:n loppuraportti. Osa II 06/2007-10/2009. Hankkeeseen osallistuneet kunnat: Nokia, Kangasala, Lempäälä, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi. http://nokiankaupunki-fi-bin.directo.fi/@Bin/4531e934f4ca990202d584cf3c4ea066/1318426714/application/pdf/3296542/HELMII_Akseliloppuraportti.pdf.
- Hakala, Raili & Tahvanainen, Sirpa & Virtanen, Katri 2012. Sosiaali-, terveys- sekä kuntoutus- ja liikunta-alan osaamistarpeiden ennakointi. Synteesi 2006–2012 tehdystä ennakointiselvityksistä. Opetushallitus & Oulun seudun ammattiopisto & Tampereen ammattiopisto. Helsinki. http://www.oph.fi/download/141375_Sosiaali-terveys-seka_kuntoutus-ja_liikunta-alan_osaamis_tarpeiden_ennakointi.pdf.
- Haltia, Petri & Kivinen, Kari 1995. Ammattien tutkiminen ja ammattitutkinnot. Opetushallitus. Helsinki.
- Hanhinen, Taina 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Haverinen, Riitta 2012. Ennakoarviointi sosiaalihuoltolain uudistamisessa. Teoksessa Hänninen, Sakari & Junnila Maijaliisa (toim.) Vaikuttavatko politiikkatoimet? Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena. THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki, 63–67.

- Healy, Karen 2012. Social work methods and skills. The essential foundations of practice. Palgrave Macmillan. New York.
- Helakorpi, Seppo 1999. Kouluttajan asiantuntijuus ja sen kehittäminen. Opettajakorkeakoulun julkaisuja D:19. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.
- Helakorpi, Seppo & Olkinuora, Anita 1997. Asiantuntijuutta oppimassa. WSOY. Porvoo.
- Helminen, Jari 2013. Päämääränä sosiaalialan ammattilaisuus. Sosiaaliohjaajien näkemyksiä ammattialasta ja alan tulevaisuuskuvasta. Acta Universitatis Lapponensis 260. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi.
- Honkakoski, Arja 1995. Sosiaalialan toiminnan todellisuus, ammattitaito ja koulutus. Kehittyvä koulutus 1:1995. Opetushallitus. Helsinki.
- Honkakoski, Arja 2005. Sosiaaliohjauksen käsite – jännös vai mahdollisuus sosionomin (AMK) koulutuksen jäsentäjänä? Janus 2/2005, vol. 13, 211–217.
- Honkatukia, Juha & Ahokas, Jussi & Marttila, Kimmo 2010. Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2010–2025. VATT tutkimukset 154. Valtiontalouden tutkimuskeskus. Helsinki.
- Horsma, Teija & Jauhiainen, Elina (toim.) 2004. Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämisprojektin loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:10. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- HS, Helsingin Sanomat.
- Koulussa tarvitaan vankkaa ja monipuolista sosiaalityön osaamista (mielipide). HS 2013a. Helsinki. B8 (22.10.2013).
  - Muodollinen pätevyys ei riitä käytännössä (mielipide). HS 2012a. Helsinki. C5 (17.10.2012).
  - Sosiaalityöntekijöiden leimaaminen osaamattomiksi ei auta mitään (mielipide). HS 2012c. Helsinki. C10 (13.10.2012).
  - Sosiaalityössä kohtaavat tiede ja arki (mielipide). HS 2012b. Helsinki. C5 (22.10.2012).
  - Työntekijät: Helsinki haaskaa sosiaalityötä. HS 2013b. Helsinki. A14 (8.10.2013).
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. WSOY. Helsinki.
- Jalava, Urpo 2001. Osaaminen ja sen kehittäminen. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Kontu, Elina (toim.) Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 14. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki, 61–69.
- Jyrkämä, Jyrki 2007. Toimijuus ja toimijatilanteet. Aineksia ikääntymisen arjen tutkimukseen. Teoksessa Seppänen, Marjaana & Karisto, Antti & Kroger, Teppo (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välillä. PS -kustannus. Jyväskylä, 195–217.
- Kaljonen, Päivi 2008. Rinnalla kulkien asiakkaan asialla – Sosiaaliohjaus sosiaalitoimiston asiakastyössä. Teoksessa Viinamäki, Leena (Toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi. 49–61.
- Karvinen, Synnöve 1993. Reflektiivinen ammatillisuus sosiaalityössä. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 15–51.
- Karvinen, Synnöve 1996. Sosiaalityön ammatillisuus modernista professionaalisuudesta reflektiiviseen asiantuntijuuteen. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 34. Kuopion yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopio.

- Kivinen, Osmo & Silvennoinen, Heikki 2000. Koulussa ja työssä oppimisen ehdot ja mahdollisuudet. Aikuskasvatustieteellinen aikakauslehti, 4/2000, vol. 20. Kansanvalistusseura. Helsinki, 306–315.
- Koponen, Eija-Leena & Laiho, Ulla-Maija & Tuomaala, Mika 2012. Mistä tekijät sosiaali- ja terveysalalle – työvoimatarpeen ja -tarjonnan kehitys vuoteen 2025. TEM-analyyseja 43/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki. http://www.tem.fi/files/34537/sosiaali-_ja_terveysala.pdf.
- Laine, Terhi 2008. Sosiaaliohjaus ja asiakkaan subjektiasema diakonialaitoksissa. Janus 3/ 2008, vol. 16. 228–244.
- Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 411/2005.
- Laki ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokeilusta 13.7.2001/645.
- Laki ikääntyvän väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/ 2005.
- Liukonen, Ritva & Lukman, Leena 2007 (Toim.) Tehty-hanke. Sosiaalialan tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen Helsingin kaupungin sosiaalivirastossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2007:5. Yliopistopaino. Helsinki.
- McLeod, John 2009. An introduction to counselling. Open University Press, McCraw-Hill education/ house. Glasgow.
- Miller, Lisa 2006. Counselling skills for social work. Sage Publications Ltd. Ashford Colour Press Ltd. Gasport, Hampshire.
- Murto, Lasse & Rautniemi, Lasse & Fredriksson, Karin & Ikonen, Seena & Mäntysaari, Mikko & Niemi, Leena & Paldanius, Kalevi & Parkkinen, Terttu & Tulva, Taimi & Ylönen, Fiia & Saari, Seppo 2004. Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2004. Tammer-Paino Oy. Helsinki.
- Muuri, Anu 2008. Sosiaalipalveluja kaikille ja kaiken ikää? Tutkimus suomalaisten mielipiteistä ja kokemuksista sosiaalipalveluista sekä niiden suhteesta legitimitettiin. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki.
- Niemi, Leena 2008. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen vakiintuminen. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi, 10–34.
- Niemi, Petteri & Kotiranta, Tuija & Haaki, Raili 2011. Sosiaalinen muutos, monimuotoisuus ja tutkimus. Teoksessa Kotiranta, Tuija & Niemi, Petteri & Haaki, Raili (Toim.) Sosiaalisen toiminnan perusta. Gaudeamus. Helsinki, 7–20.
- Nummela, Tuija 2011. Asiakkaan asema ja oikeuksien toteutuminen aikuissosiaalityössä. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 17. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio.
- Nurme, Kirsi & Räisänen, Enni 2012. Vastavalmistuneiden urapolut 2011. Vuosina 2009–2010 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Talentia. Helsinki. http://www.talentia.fi/files/1152/vastavalmistuneiden_urapolut.pdf.
- OKM, Opetus, ja kulttuuriministeriö.
- Ammattikorkeakoulututkinnot ja tutkintonimikkeet. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013a. www.minedu.fi.

- Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013b. www.minedu.fi.
  - Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013c. www.minedu.fi.
  - Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakoulussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013d. www.minedu.fi.
- Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Gaudeamus. Helsinki.
- OPH, Opetushallitus 2010. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja 2010. Ammatillisen tutkinnon perusteet. Määräys 17/011/2010. Opetushallitus. Helsinki.
- Opintoluotsi 2013. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot. <http://www.opintoluotsi.fi/Page/4a57640e-7d5d-434b-8617-d49a6831a286.aspx>.
- OPM, Opetusministeriö.
- Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Opetusministeriö 2007. Helsinki.
  - Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:24. Opetusministeriö 2009. Helsinki.
- Pentikäinen, Leena & Tuomaala, Mika & Lith, Pekka & Mursu, Anja & Forsström, Juha 2009. Hyvinvointialan kehittäminen. Osaava työvoima. Yritystoiminta ja yrittäjyyden edellytykset. Tuottavuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Strategiset hankkeet 32/2009. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.
- Rahko, Elina 2011. Samassa veneessä sosiaalialalla. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kokemuksista työparityössä. Sosnet julkaisuja 3. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Rantanen, Teemu & Toikko, Timo 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja sosiaalityön tutkimus. Teoksessa Viinämäki, Leena (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi, 88–98.
- Rinne, Päivi 2010. Sosionomi (AMK) -osaamisen haasteet muuttuvissa palvelurakenteissa. Teoksessa Viinämäki, Leena (Toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi. 122–138.
- Rinne, Päivi 2013. Kartoitus sosiaalialan koulutusohjelmien opetussuunnitelmakehittämisestä. (Julkaisematon työpaperi; sisältää 15 ammattikorkeakoulun sähköpostikartoituksessa välittämät tiedot sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelmatyön tilanteesta; jaettu sosiaalialan AMK -verkoston neuvottelupäivässä 24.10.2013)
- Rouhiainen-Valo, Tuula & Rantanen, Teemu & Hovi-Pulsa, Raija & Tietäväinen, Sirpa 2010. Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinosaamisen avaajina. Teoksessa Viinämäki, Leena (toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi, 9–37.
- Ruohotie, Pekka 2005. Ammatillinen kompetenssi ja sen kehittäminen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 3/2005, vol. 7, 4–18.

- Ruohotie, Pekka 2006. Metakognitiiviset taidot ja ammatillinen kasvu asiantuntijakoulutuksessa. Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Onnismaa, Jussi (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki, 106–122.
- Rusi, Meeri 2010. Sosiaalisen asiakkuuteen vaikuttavien näkökulmien tarkastelua.. Teoksessa Viinamäki, Leena (Toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi. 139–149.
- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena 2010. Ennakointeja sosionomien (AMK & ylempi AMK) paikasta tulevaisuuden hyvinvointipalvelujärjestelmän ammattilaisina. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi, 150–217.
- Sarvimäki, Pirjo & Siltaniemi, Aki (toim.) 2007. Sosiaalialan ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Sipilä, Anita 2011. Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet. Tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 28. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio.
- Sosiaalialan AMK verkosto.
- Lausunto: Sosiaalialalla tarvittava perus- ja erityisosaaminen. Sosiaalialan AMK -verkosto 2009. www.sosiaaliportti.fi.
  - Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston kansallinen strategia 2009–2012. Sosiaalialan AMK -verkosto 2008. www.sosiaaliportti.fi.
  - Esitys sosionomi (AMK) tutkinnon kompetensseista. Sosiaalialan AMK -verkosto 2010. www.sosiaaliportti.fi
  - Sosionomien (ylempi AMK) sijoittuminen työelämään. Sosiaalialan AMK -verkosto 2011. www.sosiaaliportti.fi.
- Sosnet. Sosiaalityön yliopistollinen koulutus Suomessa. Sosnet verkosto 2013. www.sosnet.fi.
- STM, Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Palvelurakennetyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:30. STM 2012a. Helsinki. www.stm.fi.
  - Palvelurakennetyöryhmän väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:17. STM 2012b. Helsinki. www.stm.fi.
  - Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21. STM 2012c. Helsinki. www.stm.fi.
  - Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisryhmän väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:19. STM 2010. Helsinki. www.stm.fi.
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmä. Asettamispäätös STM022:00/213. STM 2013a. Helsinki. www.stm.fi.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmän väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:15. STM 2013b. Helsinki. www.stm.fi.
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. STM 2012a. Helsinki. www.stm.fi.
  - Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveystalouden strategia. Julkaisuja 2011:1. Sosiaali- ja terveysministeriö. STM 2011. Helsinki. www.stm.fi.
- Talentia. Määrittelyjä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön työstä ja tehtävistä. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2013. www.talentia.fi.
- Tynjälä, Päivi 2004. Asiantuntijuus ja työkuulttuurit opettajan ammatissa. Kasvatus 2/2004, vol. 35, 174–190.
- Työssäkäyntitilasto 2009. Tilastokeskus. Helsinki. www.stat.fi/til/tyokay/index.html.
- Vaininen, Satu 2011. Sosiaalityöntekijät sosiaalisen ammattilaisina. Sosiaalityöntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden käsitykset sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta toiminnasta 2000-luvun alussa. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista 1230/2009.
- Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.7.2005/608.
- Viinämäki, Leena 2008 (Toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.
- Viinämäki, Leena 2009 (Toim.) Sosionomeilta eivät hommat loput. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnossa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.
- Viinämäki, Leena 2010a (Toim.) Sosionomi (AMK & ylempi AMK) kansainvälistyville koulutus- ja työmarkkinoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.
- Viinämäki, Leena 2010b (Toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi.
- Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kemppainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli 2006. (Toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofia laitos. Jyväskylä.

Muut tiedonannot

Helsingin kaupunki, henkilöstöhankintapäällikkö Leena Karasvirta, sähköpostiviesti 7.8.2013

Tampereen kaupunki, henkilöstösuunnittelija Jaana Halonen, sähköpostiviesti 12.8.2013

LIITE 1 Sosiaalialan AMK -verkoston ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulut

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma
 Tutkinto: Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
 Tutkintonimike: Sosionomi (AMK)

1. Centria ammattikorkeakoulu
2. Diakonia-ammattikorkeakoulu
3. Hämeen ammattikorkeakoulu
4. Jyväskylän ammattikorkeakoulu
5. Karelia-ammattikorkeakoulu
6. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
7. Lahden ammattikorkeakoulu
8. Lapin ammattikorkeakoulu
9. Laurea-ammattikorkeakoulu
10. Metropolia Ammattikorkeakoulu
11. Mikkelin ammattikorkeakoulu
12. Oulun ammattikorkeakoulu
13. Saimaan ammattikorkeakoulu
14. Satakunnan ammattikorkeakoulu
15. Savonia-ammattikorkeakoulu
16. Seinäjoen ammattikorkeakoulu
17. Tampereen ammattikorkeakoulu
18. Turun ammattikorkeakoulu
19. Vaasan ammattikorkeakoulu
20. Yrkeshögskolan Arcada
21. Yrkeshögskolan Novia

Koulutusohjelma: Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma
 Tutkinto: Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto
 Tutkintonimike: Sosionomi (ylempi AMK)

1. Diakonia-ammattikorkeakoulu
2. Jyväskylän ammattikorkeakoulu
3. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
4. Lahden ammattikorkeakoulu
5. Lapin ammattikorkeakoulu
6. Laurea-ammattikorkeakoulu
7. Metropolia Ammattikorkeakoulu
8. Oulun ammattikorkeakoulu
9. Satakunnan ammattikorkeakoulu
10. Seinäjoen ammattikorkeakoulu
11. Tampereen ammattikorkeakoulu
12. Turun ammattikorkeakoulu
13. Yrkeshögskolan Arcada

LIITE 2 Aloituspaikat sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomi AMK ja sosionomi ylempi AMK vuosina 2013 ja 2014 sekä ammattikorkeakoulun arvio erikoistumiskoulutusten aloituspaikka-tarpeesta

Aloituspaikat ammattikorkeakouluissa

Ammatti- korkea- koulu	Sosionomi AMK aloituspaikat 2013		Yhteensä	Sosionomi AMK aloituspaikat 2014		Yhteensä	Sosionomi ylempi AMK aloituspaikat		Sosiaalialan erikoistumiskoulutus aloituspaikat ²	
	Nuoret	Aikuiset		Nuoret	Aikuiset		2013	2014	Tarve	Tarve vähintään
<i>Arcada</i>	40	-	40	40	-	40	0	10	10	10
<i>Centria</i>	46	44	90	35	-	35	-	-	15	10
<i>Diakonia</i>	135	60	195	60	40	100	20	40	80	40
<i>Hämeen</i>	60	30	90	60	30	90	-	-	30	30
<i>Jyväskylän</i>	40	0	40	40	0	40	25	25	80	20–25
<i>Karelia</i>	40	20	60	40	20	60	-	-	30	30
<i>Kemi- Tornio (Lapin)</i>	64	60	124	70	50	120	20	20	30	25
<i>Kymen- laakson</i>	40	48	88	42	40	82	20	20	20	20
<i>Lahden</i>	55	25	80	56	25	81	20	20	20	20
<i>Laurea</i>	160	-	160	120	40	160	25	40	25	25
<i>Metropolia</i>	110	30	140	110	24	134	20	29	100	40–60
<i>Mikkelin</i>	40	30	70	40	30	70	-	-	20	10
<i>Novia</i>	80	0	80	80	30	110	-	-	75	75
<i>Oulun seudun</i>	65	0	65	65	30	95	-	-	-	- ³
<i>Saimaan</i>	40	20	60	40	20	60	-	-	30	20
<i>Satakun- nan</i>	60	20	80	60	20	80	16	10	30	20
<i>Savonia</i>	35	30	65	70	0	70	-	-	20	20
<i>Seinäjoen</i>	70	0	70	70	20	90	0	20	20	15
<i>Tampereen</i>	66	24	90	66	24	90	22	22	50	50
<i>Turun</i>	90	20	110	90	20	110	20	20	40	40
<i>Vaasan</i>	40	20	60	40	-	40	-	-	20	20
<i>Yhteensä</i>	1376	481	1857	1294	463	1757	208	276	745	540- 565

Aloituspaikat englanninkielisessä koulutusohjelmassa (Degree Programme in Social Services), sosionomi (AMK) tutkintonimike

Ammatti- korkea- koulu	Tutkintonimike	Aloituspaikat 2013		Yhteensä	Aloituspaikat 2014		Yhteensä
		Nuoret	Aikuiset		Nuoret	Aikuiset	
<i>Diakonia</i>	<i>Englanninkielinen koulutusohjelma, sosionomi (AMK)</i>	40	-	40	40	-	40
<i>Laurea</i>		-	-	-	40	-	40
<i>Metropolia</i>		22	-	22	22	-	22
Yhteensä		62	-	62	102	-	102

² Ammattikorkeakouluja, jotka kyselyssä esittivät ammattikorkeakoulunsa sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiin yli 30 aloituspaikkaa kalenterivuodessa, pyydettiin arvioimaan tarvetta uudelleen.

³ Vastaus sähköpostitse 28.10.2013: ”Emme pysty vastaamaan tähän tässä muutosvaiheessa.”

Aloituspaikat Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) - diakoni, sosionomi (AMK) - kirkon nuorisotyönohjaaja ja sosionomi (AMK) - kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja tutkintomikkeisiin johtavissa koulutusohjelmissa

Ammatti- korkea- koulu	Tutkintonimike	Aloituspaikat 2013		Yhteensä	Aloituspaikat 2014		Yhteensä
		Nuoret	Aikuiset		Nuoret	Aikuiset	
Diakonia	<i>Sosionomi (AMK) –diakonia</i>	45	40	85	85	20	105
	<i>Sosionomi (AMK) – kirkon nuorisotyönohjaaja</i>	70	0	70	50	0	50
	<i>Sosionomi (AMK) – kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja</i>	0	0	0	0	20	20
Novia ⁴	<i>Socionom (YH), diakoner</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>Socionom (YH), ungdomsarbetare</i>	-	-	-	-	-	-
Yhteensä		115	40	155	135	40	175

Aloituspaikat Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan koulutusohjelmassa, sosionomi (AMK) tutkintonimike

Ammatti- korkea- koulu	Tutkintonimike	Aloituspaikat 2013		Yhteensä	Aloituspaikat 2014		Yhteensä
		Nuoret	Aikuiset		Nuoret	Aikuiset	
Laurea	<i>Rikosseuraamusalan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)</i>	40	-	40	40	-	40
Yhteensä		40	-	40	40	-	40

⁴ Aloituspaikat sisältyvät sosionomi (AMK) koulutuksen yhteydessä mainittuihin aloituspaikkoihin. (Suomen evankelisluterilaisen kirkon tehtäviin kelpoisuuden tuottavat opinto eivät ole omana hakukohteenaan Novia ammattikorkeakoulussa.)

LIITE 3 Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, sosionomi (ylempi AMK)

Aloituspaikat ammattikorkeakouluissa

Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, sosionomi (ylempi AMK)				
Ammattikorkeakoulu	Aloituspaikka- määrä		Koulutusohjelman nimi, painopiste tms.	
	2013	2014	Sosionomi (ylempi AMK) tutkinto 90 op www.sosiaaliportti.fi	Ammattikorkeakoulun www-sivut
<i>Arcada</i>	-	10	Socialt förändringsarbete	Ote: Masterprogram (högre YH) inom det sociala området (90 sp) - Fokus ligger på socialt förändringsarbete, där sociala och pedagogiska kunskaper är centrala
<i>Diakonia</i>	-	10	-	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen
	-	30	Päihteet ja syrjäytyminen	Päihteet ja syrjäytyminen
	20	-	Diakonia ja kristillinen kasvatusta	Diakonia, kristillinen kasvatusta ja nuorisotyö Tämän yhteydessä voi suorittaa kansainvälisen yhteistutkinnon: European Master in Diaconia and Christian Social Practic
<i>Jyväskylän</i>	25	25	-	Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen
<i>Kemi-Tornion (Lapin)</i>	20	20	Alue- ja kansalaislähtöinen sosiaalialan työn kehittäminen	Alue- ja kansalaislähtöinen sosiaalialan työn kehittäminen (www-sivuilla yleisempi kuvaus koulutuksesta)
<i>Kymenlaakson</i>	20	20	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen	Hyvinvointia turvaava sosiaalityö (esite)
<i>Lahden</i>	20	20	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
<i>Laurea</i>	25	20	-	Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen johtaminen ja kehittäminen
	-	-	Sosiaalialan käytäntöjen alue- ja kansalaislähtöinen kehittäminen	-
	-	20	Sosiaalialan ja rikosseuraamusalan kehittäminen ja muutosprosessien arviointi	Sosiaali- ja rikosseuraamusalan johtaminen ja kehittäminen
<i>Metropolia</i>	20	29	Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö	Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö (vrt. www-sivut)
<i>Oulun seudun</i>	-	-	Sosiaaliala	(www-sivuilla Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma)
<i>Satakunnan</i>	16	10	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen (www-sivuilla yleisempi kuvaus koulutuksesta)
<i>Seinäjoen</i>	0	20	Alue- ja kansalaislähtöinen sosiaalialan työn kehittäminen	Sosiaaliala, sosiaalialan käytäntöjen kehittäminen
<i>Tampereen</i>	22	22	Aikuissosiaalityö ja palveluohjaus	Aikuissosiaalityö ja palveluohjaus (www-sivuilla yleisempi kuvaus koulutuksesta)
<i>Turun</i>	20	20	Sosiaaliohjaus eri toimintaympäristöissä	Sosiaaliohjaus eri toimintaympäristöissä (www-sivuilla yleisempi kuvaus koulutuksesta)
Yhteensä	198	276	*** **	

Tarkempi tieto koulutuksista löytyy kunkin ammattikorkeakoulun www-sivuilta (tiedot koottu 17.10.2013):

Arcada: <http://www.arcada.fi/fi/ylempi-amk-tutkinto>

Diakonia: <http://www.diak.fi/hakijalle/Koulutusohjelmat/Ylempi%20amk/Sivut/default.aspx>

Jyväskylän: http://www.jamk.fi/koulutus/tutkinnot/ylemmat/Sosiaaliala_perheiden_hyvinvointi_ja_osallisuus

Kemi-Tornion: [http://www.token.fi/Suomeksi/Hakijalle/Ylemmat-AMK-tutkinnot/Koulutusohjelmat/Sosionomi-\(ylempi -AMK\)](http://www.token.fi/Suomeksi/Hakijalle/Ylemmat-AMK-tutkinnot/Koulutusohjelmat/Sosionomi-(ylempi-AMK))

Kymenlaakson: <http://www.kyamk.fi/Hakijalle/Ylempi%20AMK/Sosiaali-%20ja%20terveysala/Sosiaaliala/> (esite koulutuksesta)

Laurea: <http://www.lamk.fi/sosiaalijaterveys/koulutus/ylempi-amk-tutkinto/sivut/tuote.aspx?pid=1795>

http://laurea.fi/fi/opiskelu/koulutus/ylemmat-amk-tutkinnot/sosiaaliala_kehittaminen_ja_muutosprosessin_arviointi/Sivut/default.aspx

Metropolia: <http://www.metropolia.fi/?id=2346>

Oulun seudun: http://www.oamk.fi/koulutus_ja_hakeminen/ylemmat/

Oulun seudun ammattikorkeakoulu: Sähköposti 28.10.2013: Ylemmät AMK -koulutusohjelmat yhdistetty yhdeksi eli on vain sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen -koulutusohjelma, jossa aloituspaikkoja 2013 60 ja ensi vuonna sama 60.

Satakunnan: http://www.samk.fi/sosiaaliala_ylempiamk

Seinäjoen: <http://www.seamk.fi/loader.aspx?id=d6c5ed1c-683f-4d24-9aa3-dea2d4bf8e5b>

Tampereen: [http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/\(\\$All\)/294C61458D8B9732C225761F004B78D8?OpenDocument](http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/($All)/294C61458D8B9732C225761F004B78D8?OpenDocument)

Turun: <http://www.turkuamk.fi/public/default.aspx?contentid=356030&nodeid=18414>

LIITE 4 Sosionomin (AMK) ydinosaaminen, kuvaus vuodelta 2001

Ydinosaaminen

1. ***Yhteiskunnallinen tietoisuus ja vaikuttaminen***
  - Yhteiskuntasidonnaisuus, yhteiskunnalliset ja poliittiset kontekstit
  - Yhteiskunnallinen vaikuttaminen yhdessä asiakkaan kanssa
  - Sosiaalialan ja yhteiskunnan arvostiriidat
2. ***Sosiokulttuurinen osaaminen***
  - Inhimillisen toiminnan kulttuurisuus
  - Toiminnan aineellinen ja symbolinen luonne
  - Elämänkulun jatkuvuus
  - Valtaistavat muutosprosessit
3. ***Kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen***
  - Kasvun ja sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen – arkielämä perustana
  - Subjektius, osallistaminen, valtaistaminen
  - Asiakasprosessien hahmottaminen
4. ***Toimintaympäristön tunteminen ja palvelujen kehittäminen***
  - Hyvinvointipalvelujen yhteiskunnallisen perustan tiedostaminen
  - Erilaisten toimintaympäristöjen, palvelujärjestelmien ja lainsäädännön tunteminen
  - Palvelujen kehittäminen
  - Erilaisten palvelustrategioiden joustava käyttö
5. ***Tiedollinen ja eettinen osaaminen***
  - Monialainen tietoperusta; teoreettinen ja kokemuksellinen tieto
  - Arvot, eettisyys, sosiaalinen osallisuus ja sosiaaliset oikeudet
6. ***Menetelmällinen osaaminen***
  - Tavoitteellinen ja tietoinen toiminta
  - Menetelmien joustava ja tilannesidonnainen soveltaminen
  - Moniammatillinen ja verkostoitunut osaaminen

Ydintaidot

- I. ***Vuorovaikutus-, viestintä- ja kanssakulkemisen taidot***
- II. ***Reflektiotaidot***
- III. ***Työyhteisössä toimimisen, työn organisoinnin ja johtamisen taidot***
- IV. ***Tutkimisen ja kehittämisen taidot***

Ammatilliset tehtäväalueet

- A. ***Kasvatus-, opetus- ja ohjaustehtävät***
- B. ***Kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät***
- C. ***Palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävät***
- D. ***Sosiaalityön tehtävät***

Lähde

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti
 Hyväksytty sosiaalialan AMK -koulutuksen kansallisen verkoston kokouksessa 8.9.2001
 Työryhmä: Borgman, Merja & Dal Masso, Riitta & Hakonen, Sinikka & Honkakoski, Arja (pj.) & Lyhty, Tuomo.
 Pohjolan Painotuote Oy, Rovaniemi.

LIITE 5 Ammattikorkeakoulututkintojen yhteiset kompetenssit, Arenen suositus vuodelta 2010

	Osaamisen kuvaus Ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut	Osaamisen kuvaus Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut
OPPIMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> - osaa arvioida ja kehittää osaamistaan ja oppimistapojaan - osaa hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa kriittisesti - kykenee ottamaan vastuuta ryhmän oppimisesta ja opitun jakamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> - osaa monipuolisesti ja tavoitteellisesti arvioida ja kehittää asiantuntijuuttaan - osaa hankkia, käsitellä, tuottaa ja arvioida tietoa kriittisesti ja eri alojen näkökulmista - kykenee ottamaan vastuuta yhteisön tavoitteellisesta oppimisesta
EETTINEN OSAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - kykenee ottamaan vastuun omasta toiminnastaan ja sen seurauksista - osaa toimia alansa ammattieettisten periaatteiden mukaisesti - osaa ottaa erilaiset toimijat huomioon työskentelyssään - osaa soveltaa tasa-arvoisuuden periaatteita - osaa soveltaa kestävän kehityksen periaatteita - kykenee vaikuttamaan yhteiskunnallisesti osaamistaan hyödyntäen ja eettisiin arvoihin perustuen 	<ul style="list-style-type: none"> - kykenee ottamaan vastuuta yhteisön toiminnasta ja sen seurauksista - osaa soveltaa alansa ammattieettisiä periaatteita asiantuntijana ja työelämän kehittäjänä - osaa tehdä ratkaisuja ottaen huomioon yksilön ja yhteisön näkökulmat - osaa edistää tasa-arvoisuuden periaatteiden toteutumista työyhteisössä - osaa edistää kestävän kehityksen periaatteiden ja yhteiskuntavastuun toteutumista - kykenee johtamaan yhteiskunnallisesti vaikuttavaa toimintaa eettisiin arvoihin perustuen
TYÖYHTEISÖ-OSAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - osaa toimia työyhteisön jäsenenä ja edistää yhteisön hyvinvointia - osaa toimia työelämän viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa - osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oman alansa tehtävissä - kykenee luomaan henkilökohtaisia työelämäyhteyksiä ja toimimaan verkostoissa - osaa tehdä päätöksiä ennakoimattomissa tilanteissa - kykenee työn johtamiseen ja itsenäiseen työskentelyyn asiantuntijatehtävissä - omaa valmiuksia yrittäjyyteen 	<ul style="list-style-type: none"> - osaa kehittää työyhteisön toimintaa ja työhyvinvointia - osaa kehittää työelämän monialaista viestintää ja vuorovaikutusta - osaa soveltaa tieto- ja viestintätekniikkaa tehtävissään - osaa luoda verkostoja ja kumppanuuksia - osaa johtaa ja uudistaa toimintaa monimutkaisissa ja ennakoimattomissa toimintaympäristöissä - kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä, johtamistehtävissä tai yrittäjänä
INNOVAATIO-OSAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - kykenee luovaan ongelmanratkaisuun ja työtapojen kehittämiseen - osaa työskennellä projekteissa - osaa toteuttaa tutkimus- ja kehittämishankkeita soveltaen alan olemassa olevaa tietoa ja menetelmiä - osaa etsiä asiakaslähtöisiä, kestäviä ja taloudellisesti kannattavia ratkaisuja 	<ul style="list-style-type: none"> - osaa tuottaa uutta tietoa ja uudistaa toimintatapoja yhdistäen eri alojen osaamista - osaa johtaa projekteja - osaa johtaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeita sekä hallitsee tutkimus- ja kehitystoiminnan menetelmiä - osaa kehittää asiakaslähtöistä, kestävää ja taloudellisesti kannattavaa toimintaa
KANSAINVÄLISTY- MISOSAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - omaa alansa työtehtävissä ja niissä kehityksessä tarvittavan kielitaidon - kykenee monikulttuuriseen yhteistyöhön - osaa ottaa työssään huomioon alansa kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> - kykenee kansainväliseen viestintään työtehtävissään ja toiminnan kehittämisessä - osaa toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä - osaa ennakoida kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia omalla ammattialallaan

Lähde:

Arene, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto

Suositus tutkintojen kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa

Auvinen, Pekka (PKAMK) & Heikkilä, Johanna (JAMK) & Ilola, Hanna (ARENE ry.) & Kallioinen, Outi (Laurea) & Luopajarvi, Timo (ARENE ry.) & Raji, Katariina (Laurea) & Roslöf, Janne (Turun AMK)

http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/taeydennyskoulutus/index_html/ARENEN_suositus.pdf

LIITE 6 Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit

Kompetenssialue	Kompetenssialueen kuvaus
Sosiaalialan eettinen osaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - on sisäistänyt sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja sitoutuu toimimaan niiden mukaisesti - kykenee sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektioon - kykenee ottamaan huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuuden ja kykenee toiminaan arvostiritoja sisältävissä tilanteissa - edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta
Asiakastyön osaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - tunnistaa oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä - osaa luoda asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen - ymmärtää asiakkaan tarpeet sekä osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa - osaa soveltaa ja arvioida erilaisia asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja työmenetelmiä - osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan - osaa arvioida ja kuvata asiakasprosessin eri vaiheita ja kehittää työtään sen pohjalta
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - tuntee hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevat palvelujärjestelmät ja niihin liittyvän juridisen säädöspohjan ja tietojärjestelmät sekä osaa soveltaa niitä - osaa ennakoida ja jäsentää hyvinvointipalveluiden muutoksia ja pystyy osallistumaan palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen - osaa arvioida erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden palvelutarpeita ja hallitsee palveluohjauksen sekä ennalta ehkäisevän työn lähtökohdat ja menetelmiä - osaa toimia sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa sekä edistää asiakkaan turvaverkoston toimintaa
Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - osaa analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla - osaa käyttää erilaisia yhteisösosiaalityön, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän keinoja - osaa tukea kansalaisten osallisuutta ja kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa
Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - on sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen - omaa käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista ja osaa tuottaa uutta tietoa - osaa suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida sosiaalialan kehittämishankkeita
Johtamisosaaminen	Sosionomi (AMK) <ul style="list-style-type: none"> - tuntee talous- ja henkilöstöhallinnon perusperiaatteet - osaa toimia työyhteisön lähiesimiehenä - osaa kehittää sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluprosesseja - kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä - omaa perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä

Lähde:

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010. Esitys sosionomi (AMK) tutkinnon kompetensseista.

http://www.sosiaaliportti.fi/File/88a90840-b56d-443a-86ac-d3894576b2b1/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf

LIITE 7 Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi ylempi AMK tutkinnon kompetenssit

Kompetenssi	Oppimistulos
Sosiaalialan asiantuntijuusosaaminen	<p>Sosionomi (ylempi AMK)</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa kriittisesti analysoida yhteiskunnallisia ja globaaleja muutoksia sekä ennakoita niiden sosiaalisia vaikutuksia - osaa suunnitella, johtaa ja arvioida asiakasprosesseja sekä tehdä niiden vaikutuksista kokonaisarviointia - hallitsee sosiaalialan erityisosaamista vastaavia käsitteitä, työorientaatioita ja menetelmiä - kykenee työskentelemään itsenäisesti sosiaalialan vaativissa asiantuntijatehtävissä - osaa toimia kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa
Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen	<p>Sosionomi (ylempi AMK)</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa kriittisesti arvioida T&K&I -toiminnan intressilähtökohtia ja ymmärtää eettisyyden merkityksen toiminnassa - hallitsee tutkimus- ja kehittämismenetelmiä sekä osaa kehittää sosiaalialan työtä käytäntölähtöisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntäen - osaa kehittää toimintaansa ja sosiaalialan käytäntöjä kokemustietoa reflektoiden ja kansalaisia osallistaen - osaa innovoida, valmistella ja johtaa projekteja sekä arvioida niiden prosessia ja vaikuttavuutta
Johtamisosaaminen	<p>Sosionomi (ylempi AMK)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää strategisen ajattelun periaatteet sekä tuntee laatujärjestelmiä ja osaa arvioida ja soveltaa niitä - hallitsee talous- ja henkilöstöhallinnon peruseriaatteet ja osaa soveltaa niitä - osaa kehittää ja johtaa työyhteisön toimintaa sekä edistää työhyvinvointia yhteistyössä henkilöstön kanssa - kykenee johtamaan osaamista sekä sosiaalialan työkäytäntöjen ja palvelujen kehittämistä monimutkaisissa ja ennakoimattomissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä

Lähde:

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010. Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit.

http://www.sosiaaliportti.fi/File/900b492a-9553-4f0a-b392-31239f6eb44a/Sos_Ylempi_AMK_kompetenssit_180810_viim_versio.pdf

LIITE 8 Sosiaalialan tulevaisuuden osaamistarpeet, sosionomi AMK tutkinto

Sosionomi (AMK) Tulevaisuuden osaamis- alueet	Kuvaus osaamisesta
<i>Asiakaslähtöinen tapa toimia</i>	<ul style="list-style-type: none"> – voimavaraistaminen, ohjaustaidot, ryhmän vetäminen, suunnittelutaito (Borgman 2006); kansalaislähtöisyys (ylempi AMK) (Borgman 2006) – asiakastyön osaaminen (Viinamäki ym. 2010) – asiakaslähtöisyys (Backman ym. 2011)
<i>Asiakasryhmien erityistarpeisiin liittyvä osaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä niihin liittyvien prosessien ja riskien tunnistaminen ja varhainen tuki (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – sosiaalipedagoginen osaaminen, perheen tarpeisiin ja toiveisiin perustuva kasvatusta, ohjaustaidot (Backman ym. 2011) – erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet, varhaiskasvatuksen sisällöllinen suunnittelu (Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – sosiaaliohjaus, sosiaalinen tuki ja neuvonta, perhetyö, uusien lähestymistapojen etsiminen, vanhustyö (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007) – gerontologinen osaaminen, moniosaaminen (Ahokas 2010) – ryhmään ja yhteisöihin liittyvä tieto ja osaaminen, yhteiskuntaa koskeva tieto, yksilötyö, gerontologinen sosiaalipalvelutyö, sosiaalisen kuntoutuksen osaaminen (Borgman 2006) – arjen tuntemus ja jäsenyys, hyvinvointianalyysin taidot (Viinamäki ym. 2010)
<i>Ammatillinen vuorovaikutus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – kasvatuskumppanuus (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007, Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – asiakkaan kohtaaminen, kyky vastaanottaa asiakkaan pahaa oloa, empatia, kuuntelutaito (Borgman 2006) – viestintä- ja vuorovaikutustaidot (Ahokas 2010)
<i>Eettinen osaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – arvo-osaaminen, toisten ammattien kunnioittaminen (Borgman 2006) – sosiaalialan eettinen osaaminen, ihmisoikeuksien ymmärtäminen käytännön tilanteissa, tuoda intressejä esille ja mobilisoida toimintaa (Viinamäki ym. 2010)
<i>Ympäristöosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – ympäristötietoisuus (Borgman 2006) – kestävä kehitys (Backman ym. 2011)
<i>Palveluosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – palvelujärjestelmäosaaminen, asiakkaan tarpeisiin perustuva palvelukokonaisuuksien suunnittelu (Viinamäki ym. 2010)
<i>Ennalta ehkäisevä ja ennakoiva osaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – varhainen puuttuminen (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007) – terveyden edistäminen (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – ongelmanratkaisu- ja innovaatiokyky (Backman ym. 2011) – innovatiivisuuteen ja muutosten hallintaan liittyvä osaaminen (Ahokas 2010) – muutoksen sietokyky, työnohjauksellinen toiminta työyhteisössä (Borgman 2006) – muutosvalmius (Viinamäki ym. 2010)
<i>Verkosto-osaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – moniammatillinen yhteistyö (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – moniammatillinen, verkostomainen työ (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007) – moniammatillinen työote ja verkostotyö (Viinamäki ym. 2010) – moniammatillisuus, työpari- ja tiimityön osaaminen, sosiaaliset verkostot (Backman ym. 2011) – moniammatillinen yhteistyö, verkostoitumistaidot (Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – moniammatillisuus (Ahokas 2010) – moniammatillinen yhteistyö, toisten työn tunteminen, yhteistyötaidot, tarkoituksenmukaisen työnjaon rakentaminen, työparityöskentely (sosionomi/sosiaalityöntekijä) (Borgman 2006)
<i>Teknologiaosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – tietotekninen osaaminen (Borgman 2006) – tietotekniikkaosaaminen (Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – teknologiaosaaminen (Ahokas 2011) – tietoteknologia (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – tietotekniset valmiudet, tietojärjestelmien tunteminen (Viinamäki ym. 2010) – digitaaliset viestintätaidot, tieto- ja viestintäteknologian osaaminen, mediaosaaminen (Backman ym. 2011), medialukutaito ja kriittisyys (Ahokas 2010)
<i>Yhteiskunnallinen vaikutusosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> – aluepoliittinen osaaminen (ylempi AMK) (Borgman 2006) – kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen (Viinamäki ym. 2010)

Sosionomi (AMK) Tulevaisuuden osaamis- alueet	Kuvaus osaamisesta
Johtamisosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> – johtamisosaaminen (Viinamäki ym. 2010) – johtamisen osaaminen (Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – johtamisosaaminen, osaamisen johtaminen, muutosjohtaminen (Ahokas 2010) – esimiehenä toimiminen, johtaminen, hallinnollinen osaaminen (Backman ym. 2011)
Oman työn kehittämisen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> – jatkuva osaamisen kehittäminen (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – tutkimuksellinen kehittämisosaaminen (Viinamäki ym. 2010) – ongelmanratkaisutaidot, toiminnan tutkiminen ja kehittäminen, ikäihmisten palvelujen kehittämisosaaminen (Borgman 2006)
Rajapinnat	<ul style="list-style-type: none"> – millä tavoin ja missä laajuudessa sosionomien (AMK) osaaminen ja työ ovat sosiaalityön rajapinnoilla, millä tavoin sosionomin peruskoulutus (AMK) ja jatkokoulutus (ylempi AMK) osaamisen rakentumisen näkökulmasta liittyvät toisiinsa (Borgman 2006)
Yrittäjyys- ja liiketoiminta-osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> – perusedellytyksen toimia itsenäisenä yrittäjänä, vapaat palvelutuottajat, yhteiskunnalliset ”yrittäjät”, oman osaamisen tuotteistaminen ja markkinointi, liiketaloudellinen osaaminen ja taloustietoisuus (Viinamäki ym. 2010) – sisäinen yrittäjyys, talousosaaminen, hankintaosaaminen, markkinointiosaaminen (Backman ym. 2011) – kilpailutusosaaminen, tuotteistamisosaaminen (Ahokas 2010) – sosiaalitaloudellinen osaaminen (Borgman 2006)
Kansainvälisyys	<ul style="list-style-type: none"> – kansainvälistyminen, monikulttuurisuus (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007) – monikulttuurisuus, kielitaito (Borgman 2006) – monikulttuurinen osaaminen, kielitaito (Viinamäki ym. 2010) – kulttuurien tuntemus ja kielitaito (Backman ym. 2011) – monikulttuurisuus, kaksikielisyyden tukeminen (Varhaiskasvatus vuoteen 2020) – kielitaito ja kulttuuriosaaminen (Ahokas 2010)
Lähteet	Backman ym. 2011; Borgman 2006; Sosiaali- ja terveysministeriö 2007a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2007; Opetusministeriö 2007; Opetusministeriö 2007a; Ahokas 2010; Rantamäki 2008; Lauttamäki & Hietanen 2006; Etelä-Savon ennakointiryhmä 2007

Lähde:

Hakala, Raili & Tahvanainen, Sirpa & Virtanen, Katri 30.4.2012

Sosiaali-, terveys- sekä kuntoutus- ja liikunta-alan osaamistarpeiden ennakointi, Synteesi 2006–2012 tehdyistä ennakoitiselvityksistä

Opetushallitus & Oulun seudun ammattiopisto & Tampereen ammattiopisto, liite 2.1, sivu 42

http://www.oph.fi/download/141375_Sosiaali-_terveys-_seka_kuntoutus-_ja_liikunta-alan_osaamistarpeiden_ennakointi.pdf

LIITE 9 Sosiaalialan ammatilliset erikoistumisopinnot 2005–2013 teemoittain jäseneltynä

<i>Teema</i>	<i>Tarkasteluvuodet</i>	<i>Ammatilliset erikoistumisopinnot (nimi)</i>
<i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö</i>	2005–2009/2010 ⁵	<ul style="list-style-type: none"> – Familjen i ett föränderligt samhälle – Erityiskasvatus – Haastava lapsi – Kristillinen nuorisotyö – Kristillinen varhaiskasvatus – Lapsi- ja perhetyö – Lapsi ja päihdeperhe – Lasten ja nuorten mielenterveystyö – Leikki kohtaamispaikkana – Mediakasvatus – Moniammatillinen perhetyö – Muuttuva lapsuus ja kehittyvä varhaiskasvatus – Perhepäivähoidon ohjaus – Perhetyö
	2010–2013 ⁶	<ul style="list-style-type: none"> – Asiakaslähtöinen työ lasten ja perheiden kanssa – Erityiskasvatus – Kristillinen varhaiskasvatus – Lasten ja nuorten mielenterveystyö – Leikki kohtaamispaikkana – Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö – Mediakasvatus – Perhehoitotyö/perhetyö – Perhetyö – Specialiseringsutbildning i Familjearbete – Varhaiskasvatus
<i>Lastensuojelutyö</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Hoito- ja kasvatustyö lastensuojelun sijaishuollossa – Lastensuojelu ja perhetyö – Lastensuojelun laitostyö – Lastensuojelutyö
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Lastensuojelu – Lastensuojelun laitostyö
<i>Aikuisväestön parissa tehtävä sosiaalialan työ</i>	2005–2009/2010	– -
	2010–2013	– Ertova, Erityistyöllistymisen täydennyskoulutusohjelma
<i>Huume- ja päihdetyö</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Huumetyö – Kognitiivisen työotteen syventäminen päihde- ja mielenterveystyössä – Lapsi ja päihdeperhe – Mielenterveys- ja päihdetyö – Päihde- ja mielenterveystyö – Päihderiippuvaisen asiakkaan kanssa työskentely – Päihdetyö
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö – Päihdetyö

⁵ Tiedot pohjaavat selvitykseen Helminen, Jari & Rusi, Meeri 2010. Arenen koulutusohjelmaprojekti, Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutustoiminta. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. http://www.sosiaaliportti.fi/File/be43f318-45df-4df2-9999-25d5a04750a2/SOS_Arene_Koulutusohjelma_kysely_raportti_280110.pdf.

⁶ Tiedot pohjaavat kahteen sähköpostikartoituksen: Veistilä, Minna 2013. Sosiaalialan erikoistumisopinnot ja oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ammattikorkeakouluissa 2010-luvulla; ja Helminen, Jari 2013. Sosiaalialan erikoistumiskoulutus ammattikorkeakouluissa (kysymys 2: Ammattikorkeakouluissasi vuosina 2010–2013 toteutuneet sosiaalialan ammatilliset erikoistumisopinnot ja osallistajat).

<i>Teema</i>	<i>Tarkasteluvuodet</i>	<i>Ammatilliset erikoistumisopinnot (nimi)</i>
<i>Mielenterveys- työ</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Kognitiivisen työotteen syventäminen päihde- ja mielenterveystyössä – Lasten ja nuorten mielenterveystyö – Mielenterveyden edistäminen – Mielenterveys- ja päihdetyö – Mielenterveystyö – Päihde- ja mielenterveystyö
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Lasten ja nuorten mielenterveystyö – Mielenterveyden edistäminen – Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö – Specialiseringsutbildning i psykiatrisk vård: Mentalvård
<i>Seniори- ja vanhustyö</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Aktivoiva vanhustyö – Kehittyvä vanhustyö – Vanhustyö
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Äldreomsorg på distans – Vanhustyö
<i>Vammaistyö ja erityis- kasvatus</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Autismin kirjon kuntoutus – Erityiskasvatus – Osallistava palveluohjaus (Inclusive Education) – Kehitysvammatyö – Vammaistyö
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Autismin kirjo – Erityiskasvatus
<i>Kansainvälinen sosiaalialan työ</i>	2005–2009/2010	– -
	2010–2013	– Pakolais- ja humanitaarinen työ
<i>E-palvelut sosiaalialalla</i>	2005–2009/2010	– -
	2010–2013	– E-asiointi hyvinvointiohjauksessa
<i>Lähestymis- tavat sosiaali- alalla</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana – Seksologia
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana – Ratkaisu- ja voimavarakeskeiset työmenetelmät
<i>Menetelmät sosiaalialalla</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Grundutbildning i psykodrama – Kriisityö – Ohjaus sosiaali- ja terveysalalla – Opettaminen ja ohjaaminen – Palveluohjaus
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Kriisityö – Monialainen palveluohjaus – Ohjaus sosiaali- ja terveysalalla – Yhteisökuntoutus
<i>Ilmaisulliset ja luovat menetelmät sosiaalialalla</i>	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Draama – Kuvataideterapia erityispedagogiikan menetelmänä – Luovat terapiat – Musiikin ja liikkeen terapeuttinen käyttö sosiaali-, terveys- ja kasvatustyössä – Psykomotoriikka toimintakyvyn tukena
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Kohtaamistaide – Kuntouttava musiikkitoiminta – Kuvataideterapia erityisopetuksen menetelmänä – Luovat menetelmät sosiaali-, terveys- ja kasvatustyössä – Monialainen multisensorinen työ – Psykomotoriikka toimintakyvyn tukena

Teema	Tarkasteluvuodet	Ammatilliset erikoistumisopinnot (nimi)
Terapeuttiset lähestymis- ja työtavat sosiaalialalla	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Kuvataideterapia erityispedagogiikan menetelmänä – Luovat terapiat – Musiikin ja liikkeen terapeuttinen käyttö sosiaali-, terveys- ja kasvatustyössä – Psykoterapeuttiset valmiudet
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Basics studier i psyko-fysisk psykoterapi – Familjeterapi på specialnivå del 1 och 2 – Fördjupande studier i psykologi/ psykiatri samt förberedande studier i psykoterapi – Neuropsykiatrinen valmennus – Psykoterapia – Psykoterapeuttiset perusvalmiudet – Psykoterapeuttiset valmiudet – Psykoterapeuttiset vuorovaikutustaidot – Seksuaaliterapian ammatilliset erikoistumisopinnot – Sensorinen integraatio (toimintaterapia)
Johtaminen ja esimiestyö	2005–2009/2010	<ul style="list-style-type: none"> – Diakonian kehittäjä – Hallinto ja johtaminen – Huomisen johtaminen – Johtaminen – Johtaminen ja esimiestyö – Johtaminen ja esimiestyö sosiaali- ja terveysalalla – Johtaminen ja kehittäminen sosiaalialalla ja terveydenhoitotyössä – Ledarutbildning för daghemsföreståndare – Lähiesimiestyö – Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen – Sosiaali- ja terveysalan työyhteisöjen johtaminen ja kehittäminen
	2010–2013	<ul style="list-style-type: none"> – Fortbildning i ledarskap – Fortbildning i ledarskap del I och II – Hallinto ja johtaminen – Huomisen johtaminen – Johtaminen ja esimiestyö – Johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla – Kehity lähiesimiehenä – Ledarutbildning för daghemsföreståndare – Ledarskap inom social- och hälsovård del I och II – Lähiesimiestyö ja työn kehittäminen – Lähityön johtaminen sosiaali- ja terveysalalla – Muutos ja kehittäminen, Lähiesimiehen arkityön haasteet sosiaali- ja terveysalalla – Sosiaali- ja terveysalan johtaminen – Sosiaali- ja terveysalan hallinto ja johtaminen – Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen
Työnohjaus	2005–2009/2010	– Työnohjaus
	2010–2013	– Arbetshandledning och organisationskonsultation del I och II
Yrittäjyys sosiaalialalla	2005–2009/2010	– Hyvinvointiyrittäjyys
	2010–2013	– Vastuullista yrittäjyyttä

LIITE 10 Vuosina 2010–2013 toteutettujen erikoistumisopintojen laajuus, kesto, aloituspaikat ja valmistuneet

AMMATILLISET ERIKOISTUMISOPINNOT ⁷								
Koulutuksen nimi	AMK	Laajuus opintopistettä	Käynnisty- misvuosi	Kesto	Aloitus- paikat	Hakenei- ta		Valmis- tuneet
						määrä (noin)		
<i>Asiakaslähtöinen työ lasten ja perheiden kanssa</i>	Vaasan	30	2012	Noin 1 vuosi	Tiedot puuttuvat			
<i>Eryityskasvatus</i>	Lahden	30	2011	Noin 1 vuosi	40	Tieto puuttuu		
			2013		40	Tieto puuttuu		
<i>Kristillinen varhaiskasvatus</i>	Diakonia	30	2012	1 vuosi	20	Tieto puuttuu	20	
<i>Lasten ja nuorten mielenterveys-työ</i>	Satakunnan	30	2009	1 vuosi	Tiedot puuttuvat			
<i>Leikki kohtaamispaikana</i>	Metropolia	30	2009	1 vuosi	20	30	18	
			2011		20	30	18	
<i>Mediakasvatus</i>	Diakonia	30	2011	1 vuosi	16	Tieto puuttuu	13	
<i>Nuorten mielenterveys- ja päihdetyö</i>	Saimaan	30	2011	1 vuosi	21	67	20	
<i>Perhetyö</i>	Satakunnan	30	2009	1 vuosi	Tiedot puuttuvat			
<i>Perhetyö/perhehoitotyö</i>	Laurea	30	2013	1 vuosi	25	Tiedot puuttuvat		
<i>Specialiseringsutbildning i Familjearbete</i>	Novia	30	2011	1 vuosi	28	26	12	
<i>Varhaiskasvatus</i>	Turun	Tiedot puuttuvat						
<i>Hoito- ja kasvatustyö lastensuojelun sijais- huollossa</i>	Vaasan	30	2010	Noin 1 vuosi	Tiedot puuttuvat			
<i>Lastensuojelu</i>	Tampereen	Tieto puuttuu	2011	1-2 vuotta	22	Tiedot puuttuvat		
<i>Lastensuojelu</i>	Turun	Tiedot puuttuvat						
<i>Lastensuojelun laitostyö</i>	Hämeen	30	2010	1 vuosi	20	9	5	
			2010		20	14	10	
<i>Ertova, Eryitysohjelmien täydennyskoulutusohjelma</i>	Hämeen	30	2010	1 vuosi	20	17	10	
<i>Päihdetyö</i>	Turun	Tiedot puuttuvat						
<i>Specialiseringsutbildning i psykiatrisk vård: Mentalvård</i>	Novia	30	2011	1 vuosi	20	28	20	
<i>Äldreomsorg på distans</i>	Novia	30	2011	1 vuosi	27	27	Tieto puuttuu	
<i>Vanhustyö</i>	Turun	Tiedot puuttuvat						
<i>Autismin kirjo</i>	Satakunnan	30	2009	1 vuosi	Tiedot puuttuvat			
<i>Seksuaaliterapian ammatilliset erikoistumisopinnot</i>	Jyväskylän	30	2012	1 vuosi	19	47	16	
<i>Monialainen palveluohjaus</i>	Jyväskylän	30	2010	1 vuosi	20	29	19	

⁷ Tiedot pohjaavat sähköpostikartoitukseen: Helminen, Jari 2013. Sosiaalialan erikoistumiskoulutus ammattikorkeakouluissa (kysymys 2: Ammattikorkeakoulusasi vuosina 2010–2013 toteutuneet sosiaalialan ammatilliset erikoistumisopinnot ja osallistujat). Ammatillisten erikoistumisopintojen hakija- ja opiskelijavalintatiedot ovat osassa ammattikorkeakouluja manuaalisesti arkistoituina (ns. paperiarkistointi). Tämän johdosta kyselyssä tietojen raportointi oli paikoin puutteellista tai ne esitettiin ”noin” lukuina. Oulun seudun ammattikorkeakoulu ei raportoinut ammatillisia erikoistumisopintoja koskevia tietoja.

AMMATILLISET ERIKOISTUMISOPINNOT							
Koulutuksen nimi	AMK	Laajuus opintopistettä	Käynnisty- misvuosi	Kesto	Aloitus- paikat	Hakenei- ta	Valmis- tuneita
<i>Kohtaamistaide</i>	Laurea	30	2010		15	Tiedot puuttuvat	
			2012		19	Tiedot puuttuvat	
<i>Kulttuuri hyvinvointi- palvelujen voimavarana</i>	Metropo- lia	30	2010	1 vuosi	20	30	18
			2013		20	30	18
<i>Kuntouttava musiikki- toiminta</i>	Hämeen	30	2012	1 vuosi	20	20	10
<i>Kuvataideterapia eri- tyisopetuksen menetel- mänä</i>	Sata- kunnan	30	2010	1 vuosi	Tiedot puuttuvat		
<i>Luovat menetelmät sosiaali-, terveys- ja kasvatusaloilla</i>	Jyväskylän	30	2012	1 vuosi	15	15	13
<i>Monialainen multisen- sorinen työ</i>	Hämeen	30	2011	1 vuosi	20	17	14
<i>Psykomotoriikka toi- mintakyvyn tukena</i>	Metropo- lia	30	2010	1 vuosi	20	35	18
<i>Kriisityö</i>	Laurea	30	2010	1 vuosi	26	Tiedot puuttuvat	
<i>Basics studier i psyko- fysisk psykoterapi</i>	Novia	30	2011	1 vuosi	35	33	22
<i>Familjeterapi på spe- cialnivå del 1</i>	Novia	30	2012	1 vuosi	22	21	20
<i>Familjeterapi på spe- cialnivå del 2</i>	Novia	30	2011	1 vuosi	24	24	Tieto puuttuu
<i>Fördjupande studier i psykologi/psykiatri samt förberedande studier i psykoterapi</i>	Novia	30	2012	1 vuosi	32	32	28
<i>Neuropsykiatrinen valmennus</i>	Karelia	30	2012	1 vuosi	21	22	18
<i>Psykoterapia</i>	Turun	Tiedot puuttuvat					
<i>Psykoterapeuttiset perusvalmiudet</i>	Kemi- Tornion	30	2012	Noin 1 vuosi	25	32	-
<i>Psykoterapeuttiset valmiudet</i>	Metropo- lia	30	2010	1 vuosi	20	100	20
			2011		20	100	20
			2012		20	100	20
			2013		20	100	20
	Jyväskylän		2013	1 vuosi	21	36	-
<i>Fortbildning i ledar- skap</i>	Novia	30	2012	Tieto puuttuu	27	27	27
<i>Fortbildning i ledar- skap, del I</i>	Novia	30	2012	Tieto puuttuu	26	26	26
<i>Fortbildning i ledar- skap, del II</i>	Novia	30	2012	Tieto puuttuu	32	32	28
<i>Hallinto ja johtaminen</i>	Savonia	30	2013	1 vuosi	20	27	-
<i>Huomisen johtaminen</i>	Metropo- lia	30	2010	1 vuosi	20	60	18
			2012		20	60	18
			2013		20	60	18
<i>Johtaminen ja esimies- työ (eri asiakasryhmiin liittyvä)</i>	Turun	Tiedot puuttuvat					
<i>Johtaminen ja kehittä- minen sosiaali- ja terveysalalla</i>	Sata- kunnan	30	2009 (ryhmä 1/2009)	1 vuosi	Tiedot puuttuvat		
			2009 (ryhmä 2/2009)		Tiedot puuttuvat		
			2010		Tiedot puuttuvat		
			2011		Tiedot puuttuvat		

AMMATILLISET ERIKOISTUMISOPINNOT							
Koulutuksen nimi	AMK	Laajuus opintopistettä	Käynnisty- misvuosi	Kesto	Aloitus- paikat	Hakenei- ta	Valmis- tuneita
					määrä (noin)		
<i>Ledarskap inom social- och hälsovård del I</i>	Novia	30	2011	Tieto puuttuu	31	29	23
<i>Ledarskap inom social- och hälsovård del II</i>	Novia	30	2011	Tieto puuttuu	27	24	18
<i>Lähiesimiestyö ja työn kehittäminen</i>	Kemi- Tornion	Tieto puuttuu	2010	Noin 2 vuotta	25	29	16
<i>Lähityön johtaminen</i>	Hämeen	30	2011	1 vuosi	20	47	23
<i>Sosiaali- ja terveysalan johtaminen</i>	Kymen- laakso	Tieto puut- tuu	2010	Noin 2 vuotta	Tiedot puuttuvat		
<i>Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittä- minen</i>	Jyväskylän	30	2010	1 vuosi	29	53	25
			2011		20	32	19
			2012		28	50	24
			2013		25	47	-
<i>Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittä- minen</i>	Tampe- reen	30	2010	1 vuosi	22	noin 100	Tieto puuttuu
			2011		22	90	Tieto puuttuu
<i>Arbetshandledning och organisationskonsulta- tion I</i>	Novia	30	2011	Tieto puuttuu	23	23	Tieto puuttuu
<i>Arbetshandledning och organisationskonsulta- tion II</i>	Novia	30	2011	Tieto puuttuu	18	18	15
<i>Yrittäjyys sosiaalialalla</i>	Centria	30	2009	Tieto puuttuu	15	15	15
			2011		10	10	6

LIITE 11 Sosiaalialan korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutusehdotukset 2010–2013 teemoittain jäseneltynä

Rahoitetut oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset *tummennettuna*

<i>Teema</i>	<i>Tarkasteluvuodet</i>	<i>Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset</i>
<i>Lapsi-, nuori- ja perhetyö</i>	2010–2013 ⁸	
	OKM 2013 ⁹	
	OKM 2012 ¹⁰	- Lapsiperhepalveluiden kehittäjä - Mediakasvattajakoulutus - Monikulttuurinen perhetyö
	OKM 2011 ¹¹	- Ennakoivan lapsi- ja perhetyön koordinaattori - Familjen i ett föränderligt samhälle
	OKM 2010 ¹²	- Perheen mielenterveyden edistäminen perheinterventiomenetelmällä - Perhekeskustuksen erityisosaaja
<i>Lastensuojelutyö</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	
	OKM 2011	
	OKM 2010	- Ohjausasiantuntijuuden kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa
<i>Aikuisväestön parissa tehtävä sosiaalialan työ</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	- <i>Arbetslivsvägledare</i>
	OKM 2011	
	OKM 2010	- Arbetslivsvägledare
<i>Huume- ja päihdetyö</i>	2010–2013	
	OKM 2013	- <i>Päihde- ja mielenterveyden erityisosaaminen peruspalveluissa (60 op)</i>

⁸ Tiedot pohjaavat kahteen sähköpostikartoituksen: Veistilä, Minna 2013. Sosiaalialan erikoistumisopinnot ja oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ammattikorkeakouluissa 2010-luvulla; ja Helminen, Jari 2013, Sosiaalialan erikoistumiskoulutus ammattikorkeakouluissa (kysymys 3: Ammattikorkeakoulussasi vuosina 2010–2013 toteutuneet *sosiaalialan* korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ja osallistujat).

⁹ Tiedot pohjaavat Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen OKM/12/522/2013, Päätös vuonna 2013 rahoitettavasta korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisestä täydennyskoulutuksesta, Liite 1 Vuoden 2013 talousarvioista rahoitettavat korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset (päätokeksessä on vain rahoitetut (tummennettuna) korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ja näiden laajuus opintopisteinä).

¹⁰ Tiedot pohjaavat Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen OKM/25/522/2012, Erityisavustus korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiseen täydennyskoulutukseen, Liite 1: Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus: Vuoden 2012 talousarviosta tuettavaksi ehdotettavat hankkeet; Liite 2: Korkeakoulujen esitykset korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen hankkeiksi 2012 (tummennettuna rahoitetut korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset).

¹¹ Tiedot pohjaavat Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen 264/522/2010, Erityisavustus korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen tarjontaan, Liite 1: Vuoden 2011 talousarviosta rahoitettavat korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset; Liite 2: Korkeakoulujen esitykset oppisopimustyyppiseksi täydennyskoulutukseksi vuonna 2011 (tummennettuna rahoitetut korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset).

¹² Tiedot pohjaavat Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen 224/522/2009, rahoitus korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiseen täydennyskoulutuksen tarjontaan, Liite 1: Vuonna 2010 rahoitettavat korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen hankkeet; Liite 2: Korkeakoulujen esitykset vuonna 2010 alkavista oppisopimustyyppisistä täydennyskoulutuksista (tummennettuna rahoitetut korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ja näiden laajuus opintopisteinä).

<i>Teema</i>	<i>Tarkasteluvuodet</i>	<i>Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydenniskoulutukset</i>
<i>Huume- ja päihdetyö</i>	OKM 2012	- <i>Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja</i> (30 op) - Päihde- ja mielenterveystyön erikoisosaaminen peruspalveluissa
	OKM 2011	- Päihde- ja mielenterveysosaaminen
	OKM 2010	- <i>Päihde- ja mielenterveystyö</i> (60 op) - Päihdetyön osaamisen erityispätevyys
<i>Mielenterveystyö</i>	2010–2013	
	OKM 2013	- <i>Människonära och samhällsförankrad mentalvård</i> (30 op) - <i>Päihde- ja mielenterveystyön erityisosaaminen peruspalveluissa</i> (60 op)
	OKM 2012	- <i>Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja</i> (30 op) - Päihde- ja mielenterveystyön erikoisosaaminen peruspalveluissa
	OKM 2011	- Päihde- ja mielenterveysosaaminen
	OKM 2010	- Perheen mielenterveyden edistäminen perheinterventiomenetelmällä - <i>Päihde- ja mielenterveystyö</i> (60 op)
<i>Seniори- ja vanhustyö sosiaalialalla</i>	2010–2013	- Gerontologinen erityisosaaja - Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja
	OKM 2013	- <i>Gerontologinen erityisosaaja</i> (30 op)
	OKM 2012	- Gerontologinen asiantuntija - Gerontologinen hoito ja kuntoutus - <i>Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja</i> (30 op)
	OKM 2011	- <i>Gerontologinen erityisosaaminen</i> - Gerontologisen kuntoutuksen monialainen erityispätevyys
	OKM 2010	- <i>Gerontologinen erityisosaaminen</i> (30 p)
<i>Vammaistyö</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	
	OKM 2011	- Vammaisalan palveluohjauksen erityisosaaminen
	OKM 2010	
<i>Moninaisuus- ja monikulttuurinen työ sekä sosiaalialan työ kansainvälistyvässä toimintaympäristössä</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	- Erityisosaaja monikulttuuriseen työyhteisöön - Maahanmuuttajatyön kuraattori - Monikulttuurinen perhetyö
	OKM 2011	
	OKM 2010	- Monikulttuurisuusosaaminen - Multicultural Facilitator
<i>Sosiaalialan muut työalueet</i>	2010–2013	- Lähisuhdeväkivaltatyön osaaminen – Ehkäisevä väkivaltatyö sosiaali-, terveys- ja kasvatustalalan palveluissa - Ongelmapelaajien erityisosaaja - Seksuaalineuvoja
	OKM 2013	
	OKM 2012	- <i>Ehkäisevä väkivaltatyö sosiaali-, terveys- ja kasvatustalalan peruspalveluissa</i> (30 op) - <i>Peliongelmiin ehkäisy ja hoito, Ongelmapelaajien erikoisohjaaja</i> (30 op) - Seksuaalineuvonta
	OKM 2011	- <i>Peliongelmiin ehkäisy ja hoito</i> - <i>Seksuaalineuvonta</i>
	OKM 2010	- <i>Peliongelmiin ehkäisy ja hoito</i> (30 op) - <i>Seksuaalineuvonta</i> (30 op) - Tieteelliseen näyttöön perustuva monialainen kuntoutus potilaan toimintakyvyn edistämiseksi

<i>Teema</i>	<i>Tarkasteluvuodet</i>	<i>Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset</i>
<i>E-palvelut sosiaalialalla</i>	2010–2013	
	OKM 2013	- <i>Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija tietotekniikan kehittäjänä</i> (30 op)
	OKM 2012	- <i>Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija tietotekniikan kehittäjänä</i> (30 op)
	OKM 2011	- <i>Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija tietotekniikan kehittäjänä</i>
	OKM 2010	
<i>Menetelmät sosiaalialalla</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	
	OKM 2011	
	OKM 2010	- Hyvinvointipalvelujen palveluohjaus
<i>Ilmaisualliset ja luovat menetelmät sosiaalialan työssä</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	- Soveltavan musiikkikasvatuksen erityispätevyys
	OKM 2011	
	OKM 2010	- Soveltavan musiikkikasvatuksen erityispätevyys
<i>Johtaminen ja esimiestyö</i>	2010–2013	- Hyvinvointipalvelujen verkostojohtaminen
	OKM 2013	- <i>Hyvinvointipalvelujen verkostojohtaminen</i> (45 op)
	OKM 2012	- <i>Ammatillisen järjestöjohtamisen osaamisen syventäminen</i> (30 op) - <i>Hyvinvointipalveluiden verkostojohtaminen</i> (45 op) - Hyvinvointi esimiestyössä - Osaamisen johtamiseen ja kehittämiseen - Palvelujen tuottaminen ja johtaminen - Työelämän johtamiseen liittyvä prosessien erityisosaaja
	OKM 2011	- Järjestöjohtamisen osaamisen syventäminen
	OKM 2010	- <i>Hyvinvointipalvelujen verkostojohtamisen kehittämisohjelma</i> (60 op)
<i>Palvelujen tuottaminen ja sitä tukeva osaaminen</i>	2010–2013	
	OKM 2013	
	OKM 2012	- Innovaatioprosessin ja immateriaalioikeuksien hallinta - Palvelujen tuottaminen ja johtaminen - Tiedolla tehokkuutta julkishallinnon palveluun, tietotyön opintokokonaisuus
	OKM 2011	- Förändringscoach inom den kommunala sektorn - Innovaatioprosessin ja immateriaalioikeuksien hallinta - Julkiset hankinnat - Palveluosaaminen - Projektipäällikkö - Sosiaalinen media työelämässä
	OKM 2010	- <i>Globaalisti vastuulliset hankinnat</i> (30 op) - Hankeosaaminen ja -johtaminen - <i>Innovaatioprosessin ja immateriaalioikeuksien hallinta</i> (30 op) - Julkisten palvelujen hankinnat erityispätevyys - <i>PK-yritysten palvelu- ja tuotekehitysosaaja, Hyvinvointialan kotiin tuotavat palvelut</i> (30 op) - Työhyvinvoinnin asiantuntija

LIITE 12 Vuosina 2010–2013 toteutuneiden sosiaalialan korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten laajuus, kesto, aloituspaikat ja valmistuneet

Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ¹³							
Koulutuksen nimi	AMK	Laajuus opintopistettä	Käynnisty- misvuosi	Kesto	Aloitus- paikat	Hakenei- ta	Valmis- tuneet
						määrä	
<i>Mielenterveys- ja päihdetyö</i>	Tampereen	60	2011	Noin 2 vuosi	22	Tiedot puuttuvat	
<i>Gerontologien erityisosaaminen</i>	Diakonia	30	2009	1 vuosi	10	54	7
			2011		10	36	8
<i>Gerontologien erityisosaaminen</i>	Mikkelin	30	2010	1 vuosi	41	Tieto puuttuu	26
			2011		18	Tieto puuttuu	14
<i>Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja¹⁴</i>	Diakonia	30	2013	1 vuosi	15	23	Valmistu- minen 2014
<i>Ongelmapelaajien erityisosaaja</i>	Diakonia	30	2011	1 vuosi	30	31	20
			2012		20	23	17
			2014		20	21	-
<i>Lähisuhdeväkivaltatyön osaaminen (Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy)</i>	Kymenlaakson	30	2013	1 vuosi	10	Tieto puuttuu	Valmistu- minen 2014
	Mikkelin				10	27	-
	Savonia				10	Tiedot puuttuvat	
<i>Seksuaalineuvonta (Seksuaalineuvoja)¹⁵</i>	Jyväskylän	30	2010	1 vuosi	70	125	64
			2011		49	79	45
<i>Seksuaalineuvonta (Seksuaalineuvoja)</i>	Turun	Tiedot puuttuvat (yhteistoteutus Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa)					
<i>Hyvinvointipalvelujen verkostojohtaminen</i>	Laurea	45	2013	Noin 1,5 vuotta	33	Tiedot puuttuvat	
			2014		20	-	-

¹³ Tiedot pohjaavat sähköpostikartoitukseen: Helminen, Jari 2013, Sosiaalialan erikoistumiskoulutus ammattikorkeakouluissa (kysymys 3: Ammattikorkeakoulussasi vuosina 2010–2013 toteutuneet *sosiaalialan* korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset ja osallistajat). Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisten täydennyskoulutusten hakija- ja opiskelijavalintatiedot ovat osassa ammattikorkeakouluja manuaalisesti arkistoituina (ns. paperiarkistointi). Tämän johdosta kyselyssä tietojen raportointi oli paikoin puutteellista tai ne esitettiin ”noin” lukuina. Ammattikorkeakoulut ovat raportoineet kartoituksen kysymysmuotoilun mukaisesti vain kyseisen ammattikorkeakoulun sosiaalialan vastuulla olleet tai olevat korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiset täydennyskoulutukset. Oulun seudun ammattikorkeakoulu ei raportoinut korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisiä täydennyskoulutuksia koskevia tietoja.

¹⁴ Ikääntyvien mielenterveys- ja päihdetyön osaaja korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus toteutuu Diakonia, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen yhteistoteutuksena. Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut eivät kartoituksessa huomioineet kyseistä koulutusta, koska terveysala on keskeisessä roolissa koulutuksen toteutuksessa. Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluissa oli kumpaisessakin 15 aloituspaikkaa kyseiseen koulutukseen. (Rovaniemen ammattikorkeakoulussa ei ole sosiaalialan ammattikorkeakoulukoulutusta.)

¹⁵ Metropolia ammattikorkeakoulussa seksuaalineuvonnan korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutuksen toteutuksesta on vastannut terveysalan yksikkö.

LIITE 13 Ammatillisten täydennyskoulutusten, erikoistumiskoulutusten ja ammattikorkeakoulujen ylempien koulutusohjelmien tuottama osaaminen

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ammatillisten täydennyskoulutusten, erikoistumiskoulutusten ja ylempien tutkintojen koulutusohjelmien tuottaman osaamisen eroja tarkasteltiin ammattikorkeakoulutoimijoiden neuvottelu- ja yhteistyöpäivässä 24.10.2013 nopeatempoisessa, aivoriihiyppisessä työskentelyssä. Työskentelyn esiin nostamat näkemykset ovat taulukossa.

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan ammatilliset täydennyskoulutukset	Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset	Ammattikorkeakoulujen ylempät ammattikorkeakoulututkinnot (sosiaalialan koulutusohjelma)
<ul style="list-style-type: none"> • Laajuutta ei ole säädelty • Lyhytkestoiset (täsmä)koulutukset, esimerkiksi (pakolliset) täydennyskoulutukset, kuten uusiutuva lainsäädäntö • Työyhteisökoulutukset • Osallistujilla ei kelpoisuusvaatimusta • Nopea työelämätarpeisiin vastaaminen, työelämäntarpeisiin focus • Osaaminen ”ajankohtaistaminen” 	<ul style="list-style-type: none"> • Laaja kokonaisuus: 30–60 opintopistettä • Osallistujilla kelpoisuusvaatimus • Syventävä, kapea-alainen osaaminen • Kohdistuu erityiseen osaamiseen • Osaaminen: <ul style="list-style-type: none"> – Asiakasryhmien erityiset kysymykset – Työalueen ominaispiirteet ja erityiset kysymykset – Erityiset työmenetelmät – Työn kehittäminen ja tutkimus • Pätevöittävää koulutusta • Osaamisen täydentämistä (varhaiskasvatus, sosiaalialan työ kouluissa) 	<ul style="list-style-type: none"> • Laajin kokonaisuus: 90 opintopistettä • Teoreettinen ja tutkimusosaaminen korkeatasoista • Osaamistaso: maisteri • Osaaminen: <ul style="list-style-type: none"> – Sosiaalialan substanssiosaaminen – Sosiaalityön osaaminen – Johtaminen – Esimiestyö – Kehittämistyö

LIITE 14 Erityisosaamista koskevan kyselyn tulokset vuodelta 2009

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta toteuttavien ammattikorkeakoulujen edustajille lähetettiin maaliskuussa 2009 sähköpostitse Webropol -kysely, jolla kartoitettiin sosiaalialan perus- ja erityisosaamista. Kyselyn teki Jari Helminen Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Kyselyyn saatiin vastaus 13 ammattikorkeakoulusta, 14 vastaajalta. Kyselyyn sisältyi seuraavat väittämät.

Väittämä	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
<i>Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen perustutkinto sosionomi (AMK) antaa perusosaamista sosiaalialalle</i>	100 % (n 14)	0 %	0 %	0 %	0 %
<i>Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen perustutkinto sosionomi (AMK) antaa erityisosaamista sosiaalialalle</i>	28,6 % (n 4)	57,1 % (n 8)	7,1 % (n 1)	7,1 % (n 1)	0 %
<i>Sosiaalialaan pohjaavat ammattilliset erikoistumisopinnot antavat perusosaamista sosiaalialalle</i>	35,7 % (n 5)	14,3 % (n 2)	7,1 % (n 1)	21,4 % (n 3)	21,4 % (n 3)
<i>Sosiaalialaan pohjaavat ammattilliset erikoistumisopinnot antavat erityisosaamista sosiaalialalle</i>	78,6 % (n 11)	21,4 % (n 3)	0 %	0 %	0 %
<i>Sosiaalialan ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot antavat perusosaamista sosiaalialalle</i>	21,4 % (n 3)	21,4 % (n 3)	31,4 % (n 3)	21,4 % (n 3)	14,3 % (n 2)
<i>Sosiaalialan ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot antavat erityisosaamista sosiaalialalle</i>	78,6 % (n 11)	7,1 % (n 1)	7,1 % (n 1)	7,1 % (n 1)	0 %
<i>Sosiaalialan erityisosaamisen määrittäjä asiakasryhmäkohtaisesti (esim. lapset, nuoret ja perheet, työssä käyvät aikuiset, työelämän ulkopuolella olevat aikuiset sekä seniorit ja iäkkäät)</i>	14,3 % (n 2)	42,9 % (n 6)	7,1 % (n 1)	28,6 % (n 4)	7,1 % (n 1)
<i>Sosiaalialan erityisosaamisen määrittäjä sosiaalialan asiakastyössä kohdatun tarpeen pohjalta (esim. toimeentulon turvaaminen, hyvinvoinnin lisääminen, sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen, osallisuuden vahvistaminen, suojelun tarjoaminen)</i>	14,3 % (n 2)	50 % (n 7)	7,1 % (n 1)	21,4 % (n 3)	7,1 % (n 1)
<i>Sosiaalialan erityisosaamisen määrittäjä perustuen alueellisiin tarpeisiin</i>	7,1 % (n 1)	14,3 % (n 2)	21,4 % (n 3)	42,9 % (n 6)	14,3 % (n 2)
<i>Sosiaalialan erityisosaamisen tulee perustua ennalta määriteltyihin kriteereihin</i>	7,1 % (n 1)	57,1 % (n 8)	28,6 % (n 4)	7,1 % (n 1)	0 %

Lähde:

Kojonkoski, Meeri & Haapola, Leena 27.4.2009

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto

Lausunto: Sosiaalialalla tarvittava perus- ja erityisosaaminen (Liite 1)

http://www.sosiaaliporssi.fi/File/d475d342-2503-49bf-8e3f-0828a391f313/Perus_erityis_osaaminen_Sos_verkosto_lausunto_27042009.pdf

LIITE 15 Sosionomi (AMK) tutkintoon sisältyvän harjoittelun,
opinnäytetyön ja vapaasti valittavien opintojen laajuudet

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ammattikorkeakoulu	Sosiaalialan koulutusohjelma/ Sosionomi (AMK) Koulutusohjelman laajuus 210 opintopistettä, josta		
	Harjoittelua opintopisteinä	Opinnäytetyö opintopisteinä	Vapaasti valittavia opintoja opintopisteinä
<i>Arcada</i>	50	15	30
<i>Centria</i>	45	15	15
<i>Diakonia</i>	60	15	10
<i>Hämeen</i>	45	15	- (ei ole erikseen koulutusohjelmassa)
<i>Jyväskylän</i>	45	15	- (ei ole erikseen koulutusoh- jelmassa/ liittyvät syventävän vaiheen opintoihin)
<i>Karelia</i>	42	15	14
<i>Kemi-Tornion</i>	45	15	15
<i>Kymenlaakson</i>	45	15	15
<i>Lahden</i>	45	15	15
<i>Laurea</i>	45	15	20
<i>Metropolia</i>	45	15	10
<i>Mikkelin</i>	45	15	15
<i>Novia</i>	45	15	15
<i>Oulun seudun</i>	45	15	15
<i>Saimaan</i>	48	15	3
<i>Satakunnan</i>	45	15	10
<i>Savonia</i>	45	15	5
<i>Seinäjoen</i>	45	15	13
<i>Tampereen</i>	45	15	5
<i>Turun</i>	45	15	15 (2014: 30 op)
<i>Vaasan</i>	45	15	10

LIITE 16 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman painotusten laajuus, sisältö ja jatkumo erikoistumiskoulutuksiin

Koonti kyselyn tuloksista

Ammat- tikorkea- koulu	”Painotuksesta” käy- tetty nimitys ja laajuus sosionomi (AMK) tutkinnossa	”Painotuksen” sisältöalue/ -alueet	Jatkumo erikoistumiskoulutuksiin
<i>Arcada</i>	(Profilering av studierna för att få en specialkompetens t.ex. barnträdgårdslärobehörighet) Barnpedagogisk kompetens 60 op/ 210 op; andra cirka 70-80 op/ 210 op	- <i>Barnpedagogisk</i> kompetens - Människor i <i>utsatta livssituationer</i>	- <i>Ledarskap</i> för dagvårdspersonal - <i>Mental hälsa</i>
<i>Centria</i>	Syventävät opinnot 66 op/ 210 op	- <i>Varhaiskasvatus</i> - <i>Sosiaaliohjaus</i>	<i>Laajentaa</i> ja <i>syventää</i>
<i>Diakonia</i>	Suuntautumisvaihtoehto	- Sosiaali- ja kasvatusala: sosionomi (AMK) - Diakoninen sosiaalityö: sosionomi (AMK) diakoni - Kristillinen lapsi- ja nuorisotyö: sosionomi (AMK) kirkon nuorisotyönohjaaja ja sosionomi (AMK) kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja	
	Ammattiopinnot 20 op/ 210 op	- <i>Lapsi-</i> ja <i>perhetyö</i> - <i>Vammaisuus</i> - <i>Vanhuus</i>	- Lasten ja nuorten <i>pahoinvointi</i> ; lasten ja nuorten <i>mielenterveystyö</i> ; <i>perhetilanteiden</i> tarkastelu ja <i>sovittelu</i> ; <i>lastensuojelutyön avopalvelut</i> ja näissä hyödynnettävät <i>työkäytännöt</i> ja <i>-menetelmät</i> - Vammaispalvelujen <i>avopalvelut</i> ja näissä hyödynnettävät <i>työkäytännöt</i> ja <i>menetelmät</i> ; vammaispalvelujen <i>asumis</i> sosiaalinen työ ja <i>palveluohjaus</i> - Vanhuspalvelujen <i>avopalvelut</i> ja näissä hyödynnettävät <i>työkäytännöt</i> ja <i>menetelmät</i> ; <i>kotiin</i> tarjottavat <i>palvelut</i> ; <i>teknologian</i> hyödyntäminen; <i>aivoterveys/</i> muistisairaudet
<i>Hämeen</i>	Pääaine 60 op/ 210 op	- Osaaminen <i>sosiaalityön</i> tehtäviin - Osaaminen <i>kasvatuksen</i> tehtäviin - <i>Hyvinvointia edistävä taidelähtöinen</i> osaaminen	- <i>Monikulttuurinen perhetyö, yhteiskuntoutus</i> , monialainen <i>multisensorinen työ, kuntouttava musiikkitoiminta, kehittäminen, tutkiminen</i> - <i>Moniammatillinen perhetyö</i> , monialainen multisensorinen työ kuntouttava musiikkitoiminta, kehittäminen, tutkiminen - Monialainen multisensorinen työ, kuntouttava musiikkitoiminta, <i>sosiaalipedagogiset luovat menetelmät</i> , kehittäminen, tutkiminen
<i>Jyväskylän</i>	Suuntaavat opinnot Kasvatuksen tehtävät 60 op/ 210 op ; muutoin noin 53 op/ 210 op	- <i>Kasvatuksen</i> tehtävät - <i>Erityiskasvatus</i> ja <i>vammaistyö</i> - <i>Sosiaaliohjaus</i> <i>Mahdollisuus suuntautua myös muutoin</i>	<i>Laajentaa</i> ja <i>syventää</i>
<i>Karelia</i>	Ammatillisesti vahvistavat opinnot 15 op/ 210 op	- <i>Varhaiskasvatus</i> - <i>Lastensuojelu</i> - <i>Ikäosaaminen</i> <i>Ei toteutuksessa kartoitushetkellä</i> - Sosiaalipedagogiikka - Sosiokulttuurinen työ ja luovat menetelmät	

Ammatikorkeakoulu	”Painotuksesta” käytetty nimitys ja laajuus sosionomi (AMK) tutkinnossa	”Painotuksen” sisältöalue/ -alueet	Jatkumo erikoistumiskoulutuksiin
<i>Kemi-Tornion</i>	Vaihtoehtoiset ammattiopinnot 25 op/ 210 op	- <i>Lapsi- ja nuorisotyö</i> - <i>Vammaistyö ja kuntoutus</i> - <i>Yhteisö ja perusturva</i>	(Erikoistumisopinnot ovat koostuneet laajemmasta osaamisalueen kuvaamisesta.)
<i>Kymenlaakson</i>	-	(Laaja-alainen tutkinto)	(<i>Eriytyiskysymykset</i>)
<i>Lahden</i>	Suuntautumisvaihtoehto 60 op/ 210 op	- <i>Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö</i> - <i>Sosiaalipedagoginen aikuistyö</i>	- <i>Eriytyiskasvatus</i>
<i>Laurea</i>	-	-	
<i>Metro-polia</i>	Sosiaalipedagogiset valinnaiset ammatilliset opinnot 15 op/ 210 op	- Moninainen <i>sosiaaliohjaus</i> - <i>Yhteistyö</i> - <i>Varhaiskasvatus</i> - <i>Sosiaalipedagoginen ammatillinen toiminta</i>	(<i>Työelämälähtöisyys, osaamisen syventäminen, monialaisuus</i>)
<i>Mikkelin</i>	Vaihtoehtoiset ammattiopinnot 15 op/ 210 op	- <i>Lapsi- ja perhelähtöinen työ</i> - <i>Kuntouttava aikuissosiaalityö</i>	<i>Menetelmällisen</i> erityisosaamisen syventäminen, <i>koordinoiva</i> ja <i>kehittävä</i> osaaminen, <i>johtamisosaaminen</i>
<i>Novia</i>	-	- <i>Förskolepedagogik</i> - <i>Familjearbete</i> - Socialomsorg för äldre - <i>Socialpedagogiskt arbete</i>	- <i>Pedagogik och didaktik</i> - <i>Personer med utvecklingsstörning</i> - <i>Psykisk ohälsa</i>
<i>Oulun</i>	(Tiedot puuttuvat 12.11.2013)	- (Tiedot puuttuvat 12.11.2013)	- (Tiedot puuttuvat 12.11.2013)
<i>Saimaan</i>	Varhaiskasvatusosamainen 60 op/ 210 op Täydentävät opinnot Syksystä 2014 alkaen vaihtoehtoja mm. 30 op/ 210 op	- <i>Varhaiskasvatusosaaminen</i> - <i>Palveluprosessiosaaminen</i> - <i>Sähköinen asiointi</i>	- Varhaiskasvatusosaamisen <i>vahvistaminen, lapsilähtöinen</i> kasvatusuuden <i>suunnittelu, toteutus ja arviointi</i> - <i>Palveluprosessien arviointi- ja kehittämisaaminen</i> - <i>Sähköisen asioinnin kehittämisaaminen</i>
<i>Satakunnan</i>	Vaihtoehtoiset ammattiopinnot 20 op/ 210 op	- <i>Varhaiskasvatus</i> tehtävissä toimiva sosionomi - <i>Lastensuojelussa, perhetyössä ja nuorisokasvatuksen</i> tehtävissä toimiva sosionomi - <i>Eriytyiskasvatuksen ja vammaistyön</i> tehtävissä toimiva sosionomi - <i>Aikuissosiaalityön</i> tehtävissä toimiva sosionomi	- <i>Varhaiskasvatus, esiopetus, lasten hoito- ja kasvatuskumppanuus</i> ja <i>perhetyö</i> varhaiskasvatuksessa sekä <i>varhaiserityiskasvatus</i> - <i>Lastensuojelu, perhetyö ja nuorisokasvatus</i> - <i>Eriytyiskasvatus, vammaisuus, hoito ja kuntoutus</i> - <i>Aikuissosiaalityö, sosiaaliohjaus ja palveluohjaus</i> sekä <i>psykososiaalinen ja toiminnallinen muutostyö</i>
<i>Savonia</i>	Suuntautumisvaihtoehto	- <i>Varhaiskasvatus</i> - <i>Palveluohjaus</i> - <i>Yrittäjyys</i>	
	Suuntaavat opinnot	- <i>Varhaiskasvatus</i> - <i>Perhetyö</i> - Sosiaalinen <i>nuorisotyö</i> - <i>Mielenterveys-, kriisi- ja päihdetyö</i> - <i>Vammaistyö</i> - <i>Vanhustyö</i> - <i>Sosiaaliturvaohjaus</i>	
	Painotus (2014) 15 op/ 210 op	- <i>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen</i> ja <i>edistäminen</i> - <i>Hyvinvointia turvaava</i> sosiaalialan työ - <i>Palvelumuotoilu</i> ja <i>innovaatioosaaminen</i>	- <i>Kasvatuksen, pedagogiikan</i> että <i>sosiaalityön</i> osaamisen <i>syventäminen</i> - <i>Sosiaaliohjauksen, palveluohjauksen</i> ja <i>sosiaalityön eri ilmiöalueilla</i> osaamisen <i>syventäminen</i> - <i>Sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden</i> osaamisen <i>syventäminen</i> sekä uudenlaiset ” <i>järjestelmännovaatiot</i> ”

Ammatikorkeakoulu	”Painotuksesta” käytetty nimitys ja laajuus sosionomi (AMK) tutkinnossa	”Painotuksen” sisältöalue/ -alueet	Jatkumo erikoistumiskoulutuksiin
<i>Seinäjoen</i>	Vaihtoehtoiset ammattiopinnot 26 op/ 210 op	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kehitysvaiheet ja kasvuolot lapsuusiässä</i> - <i>Osallisuus ja syrjäytymisriskit nuoruusiässä</i> - <i>Työ, toimeentulo ja perusturva</i> - <i>Päihdeongelmat ja rikollisuus</i> - <i>Vammaisuus ja elämäntulo</i> - <i>Ikääntyminen ja elämäntulo</i> 	<i>Erityiset ilmiöt, työmenetelmät, palvelutuotanto, kehittäminen, johtaminen, moniammatillinen yhteistyö</i>
<i>Tampereen</i>	(Painotus)	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vaativa asiakastyö</i> - <i>Kehittämisaaminen</i> - <i>Lähiesimiesosaaminen</i> 	
<i>Turun</i>	Suuntautumisvaihtoehdot (2013) Vaihtoehtoiset ammattiopinnot (2014 alkaen)	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Varhaiskasvatustyö</i> - <i>Lastensuojelutyö</i> (ennalta ehkäisevä sekä perhe- ja yksilökohtainen) - <i>Aikuissosiaalityö</i> - <i>Toiminnalliset menetelmät</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Työmenetelmäkohtainen tai johtaminen ja esimiestyö</i> - <i>Työmenetelmäkohtainen, työpaikka-kohtainen</i> - <i>Asiakasryhmäkohtainen tai ilmiökohtainen erikoistuminen</i> - <i>Työmenetelmäkohtainen</i>
<i>Vaasan</i>	Suuntaavat ammattiopinnot	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö:</i> painopisteenä <i>varhaiskasvatus, lastensuojelu ja nuorisotyö</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakastyön <i>menetelmäosaamisen syventäminen, lastensuojeluosaamisen syventäminen, työelämälähtöinen kehittämisestä</i>

LIITE 17 Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnan (TKI) painotukset sosiaalialalla

Ammattikorkeakoulu	TKI-toiminta	
	Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan suunnasta (ote) ¹⁶	Sosiaaliala ja TKI-toiminta ¹⁷
Arcada	<p>Profilområden inom Arcadas forskning är hälsofrämjande och media. Andra etablerade forskningsområden är affärskunnande, datasäkerhet, polymerteknologi och tidig rehabilitering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Social delaktighet – Inom området för social delaktighet är ett målområde för kunskapsutveckling grupper med särbehov, ett annat det sociala kapitalet. Att möjliggöra gemenskap, tillhörighet, aktiv medverkan och medansvar i samhällsutvecklingen för sårbara och utsatta målgrupper som missbrukare, ensamma äldre och utslagna barn och unga är ett övergripande temaområde. En annan utmaning är att utveckla rehabiliteringsmodeller och -nätverk som stöder fysisk, psykisk och social funktionsförmåga och livskontroll för riskgrupper med funktionshinder som handikapp, mental ohälsa och funktionshinder i stöd- och rörelseapparaten.
Diakonia	<p>Diakin tutkimustoiminnan painopisteet ovat hyvinvointipalvelut, kirkko ja kansalaisyhteiskunta. Hyvinvointitutkimuksen tavoitteena on edistää eri väestöryhmien osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää syrjäytymistä ... Tutkimustoiminta etsii vastauksia julkisten palveluiden toimivuuteen kehittämällä uusia palveluiden järjestämistapoja yhteistyössä palveluiden käyttäjien ja toteuttajien kanssa. ... Kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti palvelujärjestelmän aukkokohtat, jotka koskettavat kaikkein haavoittuvimpia ryhmiä. ... Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen tavoitteena on edistää kansalaisten osallistumista sosiaali- ja terveysalalla sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tutkimustoiminnalla etsitään vastauksia osallisuuden, aktiivisen kansalaisuuden ja kansalaistoiminnan kysymyksiin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Huono-osaisuus ja heidän osallisuutensa vahvistaminen – Huono-osaisten auttamisen parhaat työkäytännöt – Kokemuskehittäminen (kokemusasiantuntijuus) – Sosiaalitalous – Aliedustettujen ryhmien osallisuuden vahvistaminen koulutuksessa
Centria	<p>Centria ammattikorkeakoulu profiloituu työelämälähtöisyyteen ja turvallisuuteen. ... Centria ammattikorkeakoulun painoalat määrittävät sen, mihin asioihin ammattikorkeakoulu keskittyy kaikessa tekemisessään. Painoalat vuoteen 2020 saakka ovat: 1) teollisuusprosessien ja tuotantoteknologioiden kehittäminen, 2) tietoverkot ja niihin liittyvä sisällöntuotanto ja 3) moniammatillinen palvelu- ja liiketoimintaosaaminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ”Kotona pärjääminen” koskien eri asiakasryhmiä, elämäkaaren eri vaiheissa sekä palveluprosesseja – Hyvinvointialan yrittäjyys
Hämeen	<p>Strategisessa kehittämisessä keskitytään erityisesti voimavarojen kohdentamiseen kuuden fokusalueen avulla ... Koko HAMKin monialaisen osaamisen yhdistämistä ja voimavarojen kohdentamista tuetaan fokusalueiden avulla: 1) ennakoivat ja aidot oppimis- ja kehittä-</p>	<p>(- Profiili ja painoalat määrittävät jatkossa FUAS -yhteistyön kautta (Hämeen, Lahden ja Laurea-ammattikorkeakoulut))</p>

¹⁶ Tiedot on koottu ammattikorkeakoulujen www sivuilta 7.10.2013

¹⁷ Tiedot pohjaavat sähköpostikartoitukseen, lokakuu 2013 (lisäkysymykset lomakekyselyyn)

Ammattikorkeakoulu	TKI-toiminta	
	Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan suunnasta (ote) ¹⁶	Sosiaaliala ja TKI-toiminta ¹⁷
<i>Hämeen</i>	misympäristöt, 2) valmistavan teollisuuden tuote- ja liiketoimintaprosessi, 3) hyvinvointi-innovaatiot , 4) muuttuvan työelämän kehittäminen , 5) metropolimaaseutualueen ympäristö, asuminen, energia ja elinkeinot sekä 6) tieto- ja viestintäteknisten toimintamallinen ja verkostojen hyödyntäminen.	
<i>Jyväskylän</i>	Toimintamme kanavoituu painoalojemme kautta työ- ja elinkeinoelämän osaamisen kehittämiseen. Painoalat ovat osaamiskokonaisuuksia, jotka pohjautuvat toimintaympäristössä havaittuihin tarpeisiin vahvistaen alueellista osaamista ja kansainvälistymistä: 1) bioenergia-alan projektit, 2) perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen projektit , 3) osamisintensiivisen palveluliiketoiminnan kehittäminen, 4) metsäteollisuusklusterin uudistamiseen painottuvat projektit ja 5) innovatiivinen oppiminen.	<ul style="list-style-type: none"> – Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen – Perheiden osallisuuden edistäminen 24/7 -yhteiskunnassa – Osallisuus ja työllisyys – Mobiiliavusteiset ja innovatiiviset menetelmät perhetyössä ja soveltavassa tutkimuksessa – Moniammatillinen sosiaalialan oppimista ja kehittämissympäristö
<i>Karelia</i>	Karelia-ammattikorkeakoulussa on määritelty kuusi painoalaa, joihin TKI-toimet pääosin suuntautuvat: 1) uusiutuva energia, 2) väljästi asutun alueen ikäosaaminen , 3) Venäjä-osaaminen, tarkkuustekniikka, 4) monimediaiset palvelut ja 5) puurakentaminen.	<ul style="list-style-type: none"> – Väljästi asutun alueen ikäosaaminen – Venäjä-osaaminen
<i>Kemi-Tornion (Lappi)</i>	Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun TKI-toiminta tukee kärkiosaamiseensa perustuen alueen kehittämistä, hyvinvointia ja kilpailukykyyn parantamista ... Erityisenä vahvuutenamme on kansainvälisyys.	<ul style="list-style-type: none"> – Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen/ tukeminen – Ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen – Seniори- ja vanhustyö – Työhyvinvointi – Työikäisten työurien pidentäminen ja työssä jaksamisen edistäminen – Hyvinvointimuutosten tutkiminen ja ennakointi – Terveys- ja hyvinvointipalvelujen alueellinen tutkimus- ja kehittäminen – Hyvinvointipalveluiden ja -koulutuksen kehittäminen – Innovaatioklusterit hyvinvoinnin edistäjinä – Arktinen olosuhdeosaaminen, arktisuudesta elinvoimaa: arktinen yhteistyö ja pohjoinen rajaosaaminen, etäisyyksien hallinta, luonnonvara-alojen älykkään käytön edistäminen, turvallisuusosaaminen, palveluliiketoiminta ja yrittäjyys <p style="text-align: center;">Kehittyvien elinkeinojen Lappi Terveiden ja hyvinvoivien ihmisten Lappi Esteetön ja oikeudenmukainen Lappi</p>
<i>Kymenlaakson</i>	Kymenlaakson ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan painoaloja ovat: 1) kilpailukykyinen logistiikka ja merenkulku ja niiden turvallisuus, 2) ympäristöystävällinen energiatuotanto ja sen hyödyntäminen sekä 3) käyttäjälähtöiset hyvinvointi- ja suunnittelupalvelut .	<ul style="list-style-type: none"> – Nuorten aikuisten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen kysymykset – Venäjä-yhteistyö: <ul style="list-style-type: none"> – Sosiaalialan ja perhetyön kehittäminen
<i>Lahden</i>	TKI-projektitoiminta kohdentuu pääasiassa LAMK:n strategian mukaisiin painoaloihin (ympäristö, muotoilu, käytäntölähtöinen innovaatiotoiminta). Lisäksi projekteja toteutetaan mm. opiskelijayrittäjyys -teemaan liittyen.	<ul style="list-style-type: none"> – (Asiaa työstetään)

Ammattikorkeakoulu	TKI-toiminta	
	Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan suunnasta (ote) ¹⁶	Sosiaaliala ja TKI-toiminta ¹⁷
Laurea	Painoalat ovat Laurean strategisia osaamisalueita ... Laurean toimintaa ohjaavat strategiset painoalat: 1) palveluliiketoiminta, 2) hoitotyön asiantuntijuus ja kotona selviytyminen: yleinen sairaanhoitajakoulutus, 3) turvallisuus ja yh-teiskuntavastuu sekä 4) opiskelijayrittäjyys.	– Moniammatillisen osaamisen yhdistäminen
Metropolia	Metropolian TKI-työn vahvuuksia ovat monialaisuus , eri alojen korkeatasoinen asiantuntijuus sekä käytännönläheinen innovaatiotoiminta uusien tuotteiden, välineiden, toimintamallien, prosessien sekä palvelujen kehittämisessä ja olemassa olevien parantamisessa.	– Maahanmuuttajien osallisuus ja monimuotoinen palvelusaaminen – Ikäihmisten hyvä elämä – Kestävät tuote- ja palveluinnovaatiot – Kuntoutus osaaminen, jolla rakennetaan hyviä käytäntöjä asiakkaan arkeen
Mikkelin	TKI-toiminnassa Mamk keskittyy kolmelle painoalalle 1) kestävä hyvinvointi , 2) materiaalit ja ympäristöturvallisuus sekä 3) sähköinen arkistointi ja digipalvelut.	– Kestävä hyvinvointi – Terveysten edistäminen ja hyvä työelämä – Luontohoivayrittäjyys ja luontohoiva (palvelukonseptit ja menetelmällisyys) – Osallisuus , syrytytymisen ehkäisy ja aktiivinen kansalaisuus – Sähköiset hyvinvointi- ja ruokapalvelut sekä elintarviketurvallisuus
Novia	Forskning och utveckling (FoU) vid Yrkeshögskolan Novia bygger på långsiktigt arbete inom ramen för utvalda fokusområden. ... Fokusområden för forskning och utveckling (FoU): 1) hållbar energiteknik, 2) naturresursförvaltning, 3) fartygssimulation, 4) konst, hälsa och välfärd , 5) äldres hälsa och livsvillkor , och 6) serviceinnovation .	- ---
Oulun seudun	TKI-työtä ohjaavat Oamkin strategiassa 2015 määritellyt painoalat ja kehittämiskohteet: 1) internet ja ICT, 2) energia ja ympäristö, 3) terveys ja hyvinvointi , 4) luovat alat sekä 5) yrittäjyys, 6) kestävä kehitys ja 7) kansainvälisyys.	– (Oulun seudun ammattikorkeakoulun uusimmassa strategiassa ei ole määritelty sosiaalialalle profiilia tai painopisteitä. Strategian pohjalta laadittava kehittämissuunnitelma on työstövaiheessa.)
Saimaan	Ammattikorkeakoululla on koulutusta, tutkimus- ja kehitystyötä ja kansainvälistä toimintaa seuraavilla valituilla, monialaisilla painoaloilla: 1. Käyttäjälähtöiset teknologiat ja niiden kaupallistaminen, 2. Johtaminen ja yrittäjyys ja 3. Terveys- ja hyvinvointipalvelut sekä palveluprosessit . ... Terveys- ja hyvinvointipalvelut sekä palveluprosessit -painoalalla kehitetään yhdessä työelämän kanssa kustannustehokkaita palvelutuotteita , jotka lisäävät yksilöiden ja yhteisöjen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia . Painoalan TKI-toiminnassa ollaan toimijana kehittämässä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin asiakaslähtöisiä terveys- ja hyvinvointipalveluprosesseja osana alan toimialarakenteen muutosta. Kehitystyössä hyödynnetään uusia käyttäjälähtöisiä tieto-, kone- ja laiteteknisiä ratkaisuja .	– Asiakaslähtöinen hyvinvointipalvelujen ja -palveluprosessien kehittäminen
Satakunnan	Vuoden 2013 alusta SAMKin TKI-toimintaa on kehitetty em. tutkimusohjelman pohjalta viidessä tutkimus- ja osaamiskeskityksessä: 1) Energia, 2) Esteettömyys , 3) Hyvinvointiteknologia , 4) Laskennallinen älykkyys ja uutena 5) Meri- ja offshoreteknologia.	Sosiaaliala – Esteettömyys – Osallisuus ja saavutettavuus , ”society for all” – Näkökulma koulutustoiminnan ja osaamisen kautta: – Ammattihenkilöstö kansalaisten hy-

Ammattikorkeakoulu	TKI-toiminta	
	Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan suunnasta (ote) ¹⁶	Sosiaaliala ja TKI-toiminta ¹⁷
Satakunnan		<p>vinvointia ylläpitäviin ja edistäviin tehtäviin</p> <ul style="list-style-type: none"> – Terveys- ja hyvinvointiosaaminen – Osallisuus ja osallistuminen – Kulttuuri ja taide
Savonia	Neljä valittua painoalaa (1) energia, ympäristö ja turvallisuus , 2) hyvinvointituotteet ja -palvelut , 3) integroitu tuotekehitys sekä 4) alku- tuotanto ja elintarvikkeet profiloivat Savonian toimintaa.	<ul style="list-style-type: none"> – Lapsiperheiden hyvinvointi – Ennakoiva toiminta ja varhainen puuttuminen – Käyttäjälähtöiset hyvinvointipalvelut – Liikkuvat palvelut – Ikääntyvien toimijoiden vahvistaminen – Ammatillisen osaamisen edistäminen – Joustavat, autenttiset oppimisympäristöt
Seinäjoen	Seinäjoen ammattikorkeakoulu keskittyy TKI-toiminnassaan strategisille painopistealueille, jotka on määritelty SeAMKin oman osaamisen sekä alueellisten asiakkaiden tarpeiden mukaan. Painopistealueitamme ovat: 1) Elintarviketalous ja hyvinvoinnin edistäminen , 2) Älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät teollisuudessa ja rakentamisessa, 3) Kulttuuri- ja elämystuotanto, 4) Julkiset palveluinnovaatiot sekä 5) Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen.	<ul style="list-style-type: none"> – Ennakoiva ja voimavaralähtöinen vanhustyö – Ennalta ehkäisevä ja moniammatillinen perhetyö – Työelämään integrointi ja työhyvinvointi
Tampereen	TAMKin vahvat osaamisalueet ovat hyvinvointi , kulttuuri ja tekniikka, ja kaikilla näillä on oma TKI-ohjelmansa. ... Hyvinvointi-ohjelmassa tavoitteena on edistää ihmisen terveyttä ja hyvinvointia elämänkulun eri vaiheissa. ... Keskitymme erityisesti: 1) senioripalvelujen kehittämiseen ja siihen liittyvään hyvinvointiyrityrittäjyyden edistämiseen sekä palveluja tukevan hyvinvointiteknologian kehittämiseen , 2) työhyvinvoinnin edistämiseen ja 3) lasten ja nuorten terveyden edistämiseen .	<ul style="list-style-type: none"> – Senioripalvelut – Hyvinvointiteknologia – Hyvinvointiyrityrittäjyys
Turun	TKI-ohjelmat ovat ammattikorkeakoulun strategisten painopistealueiden mukaisia. Kukin ammattikorkeakoulun tulosalue eli yksikkö vastaa omasta ohjelmastaan: 1) bio- ja liiketoimintaosaaminen (Bioalat ja liiketalous), 2) hyvinvointipalvelut elämäntapa- ja elämäntilanteissa (Hyvinvointipalvelut), 3) lääkehoito- ja terveysosaaminen (Terveysala), 4) merellisen ympäristön ja rakentamisen osaaminen (Tekniikka, ympäristö ja talous), 5) soveltava ICT (Tietoliikenne ja sähköinen kauppa), 6) taidealan työelämälähtöinen osaaminen (Taideakatemia) ja 7) Tulevaisuuden työ (Kehittäminen-tulosalue).	<ul style="list-style-type: none"> – Sosiaaliala (tutkimusohjelmat): <ul style="list-style-type: none"> – Lasten ja nuorten osallisuus tutkimusohjelma – Varhaiskasvatus – Lastensuojelu ja lasten ja nuorten erityinen tuki – Aktiivinen aikuisuus, työ ja toimintakyky – Aikuissosiaalityö – Monialaiset tutkimusohjelmat (sosiaaliala osallisena): <ul style="list-style-type: none"> – Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä – Toimiva arki ja saavutettavuus – Taidelähtöinen hyvinvoinnin tukeminen
Vaasan	Osaamisemme vahvuus on monialainen ja syvälinen asiantuntijuus sekä vankka paikallisen elinkeinoelämän tuntemus. Hyödynnämme toiminnassamme myös kansallista ja kansainvälistä yhteistyöverkostoaamme.	<ul style="list-style-type: none"> – Hanketoiminta yhteistyössä Novia AMK:n kanssa (kaksikielisyys) <ul style="list-style-type: none"> – Nuorten osallisuus ja aktiivointi – Ikäihmisten turvallinen kotona asuminen, potilasturvallisuus ja aktiivointi-TV

Tarkempi tieto TKI -toiminnan painotuksista löytyy kunkin ammattikorkeakoulun www-sivuilta (tiedot on koottu 7.10.2013):

Arcada: <http://www.arcada.fi/sv/forskning-utveckling-och-innovation>

Diakonia: <http://www.diak.fi/tyoelama/Tutkimus/Sivut/default.aspx>

Centria: <http://web.centria.fi/Page.aspx?id=664&p1=44&p2=664>

Hämeen:

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Organisaatiojatoimipaikat/laadunvarmistus/tutkimus_ja_palvelutoiminta

Jyväskylän: <http://www.jamk.fi/tutkimus/painopisteet>

Karelia: <http://www.karelia.fi/fi/tki-ja-palvelut/tutkimus-ja-kehitys>

Kemi-Tornion: <http://www.token.fi/Suomeksi/Tutkimus-ja-kehitys>

Kymenlaakson: <https://www.kyamk.fi/Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4lle/>

Lahden: <http://www.lamk.fi/esittely/tki-toiminta/Sivut/default.aspx>; <http://www.lamk.fi/esittely/tki-toiminta/projektitoiminta/Sivut/default.aspx>

Laurea: http://www.laurea.fi/fi/tutkimus_ja_kehitys/painoala_verkostot/Sivut/default.aspx

Metropolia: <http://www.metropolia.fi/tutkimus-ja-kehitys/>

Mikkelin: http://www.mamk.fi/tutkimus_ja_kehitys

Novia: <http://www.novia.fi/FoU/>

Oulun seudu: http://www.oamk.fi/tietoa_oamkista/tutkimus_kehitys_ja_innovaatiotyö/

Saimaan: http://www.saimia.fi/fi-FI/images/docs/saimaan_amk_strategia_2011_2015.pdf

Satakunnan: <http://www.samk.fi/tutkimusyhteistyö/esittely>

Savonia: <https://portal.savonia.fi/amk/fi/tki-ja-palvelut>

Seinäjoen: <http://www.seamk.fi/Suomeksi/Tutkimus-ja-kehittäminen>

Tampereen: [http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/\\$all/923EEDD681911AE5C22579830067A01A](http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/$all/923EEDD681911AE5C22579830067A01A)

Turun: <http://www.turkuamk.fi/public/default.aspx?nodeid=12405&culture=fi-FI&contentlan=1>

Vaasan: <http://www.puv.fi/fi/com/>

LIITE 18 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten lähtökohdat, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013

Kyselyn tulokset

1. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää sosiaalihuoltolaissa (17.9.1982/710, 17–28 §) määriteltyjen sosiaalipalveluiden pohjalta a) sosiaalityö, b) kasvatusta- ja perheneuvonta, c) kotipalvelut, d) asumispalvelut, e) laitospalvelut, f) perhepalvelut, g) vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta sekä h) toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
22 %	4/ 18	Kyllä
61 %	11/ 18	Ei
17 %	3/ 18	En osaa sanoa

2. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää ehdotuksessa uudeksi sosiaalihuoltolaiksi määriteltyjen sosiaalipalveluiden pohjalta a) perheitä tukevat palvelut, b) suoriutumista ja osallistumista tukevat palvelut, c) hoiva, d) yksilö- ja perhekohtainen sosiaalityö, e) työelämäosallisuutta tukeva toiminta, f) sosiaalinen kuntoutus, g) asumien järjestämistä tukevat palvelut sekä h) omaisia ja läheisiä tukevat palvelut (STM 2012)

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
55 %	12/ 22	Kyllä
18 %	4/ 22	Ei
27 %	6/ 22	En osaa sanoa

3. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää työalueiden kuten a) sosiaalinen hoiva ja huolenpito, b) sosiaaliohjaus ja c) sosiaalityö pohjalta

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
19 %	4/ 21	Kyllä
67 %	14/ 21	Ei
14 %	3/ 21	En osaa sanoa

4. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon lähihoitaja koulutusohjelmien teemojen pohjalta, esimerkiksi a) lasten ja nuorten hoito ja kasvatusta, b) kuntoutus, c) mielenterveystyö, d) päihdetyö, e) vammaistyö ja f) vanhustyö

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
25 %	7/ 28	Kyllä
54 %	15/ 28	Ei
21 %	6/ 28	En osaa sanoa

5. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen teemojen pohjalta, esimerkiksi a) lapsi- ja nuorisotyö, b) työ kouluissa, c) työvalmennus, d) päihdetyö, e) psykiatrinen työ / mielenterveystyö, f) vammaistyö ja kehitysvammatyö, g) vanhustyö ja h) esimies- ja johtamistyö

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
32 %	7/ 22	Kyllä
54 %	12/ 22	Ei
14 %	3/ 22	En osaa sanoa

6. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää sosiaalialan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen teemojen pohjalta, esimerkiksi a) lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen sekä edistäminen, b) lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, c) perheosaaminen ja -tutkimus, d) hyvinvointia turvaava sosiaalityö, e) päihteet ja syrjäytyminen, f) aikuissosiaalityö, g) palveluohjaus, h) sosiaaliohjaus, i) alue- ja kansalaislähtöinen sosiaalialan työ ja työikäntöjen kehittäminen, j) yhteiskunnallinen muutostyö sekä k) sosiaalipalveluiden kehittäminen, l) perhekeskeisen varhaiskasvatuksen johtaminen ja kehittäminen että m) sosiaalialan johtaminen ja kehittäminen

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
48 %	10/ 21	Kyllä
43 %	9/ 21	Ei
9 %	2/ 21	En osaa sanoa

7. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksia voidaan jäsentää yliopistojen erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen teemojen pohjalta a) lapsi- ja nuorisososiaalityö, b) kuntouttava sosiaalityö, c) marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, d) yhteisösosiaalityö ja e) hyvinvointipalveluiden erikoisala

<i>%</i>	<i>Vastauksia</i>	<i>Vastausvaihtoehdot</i>
48 %	12/ 25	Kyllä
36 %	9/ 25	Ei
16 %	4/ 25	En osaa sanoa

LIITE 19 Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisällöt, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013

Kyselyn tulokset

Väittämä: Sosionomi (AMK) tutkinnon jälkeisten erikoistumiskoulutusten tulee vahvistaa sosiaali-alan:	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
<i>Laaja-alaista osaamista</i>	32 % 6/ 19	21 % 4/ 19	5 % 1/ 19	32 % 6/ 19	10 % 2/ 19
<i>Ilmiöpohjaista osaamista, kuten syrjäytyminen</i>	58 % 11/ 19	21 % 4/ 19	5 % 1/ 19	16 % 3/ 19	0 % 0/ 19
<i>Työalakohtaista osaamista, kuten vammaisala</i>	32 % 6/ 19	53 % 10/ 19	10 % 2/ 19	5 % 1/ 19	0 % 0/ 19
<i>Asiakasryhmäkohtaista osaamista, kuten kehitysvammaisuus/ kehitysvammatyö</i>	47 % 9/ 19	37 % 7/ 19	0 % 0/ 19	16 % 3/ 19	0 % 0/ 19
<i>Menetelmä osaamista</i>	84 % 16/ 19	16 % 3/ 19	0 % 0/ 19	0 % 0/ 19	0 % 0/ 19
<i>Kehittämisoaamista</i>	68 % 13/ 19	16 % 3/ 19	0 % 0/ 19	16 % 3/ 19	0 % 0/ 19
<i>Tutkimusosaamista</i>	26 % 5/ 19	32 % 6/ 19	0 % 0/ 19	37 % 7/ 19	5 % 1/ 19
<i>Esimiesosaamista</i>	42 % 8/ 19	47 % 9/ 19	0 % 0/ 19	11 % 2/ 19	0 % 0/ 19
<i>Johtamisoaamista</i>	44 % 8/ 18	44 % 8/ 18	0 % 0/ 18	12 % 2/ 18	0 % 0/ 18
<i>Muu, mikä</i>	<i>Käyttäjälähtöinen palvelumuotoilu</i>				
<i>Muu, mikä</i>	<i>Tulevaisuuden osaaminen</i>				
<i>Muu, mikä</i>	<i>Moniammatillisuus</i>				
<i>Muu, mikä</i>	<i>Mångprofessionellt samarbete och teamarbete</i>				
<i>Muu, mikä</i>	<i>Arbetslivsanpassat specialiseringsutbud</i>				

LIITE 20 Esimerkit sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisältöjen hahmottamisesta

Sosiaalialan erikoistumiskoulutusten sisältöjä ideoitiin ammattikorkeakoulutoimijoiden neuvottelu- ja yhteistyöpäivässä 24.10.2013 nopeatempoisessa, aivoriihittyypisessä työskentelyssä. Tässä haettiin sisältöjä tai osaamisalueita ilmiö-, asiakasryhmä-, menetelmät- ja kehittämisenäkökulmien kautta neljään esimerkkiin toimineeseen erikoistumiskoulutukseen.

Varhaiskasvatustyön erikoistumiskoulutus			
<i>Ilmiöön liittyvä osaaminen</i>	<i>Asiakasryhmään liittyvä osaaminen</i>	<i>Menetelmiin liittyvä osaaminen</i>	<i>Kehittämiseen liittyvä osaaminen</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Lapsuuden muutos - Median yms. vaikutus - Monikulttuurisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsen kasvun ja kehityksen moninaisuus - Lapsen ja perheiden (asiakkaiden) sosiaalisten ongelmien ymmärtäminen - Varhaiskasvatuspalvelut ja perhepalvelut - Muun muassa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun lainsäädäntö 	<ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja didaktiikka - Pienryhmäpedagogiikka - Pedagogiikan dokumentointi - Varhaiskasvatuksen menetelmät - Kasvatuskumppanuus - Varhaiskasvatuksen perhetyö ja sen menetelmät - Päihteiden käytön ja mielenterveyden kysymykset 	<ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskasvatuksen johtajuus - Varhaiskasvatustyön ja menetelmien kehittäminen - Työyhteisön kehittäminen - Oman työn kehittäminen

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön erikoistumiskoulutus			
<i>Ilmiöön liittyvä osaaminen</i>	<i>Asiakasryhmään liittyvä osaaminen</i>	<i>Menetelmiin liittyvä osaaminen</i>	<i>Kehittämiseen liittyvä osaaminen</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Lapsi, nuori ja perhe vuonna 2020 ja tämän jälkeen - Monikulttuurisuus - Haastavat kasvuympäristöt 	<ul style="list-style-type: none"> - Perhe ammattilaisen kumppanina (aito kumppanuusajattelu) - Monikulttuuriset asiakasryhmät <ul style="list-style-type: none"> - Kulttuurisensitiivisyys - Haavoittuneet lapset ja perheet - Lastensuojelutyön erityiset tilanteet ja kysymykset - Päihteiden käytön ja mielenterveyden kysymykset - Monialaiset palvelut - Lainsäädännön vahva tunteminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Systeeminäkökulma perhetyössä - Kasvatuksen tukeminen - Yhteistyö - Asiakastyön menetelmät - Asiakkaan osallisuutta vahvistavat käytännöt ja menetelmät - Varhaisen puuttumisen ja tukemisen käytännöt sekä menetelmät - Moniammatillisuus - Verkostoituminen <ul style="list-style-type: none"> - Perhekeskukset - Verkkopalvelut - Erityiskasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> - Kehittämisoosaaminen - Tutkimusosaaminen - Analyysitaidon vahvistaminen - Verkostossa tapahtuva kehittäminen - Työyhteisön kehittäminen - Oman työn ja osaamisen kehittäminen

Seniори- ja vanhustyön erikoistumiskoulutus			
<i>Ilmiöön liittyvä osaaminen</i>	<i>Asiakasryhmään liittyvä osaaminen</i>	<i>Menetelmiin liittyvä osaaminen</i>	<i>Kehittämiseen liittyvä osaaminen</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Vanhuuskäsitys - Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset ikääntyessä - Perheen, omaisten ja läheisten merkitys ikäntytvälle - Omahoitajuus - Sosiaalisen näkökulma ikääntyessä ja seniори- ja vanhustyössä 	<ul style="list-style-type: none"> - Muisti ja muistisairaudet - Ikääntyvän kulttuurin tuntemus - Elämänkulku: <ul style="list-style-type: none"> - Riskitekijät - Yksinäisyys - Turvattomuus - Voimavarat ja niiden tiedostaminen - Päihteiden käytön ja mielenterveyden kysymykset - Eri sektorien palvelut - Uudistunut lainsäädäntö 	<ul style="list-style-type: none"> - Palveluohjaus - Hoitotyön tuntemus ja osaaminen - Kotona asumisen tukeminen <ul style="list-style-type: none"> - Teknologia - Omahoitajuus ja sen tukeminen - Sosiokulttuurinen työ - Toiminnalliset menetelmät - Yhteisöllisyys - Verkostojen kokoaminen ja verkostotyö - Vertaismenetelmät (vertaisuuden tukeminen) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> - Kehittämishenkisyys - Tutkimus - Tutkiva työote - Henkilöstöjohtamisen osaaminen - Talousjohtamisen osaaminen - Palvelumuotoilut

Johtamis- ja esimiestyön erikoistumiskoulutus			
<i>Ilmiöön liittyvä osaaminen</i>	<i>Asiakasryhmään liittyvä osaaminen</i>	<i>Menetelmiin liittyvä osaaminen</i>	<i>Kehittämiseen liittyvä osaaminen</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Henkilöstö ja henkilöstön saataavuus - Resurssit ja talous - Muutokset - Turvallisuus - Työhyvinvointi - Moniammatillinen yhteistyö - Sosiaalialan erityinen osaaminen johtamisessa ja esimiestyössä 	<ul style="list-style-type: none"> - Toimintaympäristön tuntemus - Esimerkiksi työhyvinvoinnin edistämisessä osalliseksi olevat toimijat ja palveluiden tuottajat - Lainsäädäntö (hallintomenettely, työlainsäädäntö) 	<ul style="list-style-type: none"> - Strateginen johtaminen ja sen menetelmät - Osallistavan johtamisen käytännöt ja menetelmät (esim. fasilitointi) - Työhyvinvoinnin edistämisen menetelmät - Osaamisen johtamisen menetelmät - Oman johtajuuden kehittämisen menetelmät 	<ul style="list-style-type: none"> - Hanke- ja projektiosaaminen sekä näiden suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja johtamisen käytännöt ja menetelmät - Osallistava ja osallistuva kehittäminen - Asiakkaiden kuuleminen palvelujen tuottamisessa ja käyttäjälähtöinen palvelumuotoilu - Työntekijöiden kuuleminen - Työyhteisön kehittäminen

LIITE 21 Ammattikorkeakoulujen sosiaali-alan erikoistumiskoulutusten toteutustavat, kysely ammattikorkeakouluille, lokakuu 2013

Kyselyn tulokset

Väittämä: Sosiaali-alan erikoistumiskoulutusten toteutukset sisältävät:	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
<i>Teorialähtöistä opetusta ja ohjausta</i>	61 % 11/ 18	39 % 7/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18
<i>Kontaktiopetusta ja -ohjausta</i>	72 % 13/ 18	22 % 4/ 18	0 % 0/ 18	6 % 1/ 18	0 % 0/ 18
<i>Etäopetusta ja -ohjausta teknologiaa hyödyntäen</i>	72 % 13/ 18	22 % 4/ 18	0 % 0/ 18	6 % 1/ 18	0 % 0/ 18
<i>Verkko-oppimisympäristössä opetusta ja ohjausta</i>	89 % 16/ 18	11 % 2/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18
<i>Käytäntölähtöistä opetusta ja ohjausta</i>	78 % 14/ 18	11 % 2/ 18	11 % 2/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18
<i>Harjoittelun</i>	6 % 1/ 17	12 % 2/ 17	6 % 1/ 17	41 % 7/ 17	35 % 6/ 17
<i>Omassa työssä oppimista</i>	82 % 14/ 17	18 % 3/ 17	0 % 0/ 17	0 % 0/ 17	0 % 0/ 17
<i>Kansainvälisessä toimintaympäristössä opetusta ja ohjausta</i>	16 % 3/ 18	44 % 8/ 18	28 % 5/ 18	6 % 1/ 18	6 % 1/ 18
<i>Oppimistehtäviä</i>	94 % 17/ 18	0 % 0/ 18	6 % 1/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18
<i>Kehittämistehtävän</i>	89 % 16/ 18	11 % 2/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18	0 % 0/ 18
<i>Tutkimustehtävän</i>	24 % 4/ 17	29 % 5/ 17	12 % 2/ 17	29 % 5/ 17	6 % 1/ 17
<i>Muu, mikä</i>	<i>Työelämämentorointi</i>				
<i>Muu, mikä</i>	<i>Vertaiskehittyminen ja opintokäynnit</i>				

LIITE 22 Ammattikorkeakoulujen esitykset sosiaalialan erikoistumis- koulutuksiksi

Ammattikorkeakoululla oli mahdollisuus esittää kyselyssä viittä sosiaalialan erikoistumiskoulutusta. Ammattikorkeakoulun valinta sosiaalialan erikoistumiskoulutuksesta, joka on tärkeä käynnistää valtakunnallisen tarpeen perusteella = V ja alueellisen tarpeen johdosta = A.¹⁸

<i>Sosiaalialan erikoistumis- koulutus (nimi)</i>	<i>Kuvaus sisällöstä</i>	<i>Esityksen tehnyt ammattikorkeakoulu</i>	<i>V / A</i>
VARHAISKASVATUSTYÖ			
<i>Varhaiskasvatus</i>	-	<i>Karelia</i>	
<i>Varhaiskasvatus</i>	(Lastentarhanopettajan kelpoisuus tutkinnon jälkeen)	<i>Kymenlaakson</i>	V
<i>Varhaiskasvatus</i>	-	<i>Saimaan</i>	
<i>Varhaiskasvatus</i>	-	<i>Seinäjoen</i>	A
<i>Varhaiskasvatus</i>	Varhaiskasvatuksen <i>menetelmällinen</i> erityisosaaminen, <i>koordinoiva</i> työ, <i>kehittäminen</i> , <i>johtaminen</i>	<i>Mikkelin</i>	
<i>Varhaiskasvatus</i>	<i>Varhaiskasvatus, perhetyö</i> varhaiskasvatuksessa	<i>Vaasan</i>	V
<i>Varhaiskasvatustyö</i>	Lapsen <i>kasvu</i> ja <i>kehitys</i> , uusi tutkimustieto, varhaiskasvatustyön <i>tuloksellisuus</i>	<i>Turun</i>	A
<i>Varhaiskasvatuksen pedagogiikka</i>	<i>Pedagogiset</i> valmiudet lastentarhanopettajan tehtävässä	<i>Metropolia</i>	A
<i>Eryityskasvatus</i>	<i>Varhaiserityiskasvatus, perhekeskeisyys</i>	<i>Lahden</i>	
<i>Ledarskap för dagvårdspersonal</i>	Fördjupad kunskap i <i>ledarskap</i> i förhållande till en daghemskontext	<i>Arcada</i>	
LAPSI-, NUORISO- JA PERHETYÖ			
<i>Lapsi- ja perhelähtöinen työ</i>	<i>Menetelmällinen</i> erityisosaaminen, <i>koordinoiva</i> työ, <i>kehittäminen</i> , <i>johtaminen</i>	<i>Mikkelin</i>	
<i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö</i>	<i>Lasten hyvinvointi</i> ja <i>suojaelu</i> , <i>perhetyö</i> osana lasten ja nuorten hyvinvointia ja suojelua, <i>päihdeongelmat</i> ja <i>mielenterveysongelmat</i> hyvinvoinnin riskinä	<i>Satakunnan</i>	
<i>Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö</i>	<i>Kasvatus, pedagogiikka, moniammatillinen</i> työ, <i>mentalisaatio</i> , <i>reflektiivinen</i> työote	<i>Savonia</i>	A
<i>Perheiden kanssa tehtävä työ</i>	<i>Kumppanuustyö, verkostotyö, lastensuojelu</i>	<i>Jyväskylän</i>	V
<i>Asiakaslähtöinen työ lasten- ja perheiden parissa</i>	<i>Menetelmät</i>	<i>Vaasan</i>	A
<i>Familjearbete ur olika perspektiv</i>	Kunskap om <i>familjeprocesser</i> , <i>interaktion</i> mellan barn-förälder, <i>multiprofessionellt samarbete</i> , <i>tidigt ingripande</i> , <i>ta upp oro</i> för barnet, <i>familjevård</i>	<i>Novia</i>	V
<i>Moniammatillinen perhetyö</i>	<i>Moniammatillinen perhetyö, voimavaraistava</i> työote, <i>osallistava</i> työote, moniammatillisen <i>yhteistyön toimintamallit</i>	<i>Hämeen</i>	
<i>Moniammatillinen perhekeskustointi</i>	-	<i>Seinäjoen</i>	V
<i>Monikulttuurinen perhetyö</i>	<i>Monikulttuurinen perhe, verkostotyö</i>	<i>Hämeen</i>	A
<i>Perhesovittelu</i>	<i>Fasilitatiivinen perhesovittelu</i>	<i>Diakonia</i>	
<i>Lähisuhdeväkivaltatyö</i>	<i>Lähisuhdeväkivallan ehkäisy</i> sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan peruspalveluissa	<i>Mikkelin</i>	V
<i>Avohuollon perhepalvelujen kehittäminen</i>	Lasten ja nuorten <i>pahoinvointi</i> ja <i>mielenterveys</i> , perheiden <i>oireittisuus</i> , <i>kotona</i> tapahtuvan työn <i>käytännöt</i> ja <i>menetelmät</i>	<i>Diakonia</i>	V
LASTENSUOJELUTYÖ			
<i>Lastensuojelu</i>	<i>Sijaishuollon kasvatus</i> työ	<i>Karelia</i>	V
<i>Lastensuojelu</i>	-	<i>Metropolia</i>	
<i>Lastensuojelu</i>	-	<i>Oulun seudun</i>	
<i>Lastensuojelu</i>	-	<i>Saimaa</i>	
<i>Lastensuojelu</i>	<i>Asiakaslähtöisyys, palvelujärjestelmän kehittäminen</i> , kokonaisvaltainen osaaminen	<i>Tampereen</i>	

¹⁸ Laurea-ammattikorkeakoulun vastaukset puuttuvat. Muutoin ammattikorkeakoulut ehdottivat 2–6 sosiaalialan erikoistumiskoulutusta. Ammattikorkeakouluilta pyydettiin ehdotusta enintään viidestä sosiaalialan erikoistumiskoulutuksesta.

Sosiaalialan erikoistumis- koulutus (nimi)	Kuvaus sisällöstä	Esityksen tehnyt ammattikorkeakoulu	V / A
LASTENSUOJELUTYÖ			
<i>Lastensuojelutyö: Lastensuojelu sekä lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnat</i>	Lapsen ja nuoren <i>kasvu</i> ja <i>kehitys</i> , <i>lastensuojelun</i> ja <i>psykiatrian päätöksenteko</i> ja <i>työkäytännöt, työmenetelmät, yhteistyö</i> , ammatilliset valmiudet työskennellä lapsen, nuoren ja perheen kanssa	<i>Turun</i>	V
<i>Lastensuojelun avohuolto</i>	<i>Avohuollon</i> toteutuminen	<i>Kymenlaakson</i>	
<i>Lastensuojelun sijaishuolto</i>	<i>Sijaishuollon</i> toteutuminen	<i>Kymenlaakson</i>	
AIKUISTYÖ			
<i>Hyvinvointia tukeva sosiaalialan työ</i>	Kuntoutus, ohjaus, tutkimus, kehittäminen	<i>Savonia</i>	V
<i>Syrjäytymisen ehkäiseminen</i>	Ilmiön hahmottaminen, mallinnusten tekeminen	<i>Tampereen</i>	
<i>Aikuissosiaalityö</i>	-	<i>Seinäjoen</i>	
<i>Aikuissosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus</i>	Muutos sosiaalityö, sosiaaliohjaus, palveluohjaus, kuntoutus työ- ja toimintakyvyn edistäjänä, mielenterveysongelmat hyvinvoinnin riskinä	<i>Satakunnan</i>	
<i>Kuntouttava aikuissosiaalityö</i>	Menetelmällinen erityisosaaminen, koordinoiva työ, kehittäminen, johtaminen	<i>Mikkelin</i>	
<i>Yhteisökuntoutus</i>	Kuntoutumisprosessi, asiakaslähtöinen yhteisöllinen kuntoutus, ohjaavat työtavat, moniammatilliset verkostot , asiakastyön välitteet , menetelmät,	<i>Hämeen</i>	
<i>Etsivä ja yhteisöllinen työ aikuis- ten kanssa tehtävässä työssä</i>	Moniongelmaisuus (päihteet, mielenterveys, talous, rahapeliongelmat), muutostyö, motivoiva ja sitouttava muutostyö, työkäytäntöjen kehittäminen	<i>Diakonia</i>	
<i>Työllisyyden edistäminen</i>	Asiakaslähtöisyys, palveluohjauksellinen ote	<i>Tampereen</i>	
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ			
<i>Päihdetyö</i>	-	<i>Oulun seudun</i>	
<i>Missbruksrelaterad utbildning</i>	Penningmissbruk, drogmissbruk, metodutveckling	<i>Novia</i>	
<i>Päihde- ja mielenterveystyö</i>	Asiakaslähtöisyys, palvelujärjestelmän kehittäminen , kokonaisvaltainen osaaminen	<i>Tampereen</i>	
<i>Päihde- ja mielenterveystyö</i>	Syrjäytymisen olemus, syrjäytymisen ennaltaehkäisy , päihdetyön menetelmät, arjen sujuminen auttamisessa	<i>Turun</i>	
<i>Päihde- ja mielenterveystyö</i>	-	<i>Jyväskylän</i>	
<i>Mielenterveys- ja päihdetyö</i>	-	<i>Saimaan</i>	
<i>Mielenterveys- ja päihdetyö ja syrjäytymisen kysymykset</i>	-	<i>Karelia</i>	
<i>Utbildning för personalens profes- sionella utveckling och identitet</i>	Barn- och ungdomspsykiatri, psykosociale problem, samtalsmetodik, krisbearbetning, psykisk ohälsa	<i>Novia</i>	
<i>Människönära och samhällsförankrad mentalvård</i>	Fördjupad kunskap i mental hälsa och kompetens i att möta och arbeta med personer som drabbats av psykisk och social problem och svårigheter	<i>Arcada</i>	V
SENIORI- JA VANHUSTYÖ			
<i>Ikääntyminen</i>	-	<i>Lahden</i>	
<i>Seniori- ja vanhustyö</i>	-	<i>Jyväskylän</i>	
<i>Seniori- ja ikäosaaminen</i>	Ennalta ehkäisevä seniori- ja vanhustyö, ikäjohtaminen, työhyvinvointi	<i>Savonia</i>	
<i>Vanhustyö</i>	Yksinäisyys, mielenterveys, päihteet, toimintakyvyn ylläpitäminen	<i>Metropolia</i>	
<i>Vanhustyö</i>	Vanhustyön menetelmällinen erityisosaaminen, koordinoiva työ, kehittäminen, johtaminen	<i>Mikkelin</i>	
<i>Äldreomsorg ur olika perspektiv</i>	Den äldres och anhörigas fysiska, psykiska och sociala rättigheter och ställning	<i>Novia</i>	V
<i>Voimavaralähtöinen ja kuntouttava sosiaalialan työ ikäähmissen parissa</i>	Ikäosaaminen , monialainen kuntoutus, asumis- palvelut, asuminen	<i>Karelia</i>	A
<i>Monikulttuurisuustyö</i>	Ikääntyneet maahanmuuttajat, toimintakyky, osallisuus	<i>Metropolia</i>	
<i>Vanhusten avopalvelut</i>	Kotona asumisen tukeminen sosiaalipalveluna	<i>Kymenlaakson</i>	
<i>Ikäihmistien kotiin tarjottavien palvelujen kehittäminen</i>	Toimintakyvyn tukeminen, itsehoito, aivoterveiden edistäminen, teknologian hyödyntäminen	<i>Diakonia</i>	
VAMMAIS- JA ERITYISKASVATUSTYÖ			
<i>Kehitysvammatyön erityiskysymykset</i>	-	<i>Seinäjoen</i>	

<i>Sosiaalialan erikoistumis- koulutus (nimi)</i>	<i>Kuvaus sisällöstä</i>	<i>Esityksen tehnyt ammattikorkeakoulu</i>	<i>V / A</i>
VAMMAIS- JA ERITYISKASVATUSTYÖ			
<i>Vammais- ja erityiskasvatus</i>	<i>Vammaistyö, kognitiiviset erityishäiriöt, erityispedagogiikka, erityiskasvatus, neuropsykologia, autismin kuntoutus</i>	<i>Satakunnan</i>	<i>V</i>
MONINAISUUS- JA MONIKULTTUURINEN TYÖ			
<i>Monikulttuurisuus</i>	<i>Monikulttuurisuustyö eri asiakasryhmien parissa</i>	<i>Vaasan</i>	
<i>Monikulttuurinen työ sosiaali- ja terveysalalla</i>	-	<i>Seinäjoen</i>	
<i>Moninaisuus ja monikulttuurisuus työ, Maahanmuuttajien kotoutuminen</i>	<i>Maahanmuuttajatyö, ohjaustyö, kotoutuminen</i>	<i>Diakonia</i>	<i>A</i>
<i>Monikulttuurinen perhetyö</i>	<i>Monikulttuurinen perhe, verkostotyö</i>	<i>Hämeen</i>	<i>A</i>
<i>Att se människan i integrationsarbetet</i>	<i>Interkulturell kommunikation, migrationsprocessen, interaktion och delaktighet</i>	<i>Novia</i>	
<i>Monikulttuurisuustyö</i>	<i>Ikääntyneet maahanmuuttajat, toimintakyky, osallisuus</i>	<i>Metropolia</i>	
SOSIAALIPALVELUT JA PALVELUOHJAUS			
<i>Asiakasryhmä ja ilmiöpohjainen osaaminen</i>	<i>Asiakasryhmät, ilmiöt</i>	<i>Kemi-Tornion</i>	
<i>Käyttäjälähtöiset sosiaalipalvelut</i>	<i>Asiakasosaaminen, moniammatillisuus, palvelujärjestelmän nivelvaiheet, johtaminen, esimiestyö</i>	<i>Savonia</i>	
<i>Palvelujen organisointi ja suunnittelu</i>	<i>Asiakaslähtöinen palvelujen suunnittelu</i>	<i>Centria</i>	
<i>Palveluohjaus</i>	-	<i>Jyväskylän</i>	<i>A</i>
<i>Palvelujen kehittäminen ja palveluinnovaatiot</i>	<i>Palvelujärjestelmä, sosiaalitalous, taloudellinen osaaminen, tutkimus, kehittäminen, innovaatiot</i>	<i>Savonia</i>	
<i>Sähköinen asiointi</i>	-	<i>Saimaan</i>	
YHTEISÖTYÖ			
<i>Kansalaisten hyvinvointia ja osallisuutta tukeva alueellinen yhteistyö</i>	<i>Monisektorinen yhteistyö, yhteistyön uudet alueelliset toimintamallit, syrjäytymisen ehkäiseminen, osallisuuden vahvistaminen</i>	<i>Karelia</i>	
<i>Yhteisökuntoutus</i>	<i>Kuntoutumisprosessi, asiakaslähtöinen yhteisöllinen kuntoutus, ohjaavat työtavat, moniammatilliset verkostot, asiakastyön välineet, menetelmät,</i>	<i>Hämeen</i>	
<i>Etsivä ja yhteisöllinen työ aikuis- ten kanssa tehtävässä työssä</i>	<i>Moniongelmaisuus, muutostyö, motivoiva ja sitouttava muutostyö, työkäytäntöjen kehittäminen</i>	<i>Diakonia</i>	
UUDET KOHTAAMISEN JA VUOROVAIKUTUKSET TYÖTAVAT (E -palvelut)			
<i>Kohtaaminen ja uudet vuorovaikutuksen kanavat</i>	<i>Verkko-ohjaus, verkkokommunikaatio, sosiaalinen media, asiakastyön sähköiset palvelut</i>	<i>Metropolia</i>	<i>V</i>
<i>Uudet vuorovaikutuksen välineet</i>	<i>E-vuorovaikutus eri-ikäisten asiakkaiden kanssa</i>	<i>Kymenlaakson</i>	<i>A</i>
<i>Tulevaisuuden sosiaalialan työ</i>	<i>Asiakaslähtöiset palvelut, E-ohjaus, monialaisuus</i>	<i>Lahden</i>	<i>V</i>
SOSIAALIALAN TYÖN LÄHESTYSMISTAVAT JA MENETELMÄT SEKÄ TERAPEUTTINEN TYÖ			
<i>Ratkaisu- ja voimavarakeskeiset työmenetelmät asiakastyössä</i>	<i>Asiakasryhmäkohtaiset ja työmenetelmäkohtaiset versiot esimerkiksi maahanmuuttajien, nuorten ja perheiden tukeminen</i>	<i>Turun</i>	
<i>Sosiaalialan menetelmällinen osaaminen</i>	<i>Draama, valokuva, terapeutitiset menetelmät (sisältö voi vaihdella)</i>	<i>Kemi-Tornion</i>	<i>A</i>
<i>Terapeutitiset työmenetelmät</i>	<i>Psykodraamalliset työtavat, psykofyysinen lähestymistapa, NLP</i>	<i>Lahden</i>	
<i>Verkostotyön osaaminen</i>	<i>Dialogiset verkostotyön menetelmät</i>	<i>Lahden</i>	
ILMAISUUN, LUOVUUTEEN JA TAITEISIIN POHJAAVAT TYÖMENETELMÄT SOSIAALIALALLA			
<i>Sosiaalialan menetelmällinen osaaminen</i>	<i>Draama, valokuva, terapeutitiset menetelmät (sisältö voi vaihdella)</i>	<i>Kemi-Tornion</i>	<i>A</i>
<i>Taide- ja kulttuurilähtöiset toiminnalliset ohjauksen menetelmät</i>	<i>Toiminnalliset välineet, sosiokulttuurinen työ, kuvataideterapia,</i>	<i>Satakunnan</i>	<i>A</i>
<i>Kuntouttava musiikkitoiminta</i>	<i>Kuntouttava musiikkitoiminta</i>	<i>Hämeen</i>	
<i>Monialainen multisensorinen työ</i>	<i>Monialaisen multisensorisen työ teoria ja käytäntö, kehittäminen, tutkiva työote</i>	<i>Hämeen</i>	<i>V</i>

<i>Sosiaalialan erikoistumis- koulutus (nimi)</i>	<i>Kuvaus sisällöstä</i>	<i>Esityksen tehnyt ammattikorkeakoulu</i>	<i>V / A</i>
JOHTAMINEN JA ESIMIESTYÖ			
<i>Ledarskap inom sociala områden</i>	-	<i>Novia</i>	A
<i>Hyvinvointipalveluiden johtaminen</i>	-	<i>Jyväskylän</i>	
<i>Esimiestyö ja johtaminen</i>	Alalle erikoistuva	<i>Turun</i>	
<i>Esimiestyö ja työn kehittäminen, Muutoksen johtaminen</i>	Alan lainsäädäntö ja normisto, johtamisteoriat , palvelujen tuottaminen	<i>Kemi-Tornion</i>	V A
<i>Muutosjohtaminen</i>	Työn kehittämis osaaminen, uudet menetelmät , työ- hyvinvointi	<i>Centria</i>	A
<i>Kehittyvä sosiaalityö</i>	Sosiaalityön osaamisen syventäminen kelpoisuusehto- jen mahdollistaessa sosionomeille uusia tehtäviä	<i>Vaasan</i>	
<i>Johtaminen ja esimiestyö sosiaali- ja kasvatustieteiden tehtävissä</i>	Johtaminen , esimiestyö	<i>Satakunnan</i>	
<i>Lähiesimiesosaaminen</i>	Tuottavuuden , tehokkuuden ja työhyvinvoinnin lisääminen	<i>Tampereen</i>	
<i>Ledarskap för dagvårdspersonal</i>	Fördjupad kunskap i ledarskap i förhållande till en daghemskontext	<i>Arcada</i>	
YRITTÄJYYS			
<i>Yrittäjyys</i>	-	<i>Oulun seudun</i>	
<i>Luontohoiva</i>	Luontohoiva konsepti sosiaali- ja terveysalan yrittä- jyydessä ja palveluissa, luontoympäristö, maaseu- tu yrittäjyys	<i>Mikkelin</i>	A